

Journal of Educational Development Reviews

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์

ISSN xxxx-xxxx (Online)

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 (ฉบับที่ 4)

ตุลาคม – ธันวาคม 2567

Journal of Educational Development Reviews

Vol.1 (No. 4) October – December 2024

ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม 2567

Vol.1 No. 4 : October – December 2024

กำหนดการออกเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

จำนวนพิมพ์ - เล่ม

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม / ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน / ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน / ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านครุศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในการสนับสนุนบุคคลที่ทำคุณงามความดีกับสังคม ส่งเสริมงานด้านวิชาการของนักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไปในการนำเสนองานวิชาการและผลงานวิจัยเผยแพร่สู่สังคมและเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

คณะกรรมการที่ปรึกษาวารสาร

ดร.วิญญู ยุพฤทธิ

ศ.ดร.อรรถ นันทจักร

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

อ.พลอยชนกวรรณ หวังผล

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

บรรณาธิการ

รศ.ดร.สุเทพ เมย์ไธสง

กรรมการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

กรรมการ

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

กรรมการ

ผศ.ดร.พิกุล มีมานะ

กรรมการ

ดร.บรรจง ลาวะลี

กรรมการ

ดร.สุดาร์ตน์ โสสุต

กรรมการ

อาจารย์ทองหมื่น น้อยนนท์

กรรมการ

ดร.เมืองแมน ศิริญาณ

กรรมการ

อาจารย์พลอยชนกวรรณ หวังผล

ผช.บรรณาธิการ

เลขานุการ

อาจารย์ทองหมูน น้อยนนท์

ศิลปกรรม

นางสาวอรอนงค์ ภาชี

สำนักงาน

ที่ตั้งเลขที่ 202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000 โทร 08-0169-6593

202/1 Moo 4 Duthong subdistrict, Mueang District, Yasothon Province. 35000

เว็บไซต์ <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/JEDRS>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

รศ.ดร.สุเทพ เมยไธสง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รศ.ดร.โนตะวัน กำห่อม

วิทยาลัยทองสุข

ผศ.ดร.จิณัสมมา ศรีหิรัญ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.วิภาพรรณ อุปนิสากร

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ดร.สุวิมล สมไชย

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

พันจ่าอากาศเอก ดร.วิชัย ศรีสะเกษ

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ดร.เอกวิชัย เมยไธสง

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์ซังพงศ์ เทียมพัฒน์นิช

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์เจษฎา จันทนารณ

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

อาจารย์ณัฐพล จินดารัมย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

ว่าที่ ร.ต.ดร.พิชิต กันยาวรรณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาคมคาย สิริปัญญา,ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธีโร,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สมชัย สีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผศ.ดร.จำรัส บุคดาพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สุทธิพันธ์ อรัญญาวาส	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุกานดา จันทวารีย์	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สยามพร พันธไชย	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผศ.ดร.จิราพร บาร์ศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.บุญมี โทท่า	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.สินทรัพย์ ยืนยาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.ธนพัฒน์ จงมีสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โทอิน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
ผศ.กิตติพัทธ์ เทศกำจร	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.อภิษฎา พรณศรี	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ต.ท.ดร.ชัยบัญชา กองทอง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ
ร.อ.ดร.กิตติพงษ์ พลทิพย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ดร.ลำพอง กลมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.ชัชชนันท์ จันวงศ์เดือน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ดร.รุจิระชัย เมืองแก้ว	วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น
ดร.จักรี ศรีจารเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ดร.กันต์ ศรีหล้า	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

ดร.สนั่น ประเสริฐ	วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.เกรียงไกร บุญประจง	วิทยาลัยชุมชนยโสธร
ดร.พีระศักดิ์ กิ่งพุ่ม	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
ดร.บรรณากิจบรรจง ทองจำปา	มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
ดร.สุรศักดิ์ วงศ์ษา	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์มาวิน โทแก้ว	วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้เฉพาะทางในหลากหลายสาขาวิชา เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน วารสารฯ ตระหนักถึงความสำคัญนี้ จึงได้รวบรวมบทความวิจัย บทความวิชาการและผลงานอื่น ๆ ที่สะท้อนการสังเคราะห์ทางความคิดของนักวิชาการ เพื่อถ่ายทอดสู่สังคม ในฐานะแหล่งข้อมูลทางวิชาการที่มีคุณภาพ ทั้งยังเป็นเวทีนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ สำหรับอนาคต

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ (Journal of Educational Development Reviews) ฉบับนี้เป็นปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2567 ซึ่งเป็นฉบับปฐมฤกษ์ที่ดำเนินงานภายใต้สมาคมนักวิชาการ และนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น (สวพท.) เพื่อเป็นเวทีเผยแพร่ผลงานทางวิชาการแก่สมาชิก นักวิชาการ อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ ในฉบับปฐมฤกษ์นี้ได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายนักวิชาการ จากหลายสถาบันและสาขาวิชา นำเสนอบทความที่มีคุณภาพและหลากหลาย สำหรับฉบับนี้ วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ได้นำเสนอผลงานทางวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกอย่างพิถีพิถัน ประกอบด้วยบทความวิชาการ จำนวน 5 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 1 เรื่อง ซึ่งทุกบทความผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (peer reviewer) ตลอดจนได้รับการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการอย่างละเอียดถี่ถ้วนก่อนตีพิมพ์ เพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ ทั้งนี้ ท่านสามารถเข้าถึงบทความฉบับสมบูรณ์ได้ทางเว็บไซต์ของสมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น <https://ardasso.com/>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจและเลือกเผยแพร่ผลงานในวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ (Journal of Educational Development Reviews) รวมถึงขอขอบพระคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำอันทรงคุณค่าเพื่อพัฒนาบทความให้มีความสมบูรณ์และน่าอ่านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการวิชาการในระยะยาว สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ หากมีข้อเสนอแนะใด ๆ เพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นทางกองบรรณาธิการยินดีน้อมรับและขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ แล้วพบกันใหม่ในฉบับถัดไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนุก สิงห์มาตร

บรรณาธิการ

31 ธันวาคม 2567

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
บรรณาธิการ	ก
บทบรรณาธิการ	จ
สารบัญ	ฉ
บทความวิชาการ	
แนวทางการพัฒนาครูไทยให้เป็นครูจิตอาสา Guidelines for developing Thai teachers to become volunteer teachers พิกุล มีมานะ.....	1
การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง Budget management of educational institutions according to the philosophy of sufficiency economy ทองหมุน น้อยนนท์.....	9
การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้วยหลักพุทธศาสนาพรหมวิหารธรรม Human resource management in educational institutions using the principles of the Buddhist Brahmavihara Dhamma วิภาพรรณ อุปนิสากร.....	23
ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนา Study of the concept of sufficiency economy according to Theravada Buddhism พระครูประโชติจิตฺตคุณ.....	32
ศึกษาหลักสัมพันธ์ในคัมภีร์มังคลัตถิปณี Study Relationship in the Mangkalatthadhipani พระครูสิริประชาชนกุล.....	43
บทความวิจัย	
ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร Public opinion on the decision to elect the mayor of Yasothon Provincial Administrative Organization สุกานดา จันทาวรีย์.....	58
ภาคผนวก	77

วารสารครูพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

บทความวิจัย	หน้า
ขั้นตอนการดำเนินการของวารสารรัตนบุศย์.....	78
หลักเกณฑ์การเสนอบทความ.....	79

แนวทางการพัฒนาครูไทยให้เป็นครูจิตอาสา

Guidelines for developing Thai teachers to become volunteer teachers

พิกุล มีมานะ

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Pikul Memana

RoiEt Buddhist college MahaChulalongkornrajavidyalaya University

Email: pikul.mee@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาครูไทยให้เป็นครูจิตอาสาเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างระบบการศึกษาที่มีคุณธรรมและจิตสำนึกเพื่อสังคม บทความนี้มุ่งศึกษาหลักการ แนวคิด และแนวทางการพัฒนาครูไทยให้มีจิตอาสา โดยอาศัยการวิเคราะห์แนวทางจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกรอบแนวคิดทางจริยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแนวทางสำคัญในการพัฒนาครูให้มีจิตอาสาประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ (1) การปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยม ผ่านกิจกรรมอบรมและการเป็นแบบอย่างที่ดี (2) การจัดอบรมและพัฒนา โดยจัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับจิตอาสาและการทำงานเพื่อสังคม (3) การส่งเสริมการทำกิจกรรมจิตอาสา โดยสนับสนุนให้ครูมีบทบาทนำในการช่วยเหลือสังคม (4) การบูรณาการแนวคิดจิตอาสาในหลักสูตรและการสอน เพื่อให้ครูสามารถปลูกฝังคุณธรรมแก่นักเรียน (5) การสร้างแรงจูงใจและให้การยกย่อง ผ่านระบบรางวัลและการเชิดชูเกียรติ และ (6) การสร้างเครือข่ายจิตอาสา เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชนอย่างยั่งยืน การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ครูสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในการพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมและพร้อมทำประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

คำสำคัญ: ครูจิตอาสา, การพัฒนาครู, กิจกรรมจิตอาสา,

Abstract

Developing Thai teachers to be volunteer teachers is an important approach to strengthen the education system with morality and social consciousness. This article aims to study the principles, concepts and approaches to develop Thai teachers to have volunteerism by using the analysis of approaches from related research as well as the frameworks of ethics and social sciences. The results of the study indicate that the important approaches to develop teachers to have volunteerism consist of 6 aspects: (1) instilling consciousness and values through training activities and being a good role model; (2) organizing training and

development by organizing training courses on volunteerism and social work; (3) promoting volunteer activities by supporting teachers to take a leading role in helping society; (4) integrating the concept of volunteerism into the curriculum and teaching so that teachers can instill morality in students; (5) creating motivation and giving recognition through a system of awards and honors; and (6) creating a volunteer network to create sustainable cooperation among teachers, students and communities. Implementing these approaches will enable teachers to be good role models in developing students to become moral citizens who are ready to contribute to society.

Keywords: Volunteer teachers, teacher development, volunteer activities

บทนำ

ในสังคมไทย การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดในการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชน โดยมีครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมความรู้และทักษะให้กับนักเรียน ในขณะที่งานจิตอาสาที่เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งสามารถส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการเรียนรู้ของพวกเขา (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2563 : 130-143) ครูที่มีจิตอาสาจะมีความสามารถในการเชื่อมโยงการศึกษากับการให้บริการสังคม เช่น การเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่จะเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียน แต่ยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับพวกเขาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (กรรณิการ์ มีทรัพย์, 2564 : 31) การทำงานจิตอาสาในโรงเรียนสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณค่าทางสังคม การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่สำคัญที่ช่วยให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ นอกจากนี้ การทำงานจิตอาสายังเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยทำให้พวกเขาได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการพัฒนาทักษะสังคม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มณีนรัตน์ สุดเต้, หยกแก้ว กมลวรรณเดช, มานี แสงหิรัญ) 2563 : 344-362)โดยรวมแล้ว การมีครูที่มีจิตอาสาสามารถสร้างสรรคโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่หลากหลายให้กับนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขาสามารถเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคต

สำหรับปัญหาของคนไทยที่ยังขาดการมีจิตอาสา จะพบว่า แม้ว่าคนไทยส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือกัน แต่ปัจจุบันพบว่าหลายคนยังขาดจิตอาสาในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลต่อปัญหานี้คือความเร่งรีบของวิถีชีวิตในสังคมเมือง ผู้คนมักให้ความสำคัญกับภาระหน้าที่ส่วนตัวมากกว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ การแข่งขันทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นทำให้หลายคนมุ่งเน้นหาเลี้ยงชีพมากกว่าการอุทิศเวลาให้กับกิจกรรมอาสา อีกปัจจัยหนึ่งคือการขาดแรงจูงใจ

และการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน แม้ว่าจะมีกลุ่มองค์กรที่ส่งเสริมการทำจิตอาสา แต่ยังมีขาดระบบที่เอื้อต่อการเข้าร่วมอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับเวลาว่างของประชาชน หรือขาดการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้ง่าย ทำให้ผู้ที่สนใจไม่มีโอกาสเข้าร่วมอย่างสะดวก นอกจากนี้ การขาดตัวอย่างที่ดีจากบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือผู้นำในสังคมอาจทำให้ประชาชนทั่วไปไม่เห็นคุณค่าของจิตอาสาและขาดแรงบันดาลใจในการมีส่วนร่วม สุดท้าย ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับจิตอาสาที่เป็นอุปสรรคสำคัญ หลายคนมองว่าการทำจิตอาสาต้องใช้เวลานานมาก หรือเกี่ยวข้องกับงานที่หนักและซับซ้อน ทำให้ไม่กล้าลงมือทำ นอกจากนี้ ความไม่เชื่อมั่นในองค์กรที่จัดกิจกรรมอาสา เช่น ความกังวลเกี่ยวกับความโปร่งใสหรือประสิทธิภาพของโครงการ ทำให้บางคนลังเลที่จะเข้าร่วม หากไม่มีการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมด้านจิตอาสาตั้งแต่วัยเด็ก ปัญหานี้อาจดำเนินต่อไป ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของสังคมในระยะยาว

บทความวิชาการฉบับนี้มีเจตนาที่จะอธิบายถึงบุคคลที่ควรมีจิตอาสาอย่างมาก นั่นคือผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” ซึ่งครูถือเป็นบุคคลสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน แต่ปัจจุบันพบว่าครูบางส่วนขาดจิตอาสาในการทำหน้าที่เกินกว่าขอบเขตของงานสอน ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อปัญหานี้คือภาระงานที่หนัก ครูต้องรับผิดชอบทั้งการสอน งานเอกสาร และกิจกรรมอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ทำให้ไม่มีเวลาหรือพลังงานเหลือพอสำหรับการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสังคม นอกจากนี้ ระบบการศึกษาในบางแห่งยังเน้นการวัดผลเชิงวิชาการมากกว่าการปลูกฝังคุณค่าด้านจิตอาสา ส่งผลให้ครูหลายคนให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมากกว่าการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม อีกปัจจัยหนึ่งคือการขาดแรงจูงใจและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ครูบางคนอาจต้องการทำกิจกรรมจิตอาสาแต่ขาดทรัพยากรหรือช่องทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ การที่ครูบางคนมองว่าการทำจิตอาสาเป็นภาระเพิ่มเติม โดยไม่ได้รับผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม อาจทำให้ขาดแรงกระตุ้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอาสาอย่างจริงจัง หากไม่มีการส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของจิตอาสาในฐานะส่วนหนึ่งของบทบาททางการศึกษา ก็อาจส่งผลให้เยาวชนขาดต้นแบบที่ดีและทำให้แนวคิดเรื่องการช่วยเหลือสังคมไม่ถูกปลูกฝังตั้งแต่ในโรงเรียน

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา จิตอาสา หมายถึง ความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์เพื่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นตัวเงินหรือวัตถุสิ่งของ แต่ขับเคลื่อนด้วยความเมตตา ความเสียสละ และความปรารถนาที่จะสร้างสังคมที่ดีขึ้น แนวคิดเรื่องจิตอาสาสามารถหาได้จากหลักการด้านจริยธรรมและสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “อาสาสมัคร” (Volunteerism) ซึ่งหมายถึงการกระทำที่ขับเคลื่อนด้วยความสมัครใจเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยปราศจากการบังคับหรือแรงจูงใจทางวัตถุ (Wilson & Musick, 1997) นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์หลายคนอธิบายว่าจิตอาสาเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือในสังคม (Putnam, 2000) การทำจิตอาสาทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทั้งผู้ให้และผู้รับ ซึ่งช่วยส่งเสริมสังคมให้มีความเข้มแข็ง ลักษณะสำคัญ

ของจิตอาสา ประกอบด้วย ความสมัครใจ (Voluntariness) คือต้องเกิดจากความเต็มใจของผู้กระทำโดยไม่มี การบังคับ ความเสียสละ (Selflessness) คือการให้โดยไม่หวังผลตอบแทนส่วนตัว ประโยชน์ต่อสังคม (Social Benefit) คือ ต้องเป็นการกระทำที่สร้างผลดีต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วม (Participation) คือต้องอาศัยการทำงานร่วมกับบุคคลหรือองค์กรอื่น ๆ ส่วนประโยชน์ของจิตอาสา ที่พบ อาทิ ช่วยสร้างความสามัคคีในสังคม ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจและจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบ หลักการโดยทั่วไปที่เกี่ยวกับจิตอาสาหรืออาสาสมัคร การทำงานจิตอาสาหรือเป็นอาสาสมัครมีหลักการพื้นฐานที่ช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเกิด ประสิทธิภาพและสร้างประโยชน์แก่สังคมอย่างแท้จริง โดยหลักการเหล่านี้ได้รับการยอมรับในระดับสากลและสามารถนำไปใช้กับกิจกรรมอาสาทุกประเภท หลักการสำคัญ ได้แก่ 1) ความสมัครใจ (Voluntariness) การทำจิตอาสาต้องเกิดจากความเต็มใจของบุคคล ไม่มีการบังคับหรือแรงกดดันจากภายนอก (Hustinx, C., & Lammertyn, F., 2003), 2) การไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit Oriented) กิจกรรมอาสาสมัครมุ่งเน้นการช่วยเหลือและพัฒนาสังคม มากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Salamon, L. M., & Anheier, H. K., 1997), ความเสียสละ (Selflessness) อาสาสมัครต้องพร้อมสละเวลา แรงกาย และทรัพยากรของตนเอง เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่คาดหวังสิ่งตอบแทนส่วนตัว (Wilson, J., 2000, การเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น (Respect for Rights and Dignity) การทำจิตอาสาต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ เคารพความคิดเห็น วัฒนธรรม และความแตกต่างของแต่ละบุคคล (United Nations Volunteers, 2011), ความรับผิดชอบ (Responsibility) คืออาสาสมัครต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด (Musick, M. A., & Wilson, J., 2007), ความต่อเนื่องและยั่งยืน (Continuity and Sustainability) คือการทำจิตอาสาควรมุ่งเน้นผลกระทบระยะยาว ไม่ใช่เพียงการช่วยเหลือแบบฉาบฉวย แต่ต้องแก้ไขปัญหาระยะยาวเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (Putnam, R. D., 2000), การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) คือจิตอาสาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและทุกภาคส่วน เพื่อให้การแก้ปัญหาเหมาะสมกับบริบทของสังคม (Brudney, J. L., & Meijs, L. C., 2009) สุดท้ายคือการพัฒนาและเรียนรู้ตลอดเวลา (Continuous Learning and Development) คืออาสาสมัครควรเปิดใจเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะใหม่ ๆ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Haski-Leventhal, D., 2009)

จากอธิบายมาข้างต้น สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง ความเต็มใจในการช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนทางวัตถุ ขับเคลื่อนด้วยความเมตตาและเสียสละ แนวคิดนี้มีรากฐานจากจริยธรรมและสังคมศาสตร์ โดยเกี่ยวข้องกับอาสาสมัคร (Volunteerism) และทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือในสังคม ซึ่งมีลักษณะสำคัญของจิตอาสา ความสมัครใจ ความเสียสละ ประโยชน์ต่อสังคม การมีส่วนร่วมเพราะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่วนประโยชน์ของจิตอาสา ประกอบด้วย การสร้างความสามัคคีและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ส่งเสริมความภาคภูมิใจและจิตสำนึกที่

ดีต่อสังคม พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและความรับผิดชอบ และหลักการสำคัญของการทำจิตอาสา ได้แก่ ความสมัครใจ ไม่แสวงหาผลกำไร ความเคารพและศักดิ์ศรี มีความรับผิดชอบ มีความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาและเรียนรู้ตลอดเวลา

แนวคิดเกี่ยวกับครูในประเทศไทย

1. การมีครูและบทบาทของครูในประเทศไทย

ครูเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนและสังคมไทย ระบบการศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญกับครูในฐานะผู้ถ่ายทอดความรู้ สร้างทักษะ และปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียน อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงเผชิญปัญหาการขาดแคลนครู โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ภาระงานที่มากเกินไปของครู เช่น งานเอกสารและงานบริหาร ทำให้ครูไม่สามารถทุ่มเทให้การสอนได้อย่างเต็มที่ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2558) นอกจากบทบาททางวิชาการแล้ว ครูยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางชีวิตแก่ศิษย์ ครูจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านคุณธรรมและพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "ครูคือพ่อแม่คนที่สอง" ที่ชี้ให้เห็นว่าครูต้องดูแลนักเรียนเสมือนลูกของตนเอง (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2561) อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านสวัสดิการและแรงจูงใจในการทำงานของครูยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข

2. ปรัชญาของครูในประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับครูในประเทศไทยมีรากฐานจากปรัชญาทางการศึกษาและจริยธรรมที่เน้นคุณธรรมความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อตัวอย่างของปรัชญาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับบทบาทของครู – ครูต้องปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ นักเรียน ส่งเสริมให้เกิดความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในชีวิต (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2542) หลักคุณธรรมของครู (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) – ครูต้องมีจิตใจโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือศิษย์ด้วยความรักและความเมตตา รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรมที่ดี (วิจิตร ศรีสอาน, 2557) แนวคิด "ครูมีอาชีพ" – ครูต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความรู้และทักษะการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562) ปรัชญาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าครูในประเทศไทยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังต้องเป็นผู้นำทางจริยธรรม และเป็นแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน

3. การมีจิตอาสาของครู

จิตอาสาเป็นองค์ประกอบสำคัญของบทบาทครู เพราะนอกจากการสอนในห้องเรียนแล้ว ครูยังมีหน้าที่ช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าทางสังคมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของครู ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ซึ่งครูที่มีจิตอาสาจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น (เฉลิมเกียรติ ทองอรุณ, 2560) การทำกิจกรรมเพื่อสังคม ครูนั้นมักจะมียุทธศาสตร์สำคัญในการจัดกิจกรรมอาสา เช่น การช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส กิจกรรมอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม และโครงการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำควมดี (จิตรา ดุษฎีเมธา, 2563) อุปสรรคในการทำจิตอาสา แม้ว่าครูหลายคนจะต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสา แต่ภาระงานที่มากเกินไปและข้อจำกัดด้านเวลาอาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้ครูไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ (กาญจนา แสงลิมสุวรรณ, 2564)

กล่าวโดยสรุป ครูในประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนและสังคม โดยไม่เพียงแต่ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังต้องเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านการขาดแคลนครู ภาระงานที่หนัก และข้อจำกัดด้านสวัสดิการ ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข การพัฒนาครูให้เป็น "ครูมืออาชีพ" ที่มีจิตอาสา จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสา

สำหรับประเด็นการพัฒนาครูให้มีทัศนคติที่เป็นครูที่มีจิตอาสา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. **ปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยม** คือ สร้างความตระหนักรู้ให้ครูเห็นความสำคัญของการเป็นผู้ให้และการช่วยเหลือผู้อื่นผ่านกิจกรรมอบรม สัมมนา และการเป็นแบบอย่างที่ดี
2. **จัดอบรมและพัฒนา** คือ จัดหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับจิตอาสา การทำงานเพื่อสังคม และการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม
3. **ส่งเสริมการทำกิจกรรมจิตอาสา** คือ สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมและเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน กิจกรรมพัฒนาชุมชน
4. **บูรณาการในหลักสูตรและการสอน** คือ นำแนวคิดจิตอาสาไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การสอนผ่านโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือการให้ครูเป็นต้นแบบในการทำควมดี
5. **สร้างแรงจูงใจและให้การยกย่อง** คือ มีระบบการให้รางวัลหรือการยกย่องครูที่มีผลงานด้านจิตอาสา เพื่อเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจให้ครูคนอื่น ๆ
6. **สร้างเครือข่ายจิตอาสา** คือ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และชุมชนผ่านเครือข่ายจิตอาสา เพื่อให้การช่วยเหลือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ครูมีจิตอาสาและเป็นต้นแบบที่ดีในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนและสังคมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับครูจิตอาสาที่อธิบายมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอสรุปเป็นแนวทางการพัฒนาครูจิตอาสาออกมาได้ดังแผนภาพความเชื่อมโยง ดังต่อไปนี้

A[แนวทางการพัฒนาครูให้มีจิตอาสา] --> B1[ปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยม]

A --> B2[จัดอบรมและพัฒนา]

A --> B3[ส่งเสริมการทำกิจกรรมจิตอาสา]

A --> B4[บูรณาการในหลักสูตรและการสอน]

A --> B5[สร้างแรงจูงใจและให้การยกย่อง]

A --> B6[สร้างเครือข่ายจิตอาสา]

B1 --> C1[กิจกรรมอบรมและสัมมนา]

B1 --> C2[การเป็นแบบอย่างที่ดี]

B2 --> C3[หลักสูตรฝึกอบรมจิตอาสา]

B2 --> C4[การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม]

B3 --> C5[ให้ครูเป็นแกนนำในกิจกรรมเพื่อสังคม]

B3 --> C6[ช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาชุมชน]

B4 --> C7[ประยุกต์จิตอาสาในกระบวนการเรียนการสอน]

B4 --> C8[สอนผ่านโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน]

B5 --> C9[ให้รางวัลและยกย่องครูที่มีผลงานดีเด่น]

B5 --> C10[เป็นต้นแบบสร้างแรงบันดาลใจ]

B6 --> C11[ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครู นักเรียน และชุมชน]

B6 --> C12[สร้างเครือข่ายจิตอาสาเพื่อความยั่งยืน]

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ มีทรัพย์. (2564). การพัฒนาการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี. *Lawarath Social E-Journal*, 3(1).
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2563). การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*. 7(8):
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2555). *บทบาทของครูที่มีต่อการพัฒนาเยาวชนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ปกรณ สุปินะ. (2563). ปัญหาและแนวทางแก้ไขการพัฒนาครูไทยในศตวรรษที่ 21. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2551). ปรัชญาการศึกษาไทยกับการพัฒนาครู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริเดช สุชีวะ. (2554). สถานการณ์และแนวโน้มของวิชาชีพครูไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษา.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). คุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพครู. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทร โพธิ์พุกขานันท์. (2560). บทบาทของครูในกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. (2562). เศรษฐกิจพอเพียงกับวิชาชีพครู. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Brudney, J. L., & Meijs, L. C. (2009). "It Ain't Natural: Toward a New (Natural) Resource Conceptualization for Volunteer Management." **Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly**, 38(4).
- Haski-Leventhal, D. (2009). "Altruism and Volunteerism: The Perceptions of Altruism in Four Disciplines and Their Impact on the Study of Volunteerism." **Journal for the Theory of Social Behaviour**, 39(3).
- Hustinx, C., & Lammertyn, F. (2003). "Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective." **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, 14(2).
- Musick, M. A., & Wilson, J. (2007). **Volunteers: A Social Profile**. Indiana University Press.
- Putnam, R. D. (2000). **Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community**. Simon & Schuster.
- Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1997). **Defining the Nonprofit Sector: A Cross-national Analysis**. Johns Hopkins University Press.
- United Nations Volunteers. (2011). **State of the World's Volunteerism Report 2011: Universal Values for Global Well-being**. United Nations.
- Wilson, J. (2000). "Volunteering." **Annual Review of Sociology**, 26(2).
- Wilson, J., & Musick, M. A. (1997). "Who Cares? Toward an Integrated Theory of Volunteer Work." **American Sociological Review**, 62(5).

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
Budget management of educational institutions according to the philosophy of
sufficiency economy

ทองหมูน น้อยนนท์

วิทยาลัยชุมชนยโสธร

Thongmoon Noinon

Yasothon Community College

Email: thonmoon2500@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่ช่วยให้การจัดสรรและใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักการ แนวทาง และปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดหลัก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาควรดำเนินการภายใต้หลัก ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน โดยเน้น การมีส่วนร่วมของบุคลากร การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการจัดหาทรัพยากรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงบประมาณยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการและติดตามผล ข้อเสนอแนะที่สำคัญจากการศึกษานี้ ได้แก่ (1) การพัฒนาแผนงบประมาณที่ตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาอย่างแท้จริง (2) การส่งเสริมให้สถานศึกษามีแหล่งรายได้เพิ่มเติมเพื่อลดการพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐ (3) การสร้างระบบตรวจสอบและประเมินผลที่โปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าทรัพยากรถูกใช้อย่างเหมาะสม และ (4) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงทางงบประมาณ ดังนั้น การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สามารถช่วยให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในการจัดการงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงทางการเงิน และเสริมสร้างความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว

คำสำคัญ: การบริหารงบประมาณ, สถานศึกษา, เศรษฐกิจพอเพียง.

Abstract

Budget management of educational institutions according to the Sufficiency Economy Philosophy is a guideline that helps budget allocation and spending to be efficient, transparent, and sustainable. This research aims to study the principles, guidelines, and factors

affecting budget management of educational institutions by using the Sufficiency Economy Philosophy as the main conceptual framework. The results of the study show that budget management of educational institutions should be conducted under the principles of moderation, reasonableness, and immunity, emphasizing personnel participation, efficient use of resources, and sustainable resource acquisition. In addition, the use of information technology in budget management helps increase efficiency in management and monitoring. Important recommendations from this study include (1) developing a budget plan that truly meets the needs of educational institutions; (2) promoting educational institutions to have additional sources of income to reduce dependence on government budgets; (3) creating a transparent and fair monitoring and evaluation system to ensure that resources are used appropriately; and (4) promoting cooperation between educational institutions and communities to create budget security. Therefore, budget management of educational institutions according to the Sufficiency Economy Philosophy is a guideline that can help educational institutions achieve their goals in budget management effectively, reduce financial risks, and enhance the sustainability of educational institutions in the long term.

Keywords: Budget management, educational institutions, sufficiency economy.

บทนำ

การบริหารงบประมาณเป็นกระบวนการสำคัญของภาครัฐและองค์กรทุกประเภท ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานงบประมาณ, 2563) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักการบริหารงบประมาณที่เน้นการเติบโตอย่างต่อเนื่องอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องนำแนวคิดที่คำนึงถึงความยั่งยืนมาใช้ ซึ่งหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายคือปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2542) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นความสมดุลในการพัฒนา โดยมีหลักสำคัญสามประการ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งต้องมีเงื่อนไขของความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) หลักการดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณเพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในระยะยาว การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงบประมาณ มีความสำคัญต่อการลดความเสี่ยงทางการเงิน และการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมักมีแนวทางในการจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ

และสังคม ลดความฟุ่มเฟือย และเสริมสร้างความสามารถในการรับมือกับวิกฤตต่างๆ (กองทุนการเงินระหว่างประเทศ, 2564)

การบริหารงบประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ในระดับมหภาค รัฐบาลสามารถใช้แนวคิดนี้เพื่อวางแผนงบประมาณให้สมดุล ไม่ก่อหนี้สินเกินความจำเป็น และกระจายงบประมาณให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับจุลภาค หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถบริหารงบประมาณโดยใช้หลักพอประมาณและคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) นอกจากนี้ การบริหารงบประมาณตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (United Nations, 2020) แนวทางนี้ช่วยให้การบริหารงบประมาณสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์แนวทางการบริหารงบประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาทั้งด้านนโยบายภาครัฐและกรณีศึกษาขององค์กรต่างๆ รวมถึงอุปสรรคและแนวทางในการปรับใช้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงประโยชน์ของแนวคิดนี้ในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าหลายประเทศเริ่มให้ความสนใจกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารงบประมาณ โดยเฉพาะประเทศที่เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจและปัญหาหนี้สินภาครัฐ แนวคิดนี้ช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงิน (World Bank, 2021) ในส่วนของประเทศไทย มีตัวอย่างองค์กรที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้และประสบความสำเร็จ เช่น การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงมหาดไทย, 2563) กรณีศึกษาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้จริงในระดับปฏิบัติ

การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการนำหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรทางการเงินของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ประกอบด้วยสามหลักการสำคัญ ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง พร้อมทั้งเงื่อนไขของความรู้และคุณธรรม การบริหารการเงินสาธารณะ ที่เน้นการจัดสรรทรัพยากรทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายขององค์กร อาจมีการพูดถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์ การวางแผนและดำเนินการตามกลยุทธ์ที่กำหนด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีอยู่ การบริหารความเสี่ยง การประเมินและจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อสร้างความร่วมมือและสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ การนำแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงบประมาณของ

สถานศึกษา จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงบประมาณที่สามารถสร้างความ มั่นคงและความยั่งยืนให้แก่ประเทศ โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชการที่ 9 เคยให้หลักเกณฑ์ไว้ เป็นแนวทางหลัก ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา สามารถรับมือกับความท้าทายทาง เศรษฐกิจในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางหลักในการทำงานให้กับผู้บริหาร สถานศึกษาในอนาคตต่อไปเช่นเดียวกัน

การบริหารงบประมาณในสถานศึกษา

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณในสถานศึกษานั้น มีนักวิชาการอธิบายเรื่องนี้ไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

พนาวลัย คำศรีทวีวัฒน์ (2567) อธิบายว่า สถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อผลิตนักเรียน นักศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความ เป็นไทย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความหมาย หลักการ แนวคิดทฤษฎี องค์ประกอบงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) กล่าวถึงการบริหารงบประมาณว่า การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้ ยึดหลักการ บริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานได้กำหนดขอบข่ายภารกิจของการ บริหารงบประมาณ ไว้ดังนี้ 1) การจัดทำและเสนอของบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อ การศึกษา 5) การบริหารการเงิน 6) การบริหารบัญชี และ 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

อำนาจ ทองโปร่ง และ ศิริพงษ์ เสาภายน (2547) ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณว่า หมายถึง แผนการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่แสดงในรูปตัวเงินที่เสนอต่อรัฐสภาในช่วงระยะเวลาหนึ่งกล่าวคือรัฐบาลจะ เสนอบประมาณในรูปของร่างกฎหมายต่อรัฐสภา เพื่อขออนุมัติดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาลซึ่ง ในแต่ละประเทศจะมีกฎหมายกำหนดไว้ว่ารัฐบาลจะต้องทำหรือเสนอบประมาณอย่างไร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549) การบริหารงบประมาณหมายถึง การคิดหาวิธีการใช้ ทรัพยากรและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ตามแผนงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้ งบประมาณให้น้อยที่สุดก่อให้เกิด ประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง แผนการดำเนินงาน ตลอดจนวิธีการที่ผู้บริหารหรือ หน่วยงานองค์กร ได้มีการจัดเตรียมวางแผนอย่างเป็นระบบ ระเบียบ ในการใช้ทรัพยากร เพื่อให้บรรลุตาม

วัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพโปร่งใส ประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงาน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณ

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณในสถานศึกษานั้น มีนักวิชาการอธิบายเรื่องนี้ไว้ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ศศิวิมล มีอำพล (2543) งบประมาณ หมายถึง แผนการดำเนินงานที่แสดงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในรูปตัวเลข อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ขององค์การใดองค์การหนึ่ง สำหรับระยะเวลาหนึ่ง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานในอนาคต และควบคุมการดำเนินงานในปัจจุบัน สอดคล้องกับ ราชบัณฑิตสถาน (2530 : 202) ให้ความหมายไว้ว่า งบประมาณ หมายถึง บัญชีหรือจำนวนเงินที่กำหนดไว้เป็นรายรับและรายจ่าย รวมทั้ง อินสอน บัวเขียว (2537 : 164-167) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง แผนการดำเนินงานของกิจการใดกิจการหนึ่ง ที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับระยะใดเวลาหนึ่งในอนาคต

การปฏิรูประบบงบประมาณของประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องแต่ยังไม่มี ความชัดเจนเป็นรูปธรรม จนกระทั่งปี พ.ศ.2539 สำนักงบประมาณได้จัดทำแผนปรับปรุงระบบงบประมาณ เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรภาครัฐ โดยการกำหนดเป้าประสงค์พันธกิจและวิสัยทัศน์ของกระบวนการงบประมาณ บทบาทภารกิจและวิธีบริหารงานในแต่ละขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน นับได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของระบบงบประมาณไทย กระแสการเปลี่ยนแปลงระบบงบประมาณ มีความเด่นชัดมากขึ้นเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ พ.ศ.2540-2544 โดยปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจและวิธีการบริหารงานภาครัฐ ระบบงบประมาณการเงินและพัสดุ ระบบการบริหารบุคคล กฎหมาย และวัฒนธรรมการทำงานและค่านิยม โดยนำหลักธรรมาภิบาล (Good governance) ประกอบด้วยหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า มาใช้ในการปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณได้มีมาตรการให้สำนักงบประมาณศึกษาการใช้จ่ายทรัพยากร การลงทุนภาครัฐและการปรับปรุงระบบการจัดการงบประมาณโดยจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาการใช้ทรัพยากรภาครัฐที่ผ่านมาและปรับปรุงระบบงบประมาณ โดยมุ่งเน้นให้การจัดสรรทรัพยากรภาครัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นจึงขอกล่าวถึงรายละเอียดของหลักธรรมาภิบาลดังนี้

ปัญญา ฉายะจินตาวงศ์ และ รัชณี ภูตระกูล (2544) ได้กล่าวถึง ความหมายของหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง อย่างสมดุล ส่งผลให้สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างมั่นคงยั่งยืนและมีเสถียรภาพ โดยยึดหลักการบริหารจัดการ 6 หลัก ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายกฎข้อบังคับ

ต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและการกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาลดลงจนการเคารพในความคิดที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (2546) ได้กล่าวถึงแนวคิดของแมคคินเซ (McKinscy7s Model) ซึ่งได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ.1980 โดย โรเบิร์ต และ ฟิลลิป (Robert Waterman Tom Peters and Julien Philips) แนวคิดนี้ต้องการนำเสนอว่าประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจเกิดจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ จึงต้องมีการวิเคราะห์ปัจจัยทั้ง 7 ประการของธุรกิจว่ามีลักษณะและมีสถานภาพอย่างไร ดังมีรายละเอียดดังนี้ 1) กลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมการพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กร 2) โครงสร้าง หมายถึง เป็นโครงสร้างขององค์กรที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงขนาดของการควบคุม การรวมอำนาจและการกระจายอำนาจของผู้บริหาร การแบ่งโครงสร้างงานตามหน้าที่ ตามผลิตภัณฑ์ ตามลูกค้า ตามภูมิภาคได้อย่างเหมาะสม 3) ระบบ หมายถึง กระบวนการและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานทุกอย่างที่เป็นระบบที่มีความต่อเนื่องสอดคล้องประสานกันทุกระดับ 4) รูปแบบ หมายถึง การจัดการที่มีรูปแบบที่เหมาะสมกับลักษณะองค์กร เช่น การสั่งการ การควบคุม การจูงใจ สะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กร 5) การจัดบุคคลเข้าทำงาน หมายถึง การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 6) ทักษะ หมายถึง ความเชี่ยวชาญในการผลิต การขาย การให้บริการ และ 7) ค่านิยมร่วม หมายถึง ค่านิยมร่วมกันระหว่างคนในองค์กร ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แบบจำลองนี้เป็นการพิจารณา และวางแผนการกำหนดกลยุทธ์ในองค์กรโดยการประสานองค์ประกอบทั้ง 7 ตัว ให้สอดคล้องกัน ตัวแปรแต่ละตัวมีความสำคัญต่อการบริหารองค์การเริ่มตั้งแต่การ

กำหนดกลยุทธ์องค์การเกี่ยวกับการพิจารณา โครงสร้างองค์การ เป้าหมายขององค์การ ระบบการดำเนินงาน ทักษะที่ใช้ในการทำงาน บุคลากร รูปแบบพฤติกรรมของพนักงานและเป้าหมายที่ต้องการ

สรุปได้ว่า ในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องคำนึงถึงหลัก 7 ประการ ได้แก่ กลยุทธ์ โครงสร้าง ระบบ รูปแบบ การจัดบุคคลเข้าทำงานทักษะและค่านิยมร่วมโดยทุกส่วนต้องประสาน สอดคล้องไปด้วยกันอย่างดี ในส่วนของการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถานศึกษาเองก็สามารถประยุกต์หลักการที่กล่าวมานี้ ไปใช้ในการบริหารงานได้เช่นกัน กล่าวคือ การวางแผนงบประมาณ การกำหนดผลผลิต และการคำนวณต้นทุน การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทางการเงินและการควบคุมงบประมาณ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงาน การบริหารสินทรัพย์ และการตรวจสอบภายใน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีส่วนสำคัญในการวางแผนกลยุทธ์ กำหนดโครงสร้าง ออกแบบระบบการทำงาน จากนั้นก็จัดหาบุคลากรเข้ามาทำงานให้เหมาะสม โดยมีการพัฒนาทักษะความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้ค่านิยมร่วมที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นมา

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ที่มาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิต ที่ยึดหลักความพอเหมาะ พอดี มีเหตุผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ทำอย่างต่อเนื่องยาวนานดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี 2517 ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2517 ความตอนหนึ่งว่า “การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี – พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นต่อไปโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ในเวลานี้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2517 (สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549 : 10) ความตอนหนึ่งว่า “.....คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัยว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่แต่เราอยู่พอมีพอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่จะร่ำรวยอย่างยอเยอ แต่จะมีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบ

กับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้.....” พระบรมราโชวาทนี้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความสอดคล้องกับสภาวะของประเทศและของประชาชนอาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเน้นพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

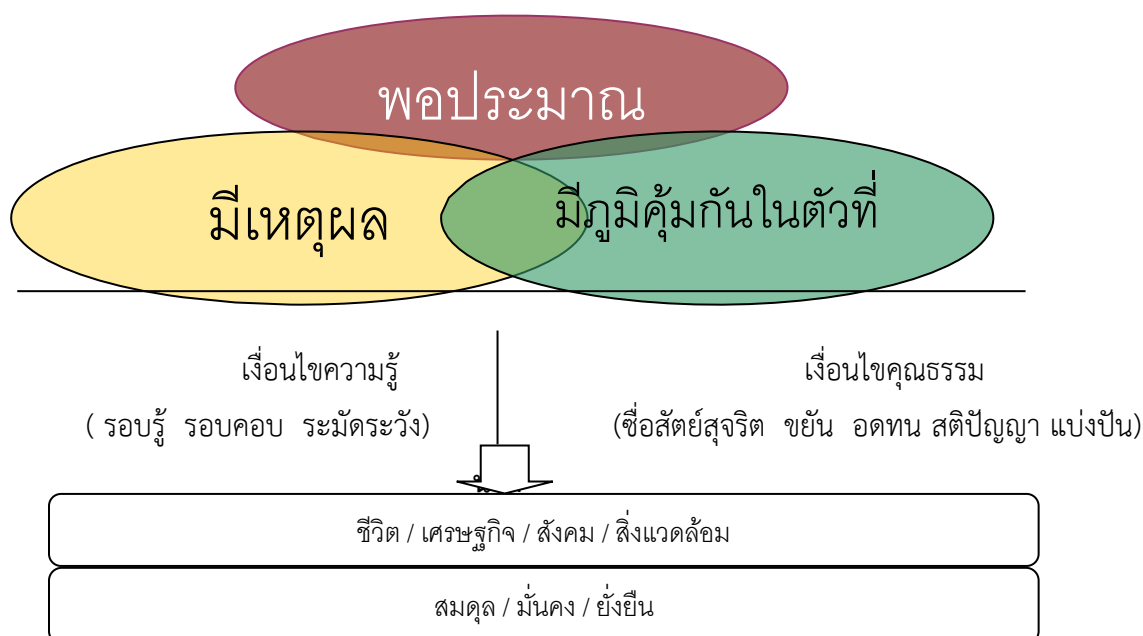
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 1) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในรัชกาลโดยทรงยึด ประโยชน์สุข ของประชาชนชาวไทยเป็นเป้าหมาย การดำเนินการในทุกโครงการเป็นไปโดยประชาชนเป็นผู้ได้ประโยชน์แท้จริงตลอดเวลาจะเห็นได้ชัดถึงพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม นั้น เป็นนโยบายที่สั้นที่สุดในโลก คือมีแค่เพียงประโยคเดียว แต่การดำเนินการตามนโยบายนั้น กลับยาวนานต่อเนื่องและจริงจังที่สุดในโลกอีกเช่นกัน

กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 3) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ 1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา, 2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน, 3. คำนียาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกันดังนี้ 3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ, 3.2) การมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ, 3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

ในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล, 4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 สรุปกรอบแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 34)

3. ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2541 (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2550 : 12) ความตอนหนึ่งว่า “...คำว่าพอเพียงมี

ความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีกไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้เท่านั้นแต่มีความหมายพอมีพอกิน พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...” “...พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอแม้บางอย่างอาจจะดูฟุ้งเฟ้อ แต่ถ้าทำให้มีความสุขถ้าทำได้ ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ...” “...Self- Sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตัวเอง...” “...คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อยถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่ เศรษฐกิจมีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่า พอประมาณไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...”

สุริพร เอื้อยถาวร (2550 : 10) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติตนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบกับการวางแผน การตัดสินใจและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริตให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

นิคม มูลิกะคามะ (2542 : 263) ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ที่ทำให้ประเทศไทยอยู่ในสังคมโลกได้อย่างสง่างามน่าภูมิใจโดยที่สามารถผลิตทรัพยากรได้ตามภูมิปัญญา และเทคโนโลยีแบบไทย มีความพอเพียงในครอบครัว ชุมชน มีความเข้มแข็งช่วยตนเองได้ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสอดคล้องกับหลักคำสอนในศาสนา มีสังคมที่สงบสุขกินดีอยู่ดีขึ้น การผลิตอุดมสมบูรณ์พอเพียงที่จะค้าขายไปยังต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (2550 : 39) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเท สร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้มีอาชีพและฐานะเพียงพอจะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไปได้ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย มีความหมายที่ชัดเจนไม่ยากแก่การรับรู้และนำไปปฏิบัติ ดังกระแสพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้อง รองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำ”

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวเองที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักธุรกิจทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์และความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนพากเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลพร้อมต่อการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงหมายถึง การรู้จักประมาณ ทำมาหากินได้ให้พอมีพอกินไม่เดือดร้อน ไม่สุรุ่ยสุร่าย รู้จักประมาณความพอดี โดยเรารู้ความต้องการของเรากับความสามารถที่จะสนองความต้องการนั้น เป็นเศรษฐกิจบูรณาการที่เชื่อมโยงชีวิตจิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างมีดุลยภาพ

แนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามวิถีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำเนินการได้ผ่านแนวทางดังต่อไปนี้

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณตามความเหมาะสมและความต้องการที่แท้จริง สถานศึกษาควรจัดทำงบประมาณโดยพิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่และลดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

2. การวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ก่อนการจัดทำงบประมาณ ควรมีการวิเคราะห์ทิศทางและยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายขององค์กร

3. การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดทำงบประมาณ ส่งเสริมให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำงบประมาณ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการยอมรับร่วมกัน

4. การติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้จ่าย และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงการบริหารงบประมาณในอนาคต

5. การประสานสัมพันธ์กับชุมชน สร้างความร่วมมือกับชุมชนในการจัดหาทรัพยากรหรือการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาและลดภาระงบประมาณ

การนำแนวทางเหล่านี้ไปปรับใช้จะช่วยให้การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมความยั่งยืนในการดำเนินงานของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

จากที่นำเสนอข้อมูลที่อธิบายมาข้างต้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอผลการสังเคราะห์องค์ความรู้จากการทบทวนเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามวิธีปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา พอจะอธิบายเป็นข้อสรุป การบริหารงบประมาณของสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบริบทของการบริหารงบประมาณ

1.1 ความพอประมาณ (Moderation): ใช้งบประมาณอย่างสมเหตุสมผล ไม่ฟุ่มเฟือย และคำนึงถึงความจำเป็นเป็นหลัก

1.2 ความมีเหตุผล (Reasonableness): จัดสรรงบประมาณโดยพิจารณาถึงความคุ้มค่าและผลลัพธ์ที่ได้รับ

1.3 การมีภูมิคุ้มกัน (Self-Immunity): จัดเตรียมงบประมาณสำรองเพื่อรองรับเหตุการณ์ไม่คาดคิด

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

2.1 การวางแผนงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

- (1) วิเคราะห์ความจำเป็นของแต่ละโครงการและกิจกรรม
- (2) ประเมินงบประมาณตามศักยภาพของสถานศึกษา
- (3) ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.2 การใช้จ่ายอย่างคุ้มค่าและโปร่งใส

- (1) ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น
- (2) นำทรัพยากรที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- (3) ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อช่วยลดต้นทุน

2.3 การจัดหาทรัพยากรอย่างยั่งยืน

- (1) ส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก
- (2) จัดหางบประมาณจากหลายแหล่ง เช่น กองทุน การบริจาค โครงการร่วมมือ
- (3) ใช้ทรัพยากรหมุนเวียน เช่น โครงการเกษตรในโรงเรียน เพื่อลดค่าใช้จ่าย

2.4 การติดตามและประเมินผลการใช้งบประมาณ

- (1) สร้างระบบติดตามงบประมาณแบบมีส่วนร่วม
- (2) รายงานผลการใช้จ่ายอย่างโปร่งใส
- (3) ปรับปรุงการบริหารงบประมาณตามผลการประเมิน

3. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

งบประมาณถูกใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

ลดความเสี่ยงทางการเงินและเพิ่มเสถียรภาพของสถานศึกษา
โรงเรียนสามารถพึ่งพาตนเองและลดภาระงบประมาณจากภาครัฐ
สร้างจิตสำนึกด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียนและบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2548). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ. 2548** ของกรมการพัฒนาชุมชน.
กรุงเทพฯ: กองวิชาการและแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546**.
กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นิคม มูลิกะคามะ. (2542). **ทฤษฎีใหม่ในหลวง : ชีวิตพอเพียง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราข. (2546). **การจัดการสมัยใหม่ : Modern managerment**. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เชนจ์เพรส.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และ รัชนี ภู่อะกุล. (2544). ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย.
วารสารนักบริหาร, 2(1), 28-31.
- พนาวลัย คำศรีทวีวัฒน์. (2567). การบริหารงานงบประมาณในสถานศึกษา : แนวคิดทฤษฎี, **วารสารมณี**
เชษฐารามวัดจอมมณี ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (มีนาคม – เมษายน 2567), 410-426.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2549). **เอกสารการสอนชุดวิชาการคลังและงบประมาณ** (หน่วยที่ 9-15).
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2530). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ศศิวิมล มีอำพล. (2543). **การบัญชีเพื่อการจัดการ**. กรุงเทพฯ: เจ.เอ.เอส.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2565). **รายงานผลการ**
ดำเนินงานประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2550). **เศรษฐกิจ**
พอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กปร.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2550). **คู่มือเข้าใจโมเดล ชื่อสัตย์สุจริตเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ**
พ่อหลวงของเรา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม.
- สุริพร เอี้ยวถาวร. (2550). การบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้: กรณีศึกษา
โรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวังนนทบุรี, **การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเรียน**
การสอน). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อำนวย ทองโปรง และ ศิริพงษ์ เสาภายน. (2547). **หลักการบริหารงบประมาณและการเงินโรงเรียน**.
กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อินสอน บัวเขียว. (2537). สารระสำคัญการบริหารชุมชน. กรุงเทพฯ: พิราบสำนักพิมพ์.

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาด้วยหลักพุทธศาสนาพรหมวิหารธรรม

Human resource management in educational institutions using the principles of the
Buddhist Brahmavihara Dhamma

วิภาพรรณ อุปนิสาก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร

Wipaphun Upanisakorn

Mahamakut Buddhist University, Yasothon College of Religious Studies

Email: wipha1822@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการศึกษา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลัก พรหมวิหาร 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคล ช่วยเสริมสร้างแนวทางการบริหารที่เน้นคุณธรรม ความเมตตา และความยุติธรรม การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์แนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม พร้อมนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า (1) หลักเมตตาส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่นและเป็นมิตร (2) หลักกรุณาส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร (3) หลักมุทิตาช่วยสร้างแรงจูงใจและเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน (4) หลักอุเบกขาทำให้เกิดการบริหารที่โปร่งใส ยุติธรรม และมีความเป็นกลาง องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้คือแนวทางการบริหารที่ผสมผสานหลักจริยธรรมเข้ากับการบริหารเชิงระบบซึ่งช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ดังนั้น การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพขององค์กรและความสุขของบุคลากร ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, พรหมวิหาร 4, สถานศึกษา

Abstract

Human resource management in educational institutions is an important factor affecting the quality of education. Applying Buddhist principles, especially the four divine states of mind, consisting of loving-kindness, karuna, mudita, and equanimity, to personnel management helps strengthen the management approach that emphasizes morality,

compassion, and justice. This study focuses on analyzing personnel management approaches in educational institutions based on the principles of the divine states of mind and presents new knowledge. The results of the data analysis found that (1) the principle of loving-kindness promotes good relationships among personnel, creating a warm and friendly working atmosphere. (2) The principle of compassion promotes assistance and the development of personnel potential. (3) The principle of mudita helps create motivation and boost morale in work. (4) The principle of equanimity leads to transparent, fair, and impartial management. The new knowledge gained from this study is a management approach that combines ethics with systematic management, which helps create a good organizational culture, reduces conflict, and increases the efficiency of personnel in educational institutions. Therefore, applying the principles of the four divine states of mind in personnel management in educational institutions not only helps promote morality in the organization but also is a guideline that helps create a balance between organizational efficiency and personnel happiness, leading to sustainable development of educational quality.

Keyword: Human resource management, Four divine states of mind, Educational institutions

บทนำ

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรทางการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีแนวทางที่เหมาะสมในการดูแล ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข (Mintzberg, 2017) อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลมักเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ความขัดแย้งภายในองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ดังนั้น การนำหลักพุทธศาสนา โดยเฉพาะ พรหมวิหารธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคล จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ การบริหารงานบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพทางการศึกษา ระบบบริหารบุคคลที่ดีจึงต้องคำนึงถึงทั้งประสิทธิภาพและความเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามักเผชิญกับความท้าทายหลากหลาย เช่น ความขัดแย้งภายในองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับบุคลากร หลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะ พรหมวิหารธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถนำมาเป็นแนวทางในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

และการบริหารที่เอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ส่งเสริมความสามัคคี และเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ดังที่กล่าว ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2560) หลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ช่วยส่งเสริมความเป็นผู้นำที่มีความเมตตาและความเข้าใจบุคลากร ลดความขัดแย้งในองค์กร และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน เมตตา หรือความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารที่มีเมตตาจะให้ความสำคัญกับสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของพวกเขา (Goleman, 2013) เมตตาช่วยสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและลดความตึงเครียดในองค์กร กรุณา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนบุคลากร ผู้บริหารที่มีความกรุณาจะช่วยเหลือบุคลากรในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และให้โอกาสในการพัฒนา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบุคลากรกับผู้บริหาร (Bass & Riggio, 2006) มุทิตา หรือความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารที่มีมุทิตาจะสนับสนุนการยกย่องและให้รางวัลแก่บุคลากรที่มีผลงานดี ซึ่งช่วยเพิ่มขวัญกำลังใจในการทำงาน (Kouzes & Posner, 2017) ส่วนอุเบกขาหรือการวางใจเป็นกลางนั้น เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจอย่างยุติธรรมและปราศจากอคติ การบริหารงานบุคคลที่มีอุเบกขาทำให้เกิดระบบการประเมินผลที่เป็นธรรมและโปร่งใส ลดปัญหาการเลือกปฏิบัติในองค์กร (Northouse, 2019)

การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจะช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดปัญหาความขัดแย้ง และส่งเสริมประสิทธิภาพของบุคลากรในระยะยาว ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยวิเคราะห์ผลกระทบของการนำหลักธรรมดังกล่าวมาปรับใช้ในบริบทของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารบุคคล

Noe et al (2003: 5) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง นโยบาย แนวปฏิบัติและระบบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ทักษะและประสิทธิภาพของพนักงาน หลายองค์การกล่าวถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นการจัดการเกี่ยวกับพนักงานตั้งแต่ การวิเคราะห์งาน การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การบริหารผลการปฏิบัติงานและแรงงานสัมพันธ์ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ ส่วน Dessler (2009: 2) ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลไว้ว่า หมายถึง นโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในการท างานโดยเฉพาะในเรื่องการสรรหา การฝึกอบรม

การประเมินผลการปฏิบัติงานการให้รางวัล ความปลอดภัยในการทำงาน จริยธรรมและความยุติธรรมต่อพนักงาน ซึ่งนโยบายและการปฏิบัติดังกล่าวจะครอบคลุมถึงการวิเคราะห์งาน การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การปฐมนิเทศ การจ่ายค่าตอบแทนและเงินเดือน แรงจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การฝึกอบรมและพัฒนาและความผูกพันต่อองค์กร และ พยอม วงศ์สารศรี (2545: 5) ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลไว้ว่า “หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ดำเนินการสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจ การพัฒนาดำรงรักษาให้สมาชิกปฏิบัติงานในองค์กร เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานและยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุทุพพลภาพ เกษียณอายุหรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตลอดทั้ง ญัณฐพันธ์ เขจรนันท์ (2545: 15) ให้ความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ไว้หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหาร ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบุคลากรขององค์กร ร่วมกันใช้ ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการสรรหา การคัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เข้าปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งดำรงรักษาและพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานและมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่เหมาะสมตลอดจนเสริมสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่ต้องพ้นจากองค์การให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขในอนาคต

จากความหมาย สรุปได้ว่าการบริหารบุคคล หมายถึง นโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับบุคคลในการทำงานขององค์กร ตั้งแต่การหาคนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร การพัฒนาบำรุงรักษาให้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงานและยังรวมไปถึงการทำให้พนักงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขหลังจากออกจากองค์การ

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการศึกษา โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลายประการที่นำมาใช้ในการจัดการบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดพื้นฐานหนึ่งคือการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งงาน โดยเน้นความเสมอภาคและมาตรฐานในการดำเนินการ นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการศึกษาต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้และทักษะที่ทันสมัย สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางการศึกษาได้ การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและยุติธรรมช่วยให้บุคลากรได้รับข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง การสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรเป็นอีกแนวคิดที่สำคัญ โดยการยกย่อง ชื่นชม และให้รางวัลแก่ผู้ที่มีผลงานดีเด่น ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจในการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและสนับสนุนการทำงานเป็นทีมยังมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร

ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และความสามารถในการนำพาองค์กรให้ทันสมัย โดยนำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารร่วมสมัยมาใช้ เช่น การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การคิดวิเคราะห์

และการตัดสินใจที่รวดเร็ว เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยี การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานบุคคลเป็นอีกแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความยุติธรรมในองค์กร โดยเน้นการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยุติธรรมในการดำเนินงาน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพยังรวมถึงการวางแผนกำลังคนอย่างเหมาะสม เพื่อให้มีบุคลากรเพียงพอและตรงกับความต้องการของสถานศึกษา การวางแผนที่ดีช่วยลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร สุดท้าย การประเมินและปรับปรุงกระบวนการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและความต้องการของสถานศึกษา การนำข้อมูลและผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงช่วยให้การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำแนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจะช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษา รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรอย่างยั่งยืน.

ตามแนวคิดของ Crawford (อ้างถึงในวิโรจน์ สารัตนะ, 2556) ได้กล่าวว่า “สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสามารถไม่ได้มีมาแต่เกิดแต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรมหรือการพัฒนาในทักษะที่สาคัญ ๆ และควรมีลักษณะดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความคาดหวังสูง (high expectations) ผู้นำสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์จะมุ่งความสำเร็จงาน และจะใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุผลในความเชื่อมั่นของตนเอง, 2) เน้นพื้นฐานการเรียนรู้ (A Focus on the Fundamentals) การเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นจุดมุ่งหมายพื้นฐานของสถานศึกษาที่สาคัญยิ่งกว่าด้านอื่นๆ ผู้บริหารจึงมุ่งการบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น, 3) มีความสามารถพิเศษในการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ (A Talent for Collaborative Problem solving) ความร่วมมือนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการแก้ปัญหาใหม่ๆ และความสำเร็จ ผู้นำสถานศึกษาที่ฉลาดจะสร้างความเป็นหุ้นส่วนให้เกิดขึ้นในทุกระดับของโรงเรียนเพื่อร่วมมือกันแก้ปัญหาและแสวงหาทางเลือกใหม่ๆ มาใช้, 4) มีจิตสร้างสรรค์ (An Inventive Mind) ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีและนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ ทั้งในการเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาหลักสูตร การประเมินผลการงบประมาณและอื่น ๆ, 5) มีความสามารถแปลผลข้อมูลหลัก (The Ability to Read Data’s Story) ผู้นำสถานศึกษาต้องรู้คุณค่าของข้อมูลที่ดีและนำมาใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้รวดเร็ว นำสู่การปฏิบัติและประเมินผลเพื่อวัดผลสำเร็จ และ 6) ความสามารถในการบริหารเวลาและความใส่ใจ (a gift for directing time and attention) ผู้นำสถานศึกษาในปัจจุบันและในอนาคตจำเป็นต้องมีการบริหารเวลา (time management) และการมอบอำนาจ (delegation) เพื่อให้ภารกิจของสถานศึกษาที่มีมากมายบรรลุผลสำเร็จ

หลักพรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่

1. เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

2. กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่ง que เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจและเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่า ความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

- ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตาย สิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์

- ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้ว ไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์ การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า เจตสิกทุกข์

3. มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เช่น เห็นเพื่อนแต่งตัวเรียบร้อยแล้วครุ่นคิดก็เกิดความริษยาจึงแกล้งเอาเศษชอล์ก โคลน หรือหมึกไปป้ายตามเสื้อกางเกงของเพื่อนนักเรียนคนนั้นให้สกปรกเลอะเทอะ เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

4. อุเบกขา : การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือ พยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลัก พรหมวิหารธรรมนั้นผู้เขียนขอ นำเสนอรายละเอียดถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้ ดังนี้

1. เมตตา (ความปรารถนาดีต่อบุคคลทุกคน)

แนวทางปฏิบัติ

สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนให้การดูแล สนับสนุน และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างทั่วถึงรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. กรุณา (การช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองและแก้ปัญหาได้)

แนวทางปฏิบัติ

ให้ความช่วยเหลือบุคลากรที่มีปัญหา ทั้งด้านการทำงานและชีวิตส่วนตัวตามความเหมาะสมสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ เช่น การจัดอบรม สัมมนา หรือโอกาสศึกษาต่อจัดสวัสดิการและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงาน

3. มุทิตา (การยินดีในความสำเร็จของบุคลากรและส่งเสริมขวัญกำลังใจ)

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ให้การยอมรับและชื่นชมความสำเร็จของบุคลากรอย่างจริงใจ
- 2) จัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติ เช่น มอบรางวัลให้ครูและบุคลากรที่มีผลงานดีเด่น
- 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ให้อำนาจกันและสนับสนุนการทำงานเป็นทีม

4. อุเบกขา (การวางตนเป็นกลางและบริหารงานอย่างยุติธรรม)

แนวทางปฏิบัติ

1) ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานบุคคล เช่น ความโปร่งใส ความเสมอภาค และความรับผิดชอบ

- 2) ตัดสินใจโดยยึดหลักเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรม
- 3) จัดให้มีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานและตรวจสอบได้

กล่าวโดยสรุป การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ช่วยให้ผู้บริหารสามารถดูแลบุคลากรอย่างมีคุณธรรม สร้างความสามัคคีในองค์กร และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาโดยรวม

องค์ความรู้ใหม่

การวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่จากแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 เมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลัก พรหมวิหาร 4 สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นได้ในมิติที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารงานบุคคลแบบองค์รวมที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมกับการบริหารงานบุคคล

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น คือ การนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (พรหมวิหาร 4) มาประยุกต์ใช้กับ แนวคิดการบริหารงานบุคคล ทำให้เกิด แนวทางการบริหารที่มีคุณธรรม ความเมตตา และความเป็นธรรม ซึ่ง แตกต่างจากแนวทางการบริหารแบบตะวันตกที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพทางเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก

2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีจริยธรรมและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

หลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ ไม่ใช่แค่การทำงานเพื่อผลลัพธ์ แต่ยังเน้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร การให้ความช่วยเหลือ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สถานศึกษาเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุขและยั่งยืน

3. การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาให้เป็น "ผู้นำเชิงจริยธรรม"

การบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำที่มีคุณธรรม (Ethical Leadership) โดยมีความเมตตาต่อบุคลากร สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และบริหารงานอย่าง เป็นธรรม ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่เน้น "คุณธรรมควบคู่กับ ประสิทธิภาพ"

4. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษาให้เกิดความสมดุล

แนวทางที่ได้จากพรหมวิหาร 4 ช่วยปรับสมดุลของ การบริหารงานเชิงระบบ (เช่น การวางแผน การ ประเมินผล) กับ การบริหารเชิงจิตวิญญาณมนุษย์ (เช่น การให้กำลังใจ การสร้างขวัญและกำลังใจ) ซึ่งเป็นองค์ ความรู้ที่ช่วยให้การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษามีความครอบคลุมมากขึ้น

5. การส่งเสริมแนวคิด "การบริหารด้วยความสุข" ในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ การสร้าง "ความสุขในการทำงาน" ผ่านการบริหารที่มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งช่วยลดความเครียดของบุคลากร ส่งเสริมให้ครูมีแรงบันดาลใจในการสอน และทำให้เกิดผล ลัพธ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น

สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

แนวทางการบริหารที่ผสมผสานหลักธรรมเข้ากับการบริหารงานบุคคล

การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อความร่วมมือและความสุขของบุคลากร

การพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีจริยธรรมและความเมตตา

การสร้างสมดุลระหว่างการบริหารเชิงระบบกับการบริหารเชิงจิตวิทยา

การส่งเสริมแนวคิด "การบริหารด้วยความสุข" เพื่อลดความเครียดของบุคลากร

การนำแนวคิดพรหมวิหาร 4 มาปรับใช้กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจึงถือเป็น การ สร้างนวัตกรรมทางการบริหาร ที่ช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่าง ประสิทธิภาพขององค์กรกับความสุขของ บุคลากร และส่งผลดีต่อคุณภาพของการศึกษาโดยรวม

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ,
วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 (2559), (มกราคม-มิถุนายน)
- ปฐมพงศ์ แสงศรีจันทร์. (2556). “ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการบริหารกับความส าเร็จในการบริการของ
องค์การบริหารส่วนต าบลในเขตอ าเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี.” **วารสารวิชาการ Veridian
EJournal** ปีที่ 6, ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม).
- พยอม วงศ์สารศรี. (2545). **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ : สุภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2560). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). **กระบวนการค้นคว้าใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21**.
กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). **Transformational Leadership**. Psychology Press.
- Dessler, Gary. (2009). **A framework for human resource management**. 5th ed. Upper Saddle
River, New Jersey: Pearson Education.
- Goleman, D. (2013). **Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ**. Bantam.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2017). **The Leadership Challenge: How to Make Extraordinary
Things Happen in Organizations**. Wiley.
- Mintzberg, H. (2017). **Managing**. Berrett-Koehler Publishers.
- Northouse, P. G. (2019). **Leadership: Theory and Practice**. Sage Publications.
- Raymond Noe A. et al. (2003). **Human resource management: gaining a Competitive
Advantage**. New York. McGraw-Hill.

ศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนา

Study of the concept of sufficiency economy according to Theravada Buddhism

พระครูประโชติธิตฺตคุณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

PhrakhruPrachotithitikhun

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

E=email: arthidys2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีปรัชญาหรือสาระสำคัญคือความเพียงพอแก่ความจำเป็นและความเหมาะสมกับการรักษาและการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองได้ ลดการพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ หันมาใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีที่ไม่ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อมแทน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างยั่งยืน ข้อดีของเศรษฐกิจพอเพียงคือการอาศัยวัตถุที่มีประมานน้อย แต่นำไปสู่ผลอันน่าพอใจมาก เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพุทธธรรมจะมุ่งการกระทำที่ให้เกิดการอยู่ดีกินดีด้วยการบริโภคน้อยที่สุด มุ่งให้คนทั้งหลายได้รับความพอใจด้วยการมีรูปแบบการบริโภคที่ดี และเป็นปัจจัยให้สังคมเกิดพัฒนาที่ยั่งยืน โดยนำเอาคุณค่าทางศีลธรรมมาเป็นรากฐานของความคิดทางเศรษฐกิจ หลักธรรมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เช่น สันโดษ ความรู้ประมาณ ทางสายกลาง เป็นต้น

คำสำคัญ: แนวคิด, เศรษฐกิจพอเพียง, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article aims to study the concept of Sufficiency Economy according to Buddhism. The results of the study found that the philosophy or essence of Sufficiency Economy is the sufficiency of necessity and appropriateness for maintaining and living a simple and self-reliant life, reducing reliance on modern technology, turning to use local wisdom and technology that does not destroy nature and the environment instead. The concept of Sufficiency Economy is consistent with the principles of Buddhism that promote the sustainable way of life of people in society. The advantage of Sufficiency Economy is that it relies on a small amount of material things but leads to very satisfactory results. Sufficiency

Economy according to Buddhism focuses on actions that create a good life with minimal consumption, aiming for people to be satisfied with having a good consumption pattern and being a factor for sustainable development in society by using moral values as the foundation of economic thinking. Principles that are consistent with Sufficiency Economy include contentment, moderation, and the middle path, etc.

Keywords: Concept, sufficiency economy, Theravada Buddhism

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง โครงการพระราชดำริเกือบทุกโครงการ ล้วนมีจุดมุ่งหมายไปที่การสร้าง ความพออยู่ พอกินความเหมาะสมที่พอเพียงและเพียงพอ เมื่อเสด็จไปทรงงานในท้องถิ่นชนบทจะทรงสั่งสอน และแนะนำให้ประชาชนใช้พุทธธรรม เรื่องทางสายกลาง รู้จักพอเพียงในการบริโภค การดำเนินชีวิตให้มีความ ซื่อสัตย์ สุจริต มีความอิสระ มีความอดทน มีความมั่นคงในจิตใจ ไม่บริโภคตามกระแสเศรษฐกิจ สายหลักยุค ใหม่ที่ไร้สาระฟุ่มเฟือย จนไม่รู้จักเพียงพอ ทรงเน้นเรื่องการมีอริยสัจ ๓ อุดมคติควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคง และเกื้อกูลกันในชุมชนเล็กๆ ของตน พร้อมๆ กันกับการสร้างความมั่นคงและมีธรรมในจิตใจไม่เอารัดเอา เปรียบ รู้จักเมตตาและการให้ประสานประโยชน์ระหว่างตนกับผู้อื่น ตรงกับสังคมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการไม่ทำลายรวมตัวกันป้องกันเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มนายทุนที่มุ่งหวังเอาเปรียบและกอบโกย โดยผลกำไรฝ่ายเดียว เศรษฐกิจพอเพียงชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินทางสายกลางเพื่อก้าวให้ทันโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงรวมถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ในการนำวิชาการมาใช้ในการวางแผนดำเนินงานทุกขั้นตอน เสริมสร้างจิตใจในทุกๆ ระดับให้มีสำนึกคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางทางด้านวัตถุและสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้ (เสน่ห์ จามริก, 2541: 57-83)

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บน พื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้าง ภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และ การกระทำ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550: 1) หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ได้รับการสานต่อและรณรงค์กันอย่างกว้างขวาง ในฐานะที่เป็นหลักธรรมที่มาจากพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท ยังปรากฏหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักแนวคิด

เศรษฐกิจพอเพียงที่ควรศึกษาและทำความเข้าใจ เพื่อขยายผลไปสู่การปฏิบัติ คือ ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ (อง.อภรฐก. (ไทย) 23/144/289)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักความสันโดษ (สันตุฎฐิธรรม) หลักความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญูตาธรรม) หลักทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทาธรรม) หลักการพึ่งตนเอง (นาถรณธรรม) หลักใช้จ่ายโยคทรัพย์ (โยควิภาคธรรม) หลักของประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทฤษฎีธัมมิกัตถธรรม) และหลักของความสุขของผู้หลุดพ้น (คิหิสุข) ไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยการปลูกฝังให้คนรู้จักความพอประมาณ ความพอดี ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รู้จักความมีเหตุผล และพึ่งตนเองเป็นหลักที่สำคัญเพื่อการดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีความสุขต่อไป

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบ ไต่ ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
 2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
 3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต
- โดยมีเงื่อนไข ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (มูลนิธิชัยพัฒนา, ม.ป.ป.: ออนไลน์)

เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งนับแต่ที่ได้ทรงริเริ่มการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนโดยทั่วไปเป็นต้นมา เป้าหมายสำคัญพื้นฐานที่ไม่เคยแปรเปลี่ยน คือ ขจัดความทุกข์ยากและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบททางไกลทุรกันดาร ซึ่งยากจนและต้องการความช่วยเหลือ มุ่งหมายที่จะให้ลดกระบวนการเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมสุดโต่ง โดยให้ลดระดับลงเพียงพอแก่ความจำเป็นและความเหมาะสมกับการรักษาและการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองได้ บริโภคแต่พอเพียง ลดและบรรเทาการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ หันมาใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีที่ไม่เป็นการทำลายธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการเดินสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน และพึงปรารถนาสำหรับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนา

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้มีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่มีความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ด้วยการอาศัยวัตถุดิบที่มีประมานน้อย แต่นำไปสู่ผลอันน่าพอใจเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพุทธธรรมจะเน้นการกระทำเพื่อให้เกิดการอยู่ดีกินดีด้วยการบริโภคให้น้อยที่สุด โดยจุดมุ่งหมายของการบริโภค การผลิต และการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ตลอดจนการจัดสรรผลผลิต มุ่งให้มนุษย์มีความพอใจสูงสุดด้วยการมีรูปแบบการบริโภคที่ดีที่สุด และเป็นปัจจัยให้สังคมพัฒนาไปอย่างยั่งยืน โดยนำเอาคุณค่าทางศีลธรรมมาเป็นรากฐานของความคิดทางเศรษฐกิจ ซึ่งจุดเด่นของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพุทธธรรมอยู่ที่การเสนอทางเลือกใหม่ สร้างระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่มีค่านิยมและหลักการที่แตกต่างจากระบบทุนนิยม หรือบริโภคนิยมโดยสิ้นเชิง จึงกล่าวได้ว่าแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาได้ยึดหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติ คือ 1) ไม่ทำลายฐาน คือที่มั่นทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ 2) ไม่ทำลายฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 3) ไม่ทำลายฐานทางจิตวิญญาณด้านความเชื่อและต้องการซึ่งเป็นเหตุ นำไปสู่การผลิต

การบริโภคและการแลกเปลี่ยนซื้อขาย รวมถึงการจัดสรรผลผลิตต่างๆ นั้นเพราะพระพุทธศาสนาได้แยกความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความต้องการสิ่งเสพบริโภคเพื่อบารุงปรนเปรอตนเอง

เป็นความต้องการที่ไม่มีกีดเรียกว่า ตัณหา เป็นอกุศลธรรม คือธรรมะฝ่ายร้าย 2) ความต้องการที่เป็นไปเพื่อคุณภาพแห่งชีวิต เป็นความต้องการที่มีขอบเขตจำกัดเรียกว่า ฉันทะ เป็นกุศลธรรม คือ ธรรมะฝ่ายดี

พระพุทธศาสนามีหลักการ คือ สอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุประโยชน์ที่มีขอบเขตจำกัด เรียกว่า อัตตะ หรือ อรรถ อันหมายถึง ประโยชน์หรือจุดหมาย 3 ประการ คือ 1) ประโยชน์ในปัจจุบัน เรียกว่า ภูมิธัมมิกัตตะ 2) ประโยชน์ในเบื้องหน้า เรียกว่า สัมปรายิกัตตะ 3) ประโยชน์สูงสุด เรียกว่า ปรมัตตะ

ประโยชน์ทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายดังนี้

1. ภูมิธัมมิกัตตะ จุดหมายชั้นตาเห็น หรือ ประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญคือ 1.1) มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ งามสง่า อายุยืนยาว 1.2) มีงานมีทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพที่สุจริตพึ่งตนได้ทางเศรษฐกิจ 1.3) มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม 1.4) มีครอบครัวที่ผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ

2. สัมปรายิกัตตะ จุดหมายชั้นเลียดตาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า ได้แก่ สิ่งที่เป็นคุณค่าของชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความสุขล้นกายใจโดยเฉพาะ คือ 2.1) ความอบอุ่น ซาบซึ้งสุขใจด้วยศรัทธา มีหลักยึดแห่งใจ 2.2) ความภูมิใจในชีวิตสะอาด ที่ได้ประพาสแต่ความดีงามสุจริต 2.3) ความอิมใจในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์ 2.4) ความแคล้วคลาดมั่นใจด้วยมีปัญญาที่จะแก้ปัญหา นำพาชีวิตให้ดำเนินต่อไป 2.5) ความโปร่งโล่งมั่นใจว่าได้ทำกรรมดี มีหลักประกันวิสัยภาพใหม่

3. ปรมัตตะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การมีปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริงเข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิตอันทำให้จิตเป็นอิสระโดยเฉพาะ คือ 3.1) ไม่หวั่นไหวหรือถูกรบกวนด้วยความผันผวนปรวนแปรต่างๆ 3.2) ไม่ผิดหวังโศกเศร้าบิคับคั้นจิตเพราะความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่างๆ 3.3) ปลอดโปร่งสงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา 3.4) เป็นอยู่และทำงานด้วยปัญญาซึ่งมองที่เหตุปัจจัย

ประโยชน์ทั้ง 3 ข้างต้นนั้น สามารถสรุปจัดแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) อัตตัตตะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อตน หรือประโยชน์ตน 2) ปรัตตะ ได้แก่ จุดหมายเพื่อผู้อื่น หรือประโยชน์ผู้อื่น 3) อุภยัตตะ ได้แก่ จุดหมายร่วมกัน หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2541: 31-32)

ส่วนหลักการทางเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนาแยกกล่าวได้ใน 4 ประเด็นใหญ่ๆ คือ การผลิตตามหลักพุทธธรรม การบริโภคตามหลักพุทธธรรม การแลกเปลี่ยนซื้อขายตามหลักพุทธธรรม และการจัดสรรผลผลิตตามหลักพุทธธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การผลิตตามหลักพุทธธรรม การผลิต หมายถึง การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในทัศนะทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธศาสนามีหลักการว่าด้วยเรื่องเศรษฐกิจในแง่ของการผลิต อันแยกกล่าวเป็นข้อได้ ดังนี้ คือ

1. ผู้ผลิตและผู้ประกอบการต้องมีธรรมะตามหลักของทศ 6 กล่าวคือ ในฐานะที่เป็นนายจ้างหรือเจ้านายต้องดูแลกิจการผลิตโดยยึดหลักปฏิบัติ คือ 1) จัดการงานให้ลูกจ้างทำตามความเหมาะสม ตาม

ความสามารถ 2) ให้ค่าจ้าง หรือเงินเดือนตามสมควรแก่งานที่ทำ และความเป็นอยู่ 3) จัดสวัสดิการที่ดีให้ เช่น มีการช่วยรักษาพยาบาลเมื่อคนเจ็บป่วย 4) มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันแก่ลูกจ้างบ้าง

2. การผลิตต้องยึดหลักสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพที่สุจริตเลี้ยงชีวิต เช่น ไม่คดโกง หลอกลวง ไม่ค้ายาเสพติด เป็นต้น สัมมากรรมันตะ คือการทำงานที่ชอบ เว้นจากการประพฤติชั่วทางกายสามอย่าง คือ ข่มหรือเบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน ลักทรัพย์ ประพฤติในกามและสุดท้ายคือ สัมมาวาจา ได้แก่ การเจรจาพูดจาที่ชอบ โดยการเว้นจากวจีทุจริตสี่ประการ คือ พูดเท็จ พูดคำหยาบคายพูดส่อเสียด และพูดเพ้อเจ้อ

3. เมื่อผลิตได้มากต้องกินและเก็บแต่พอดีและเอาส่วนที่เหลือแบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคมตามทัศนะของเศรษฐกิจแนวพุทธ การผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการทำงานนั่นเอง มีหน้าที่หลักอย่างน้อย 3 ประการ ดังที่ วิทยากร เชียงกูล ได้กล่าวไว้ คือ 1) เพื่อเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ใช้และพัฒนาความสามารถส่วนตัว 2) เพื่อช่วยให้มนุษย์ขจัดอึดอัด (ความยึดมั่นในตัวตน ทิฐิมานะ) ด้วยการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตผลและการบริการอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตอยู่ต่อไป (วิทยากร เชียงกูล, 2543: 25)

การผลิตมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสะสมและเพื่อความไพบูลย์คือ ความเจริญงอกงามซึ่งทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการสะสมไว้ว่า

การสะสม 2 อย่าง คือ การสะสมอามิสและการสั่งสมธรรม ซึ่งในบรรดาการสะสม 2 อย่างนี้ การสั่งสมธรรมเป็นเลิศฯ (อง.ทุก. (ไทย) 20/162/125) และยังได้กล่าวถึงความไพบูลย์ไว้อีกว่า

ความไพบูลย์ 2 อย่าง คือ ความไพบูลย์แห่งอามิสและความไพบูลย์แห่งธรรม ซึ่งในบรรดาความไพบูลย์สองอย่างนี้ ความไพบูลย์แห่งธรรมเป็นเลิศ (อง.ทุก. (ไทย) 20/163/125)

พระพุทธศาสนามีทัศนะเกี่ยวกับการผลิตหรือการทำงานไว้มากมาย ดังที่ได้แสดงไว้ เช่น 1) ในอาพวกสูตรว่า บุคคลผู้ทำการเหมาะสม ไม่ทอดธุระ ขยันหมั่นเพียร ย่อมหาทรัพย์ได้ (ส.ส. (ไทย) 15/246/353) 2) ในสรณมิกชาดกกว่า ไม่ว่าจะเป็หญิงหรือชาย โภคะทั้งหลายสำเร็จได้เพราะความคิดไม่มีเลย (ขุ.ชา. (ไทย) 27/139/419) 3) ในทีฆชาณสูตรว่า คนขยันหมั่นเพียรในการทำงานไม่ประมาท รู้วิธีการเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ (อง.อภ.ฐก. (ไทย) 23/54/344)

จากเนื้อความและพระพุทธานุญาตที่นำมากล่าวอ้างในข้างต้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การผลิตหรือการทำงานเป็นอย่างมาก โดยสอนให้ผู้ที่ทำกิจกรรม การผลิตทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็หญิงหรือชายต้องมีคุณธรรม คือความขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่ในกิจการงานของตน ไม่ทอดถอย สอนให้ลงมือกระทำด้วยความพยายามของตน มีความมุมานะ อดทน และไม่สั่นสนุนแต่เพียงการคิดโดยปราศจากการลงมือกระทำนอกจากนี้ยังได้มุ่งเน้นไปที่ความไม่ประมาทในการประกอบกิจกรรมการผลิตหรือการทำงานต่างๆ โดยสอนเน้นในการดำเนินชีวิต ให้รู้จักการใช้จ่ายและรักษาทรัพย์ที่ได้มา ทั้งรู้จักการเลี้ยงชีวิตแต่พอเหมาะพอดีกับตนเอง

การบริโภคตามหลักพุทธธรรม ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ได้แยกการบริโภคเป็น 2 ประเภท คือ การบริโภควัตถุสิ่งของซึ่งเป็นรูปธรรม และการบริโภคธรรมอันเป็นนามธรรม ได้แก่ คุณธรรมความดี ได้อธิบายไว้ว่า การบริโภค 2 อย่าง คือ การบริโภคอามิสและการบริโภคธรรม ซึ่งในบรรดาการบริโภค 2 อย่างนี้ การบริโภคธรรมเป็นเลิศ (อง.ทุก. (ไทย) 20/146/121)

การบริโภคคือการใช้สอยหรือการกิน พระพุทธศาสนามองว่า มนุษย์ต้องมีสติปัญญาบริโภคอาหารประเภทต่างๆ (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2540: 417) เพื่อความสงบสุขของกายและจิต ดังกล่าวไว้ว่า “การกินด้วยสติปัญญาเป็นวิธีที่ช่วยให้มนุษย์มีจิตประณีตขึ้น สะอาดขึ้น อาหารของมนุษย์ทั้งหลายมิใช่มีแต่เพียงอาหารที่เรากลืนกินได้เท่านั้น อารมณ์ที่มากกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่กระทบกับรูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสได้ หรือความนึกคิดของมนุษย์ ท่านเรียกว่าวิญญานหาร คืออาหารทางวิญญาน” (พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ, 2539: 36)

พระพุทธศาสนาได้แบ่งประเภทอาหาร คือเครื่องค้ำ จุนชีวิตออกเป็น 4 อย่าง ดังที่มีปรากฏหลักฐานในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ว่า อาหาร 4 หมายถึง 1) กวฬิงการหาร (อาหารคือคา ข้าว) ทั้งหยาบและละเอียด 2) ผัสสาหาร (อาหารคือผัสสะ) 3) มโนสญฺเจตนาหาร (อาหารคือมโนสญฺเจตนา) 4) วิญญานาหาร (อาหารคือวิญญาน) (ที.ปา. (ไทย) 11/311/287)

พระพุทธศาสนามองเรื่องการบริโภคใช้สอยว่าเป็นเรื่องสำคัญสำหรับชีวิตถึงกับมีข้อบัญญัติที่เรียกว่าสิกขาบทเกี่ยวกับการบริโภคใช้สอยสิ่งต่างๆ ไว้หลายข้อ เช่น ที่เกี่ยวกับการบริโภคใช้สอยเสนาสนะ เป็นต้น ดังสิกขาบทในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ว่า “กัณฺธิกุโธ วาญไวหรือใช้ให้วางไวซึ่งเสนาสนะ คือ เตียง ตั่ง ฟูก หรือเก้าอี้ของสงฆ์ในที่กลางแจ้งเมื่อจะจากไปไม่เก็บหรือไม่ใช้ให้เก็บเสนาสนะนั้น หรือไม่บอกมอบหมายไปเสียต้องอาบัติปาจิตตีย์ ” (วิ.มหา. (ไทย) 2/109/292)

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริโภคไว้ว่า เศรษฐกิจเวลานี้มาถึงขั้นที่ทำให้การบริโภคเป็นการสนองความต้องการของผู้ผลิต ซึ่งตามหลักธรรมตากการผลิตย่อมจะสนองความต้องการของผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคต้องการกินหรือใช้อะไร ผู้ผลิตก็ทำการผลิตของกินของใช้ให้สนองความต้องการของผู้บริโภคให้ดีที่สุด (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2544: 24)

การกินเพื่อสนองความต้องการของชีวิตตามมาตรฐานจะเกิดความพอดี แต่หากกินเพื่อสนองความต้องการของบุคคลจะไม่จบ ไม่พอดีและมีผล คือ 1) ไม่มีขอบเขต 2) ทำลายตัวเอง เสียคุณภาพชีวิต ไม่สนองความต้องการของชีวิตที่แท้จริง 3) เบียดเบียนคนอื่น เสียหายต่อสังคม 4) ทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ก่อมลภาวะมากมาย (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2544: 49)

หลักการเกี่ยวกับการบริโภคในพระพุทธศาสนามีอยู่ว่าจะต้องบริโภคด้วยหลักการที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือ พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน แยกกาย รอบคอบ รอบด้าน คำนึงถึงหลักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม พิจารณาด้วยปัญญาก่อนแล้วจึงบริโภคใช้สอยตามหลักของการบริโภคปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ดังที่พระธรรมปิฎกได้ให้ทัศนะไว้ว่า คุณค่าแท้นั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่าง

แท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของกุศลธรรมเช่น ความมีสติ เป็นต้น ทำให้พ้นจากความเป็นทาสของวัตถุ เพราะเป็นการเกี่ยวข้องกับปัญญา และมีขอบเขตอันเหมาะสมพอดี ต่างจากคุณค่าพอกเสริมด้วยตัณหาซึ่งไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิต บางที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ทำให้กุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยามานะ ทิฎฐิ ตลอดจนการยกตนข่มผู้อื่นเจริญขึ้น ไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งเบียดเบียน ตัวอย่างเช่น อาหารที่กินด้วยปัญญาเพื่อคุณค่าแท้มีหนึ่งราคาสิบบาท อาจมีคุณค่าแก่ชีวิตร่างกายมากกว่าอาหารมื้อเดียวราคาหนึ่ง พันบาทที่กินด้วยตัณหาเพิ่มเสริมราคาของตัวตน และหน้าซำอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกาย (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต, 2551: 694)

ทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้มีอยู่อย่างจำกัด เพราะฉะนั้นสิ่งที่มนุษย์ต้องเลือกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ คือ ต้องเลือกบริโภคในสิ่งที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ที่ทางพระพุทธศาสนาให้ไว้แก่มนุษย์ คือ ปัจจัย 4 โดยให้ยึดหลักของการบริโภคคือ “กินอยู่แต่พอดี” แต่ในสังคมปัจจุบันนี้เกิดเป็นปัญหาเป็นอย่างมาก เพราะเหตุคือความไม่สมดุลความแตกต่างลักษณะของการเข้าถึงปัจจัย 4 แล้วนำมาใช้เลี้ยงชีวิต ตัวอย่าง เช่น คนบางคนหรือบางกลุ่ม มีปัจจัย 4 ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเหลือเฟือ แต่คนบางคนบางกลุ่มกลับไม่มีแม้แต่อาหารที่พอเพียงเลี้ยงชีวิต ประเด็นเกี่ยวกับการบริโภคปัจจัย 4 นี้พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับหลักการบริโภคของนักบวชที่ปรากฏในเรื่องนัย 4 ดังปรากฏในคัมภีร์วินยปิฎกมหารวรรค ว่า

1. บรรพชาอาศัยโภชนะ คือคำข้าว ที่พึงได้ด้วยปัสัณห์ เธอพึงทำอุตสาหะในโภชนะ คือคำข้าวที่พึงได้ด้วยปัสัณห์นั้น จนตลอดชีวิต อติเรกลาภ คือ สังฆภต อุตเทศภต นิมนตภต สลากภต ปกขิกภต อุโปสถิกภต ปาฏิปติกภต (อติเรกลาภ หมายถึง ลาภเหลือเฟือ ลาภส่วนพิเศษ ลาภเกินปกติ ได้แก่ สังฆภต-อาหารถวายสงฆ์ หมายถึง อาหารที่เจ้าของนา มา หรือส่งมาถวายสงฆ์ในวัดให้แจกทั่วกัน, อุเทศภต-อาหารอุทิศสงฆ์หรือภัตที่ทายกถวายตามที่สงฆ์แสดงให้ หมายถึง ของที่ถวายสงฆ์แต่ไม่พอแจกทั่วกัน ท่านให้แจกไปตามลำดับ เริ่มตั้งแต่พระสังฆเถระลงมา ของหมดแล้วลำดับไหนให้กำหนดไว้ เมื่อของมีมาอีกจึงแจกต่อไป ตั้งแต่ลำดับที่ค้างอยู่อย่างนี้เรื่อยไปจนทั่วกัน, นิมนตภต-อาหารที่ได้ในที่นิมนต์ หมายถึง อาหารที่เขานิมนต์แล้วถวาย, สลากภต-อาหารที่ถวายตามสลาก, ปกขิกภต-อาหารที่เมื่อครบสิบห้าวันถวายหนึ่งครั้ง, อุโปสถิกภต-อาหารที่ถวายในวันอุโบสถ คือวันพระ และปาฏิปติกภต-อาหารที่ถวายในวันแรมหรือวันขึ้นหนึ่งค่ำ

2. บรรพชาอาศัยผ้าบังสุกุล เธอพึงทำ อุตสาหะในผ้าบังสุกุลนั้นจนตลอดชีวิตอติเรกลาภ คือ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าขนสัตว์ ผ้าปาน ผ้าเจือกัน

3. บรรพชาอาศัยเสนาสนะคือคางไม้ เธอพึงทำอุตสาหะในเสนาสนะ คือคางไม้จนตลอดชีวิตอติเรกลาภ คือ วิหาร เรือนมุงแถบเดียว ปราสาท เรือนโล้น ถ้ำ

4. บรรพชาอาศัยยาคือน้ำ มูตรเน่า เธอพึงทำอุตสาหะในยา คือ น้ำมูตรเน่าจนตลอดชีวิตอติเรกลาภ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย (วิมहा. (ไทย) 4/73/101-102)

วัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 พระพุทธศาสนามองว่า การบริโภคเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคมีสิ่งที่ควรตระหนักถึง โดยมีหลักการบริโภคของนักเบวช อันอาจเรียกว่า หลักปฏิสังขยาโยนิโส หรือหลักปัจจัยเวชฌตามทีปรากฏในสัพพสาสนสูตรแห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ว่า

... ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยกกายแล้วใช้สอยจีวรเพียงเพื่อป้องกัน ความหนาว ความร้อน เหลือบ ยุง ลม แดด และสัมผัสแห่งสัตว์เลื้อนคลาน เพียงเพื่อปกปิดอวัยวะที่ก่อให้เกิดความละอาย

...พิจารณาโดยแยกกายแล้วฉันบิณฑบาต ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อความมัวเมา ไม่ใช่เพื่อประดับ ไม่ใช่เพื่อตกแต่งเพียงเพื่อกายนี้ดำรงอยู่ได้ เพื่อให้ชีวิตอินทรีย์เป็นไปเพื่อบำบัดความหิว เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยคิดเห็นว่า โดยอุบายนี้เราก็จักกำจัดเวทนาเก่าเสียได้ และจักไม่ให้เกิดเวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำรงอยู่ แห่งชีวิต ความไม่มีโทษ และการอยู่โดยผาสุกจักมีแก่เราแล้วจึงบริโภค

...พิจารณาโดยแยกกายแล้วใช้สอยเสนาสนะ เพียงเพื่อป้องกันความหนาว ความร้อน เหลือบ ยุง ลม แดด และสัมผัสแห่งสัตว์เลื้อนคลาน เพียงเพื่อบรรเทาอันตรายที่เกิดจากฤดู และเพื่อความยินดีในการหลีกเร้น

... พิจารณาโดยแยกกายแล้วใช้สอยคิลานปัจจัยเภสัชบริวารเพียงเพื่อบรรเทาเวทนาที่เกิดจากอาพาธต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว และเพื่อไม่มีความเบียดเบียนเป็นที่สุด (ม.ม. (ไทย) 12/23/22-23)

ด้านลักษณะของการบริโภคปัจจัย 4 พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงลักษณะของการบริโภคปัจจัยที่มีโทษ และไม่มีโทษเอาไว้ดังปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ ว่า... ไบุคคผู้บริโภคปัจจัยอันมีโทษ คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ได้แล้วได้รับแล้ว ได้เฉพาะแล้ว สมหวังแล้ว ประสบแล้วซึ่งปัจจัย เลี้ยงชีพด้วยการโกหก ด้วยการพูดเลียบเคียง ฯลฯ ด้วยการให้และการเพิ่มให้โดยมิชอบ ไม่ยุติธรรม นี้เรียกว่า บุคคลผู้บริโภค ปัจจัยอันมีโทษ บุคคลผู้บริโภคปัจจัยอันไม่มีโทษ คือ บุคคลบางคนในโลกนี้ได้แล้ว ได้รับแล้ว ได้เฉพาะแล้ว สมหวังแล้ว ประสบแล้วซึ่งปัจจัยเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม โดยยุติธรรม มิใช่ด้วยการโกหก ฯลฯ มิใช่ด้วยการให้และการเพิ่มให้ นี้เรียกว่า บุคคลผู้บริโภคปัจจัยอันไม่มีโทษ (ขุ.จ. (ไทย) 30/133/437)

ในทางพระพุทธศาสนายังได้หลักการบริโภคอีกว่า ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมนั้นเราจำต้องคบค้าสมาคมกับคนเป็นจำนวนมาก แต่ในการคบหานั่นก็ต้องเลือกคบบุคคลด้วยว่าดีหรือไม่ดีเป็นเพื่อนแท้หรือเพื่อนเทียม คำกล่าวที่ว่า เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก ยังคงเป็นคำกล่าวที่ให้ข้อคิดเตือนใจได้ทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนาจึงให้แนวทางในการคบเพื่อน โดยให้ละเว้นเพื่อนที่เป็นคนเอาแต่ได้ชักนำไปในทางเสื่อมเพราะบริโภคปัจจัยที่มีโทษ และหากว่าหาเพื่อนที่บริโภคปัจจัยที่ไม่มีโทษไม่ได้เลย ก็ให้อยู่ตัวคนเดียวดีกว่า เพราะไม่ต้องกังวลเดือดร้อนจากทุกข์ที่เกิดเพราะการบริโภคปัจจัยที่มีโทษทั้งหลายในขุททกนิกาย จุฬนิเทศ พระ

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

สุดตันตปิฎก ได้แสดงเรื่องนี้ไว้ว่า “... บุคคลควรคลสหายผู้ประเสริฐสุด (หรือ) ผู้เสมอกัน ถ้าบุคคลไม่ได้สหาย เหล่านี้ พึงเป็นผู้บริโภคปัจจัย อันไม่มีโทษ ประพฤติอยู่ผู้เดียว เหมือนนอแรด” (ขุ.จ. (ไทย) 30/133/438)

พระพุทธานุศาสนายังมองอีกว่า การบริโภคที่จะเกิดประโยชน์ที่สมบูรณ์สูงสุดนั้นจะต้องประกอบด้วย ความพอใจ 3 ชั้น คือ

1. ถัดผลประโยชน์ขั้นต้น เรียกว่า กามฉันทะ
2. ถัดผลประโยชน์ขั้นกลาง เรียกว่า กุศลฉันทะ
3. ถัดผลประโยชน์ขั้นสูง เรียกว่า อัมมฉันทะ

อรรถ 3 แปลอย่างง่ายๆ ว่าประโยชน์ หรือจุดหมายมี 3 อย่าง คือ ประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ท่ามกลาง และประโยชน์สูงสุด หรือ จุดหมายเบื้องต้น จุดหมายในท่ามกลาง และจุดหมายสูงสุด จุดหมายเบื้องต้น เรียกว่า ทิฏฐฉันทะ หมายความว่า ประโยชน์ทันตาเห็น เป็นประโยชน์ที่มีความมั่นคงเพียงพอทางเศรษฐกิจรวมอยู่เป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องประสานเกื้อกูลต่อจุดหมายอีก 2 อย่าง ที่สูงขึ้น คือ จุดหมายในท่ามกลางที่เรียกว่า สัมปรายิกัตถะ อันเป็นประโยชน์ในทางจิตใจ ทางคุณธรรม และทางคุณภาพชีวิต อันได้แก่ ความเป็นอิสระแห่งชีวิตจิตใจ ความสงบสุขที่แท้จริงของแต่ละคน

จะเห็นได้ว่า การบริโภคตามหลักธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง การใช้สินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการอันทำให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีคุณภาพชีวิตเกิดขึ้น การบริโภคแบบพอเพียงต้องรู้จักเหตุผลของการบริโภคว่าบริโภคอะไร หรือทำไมต้องบริโภคและต้องบริโภคอย่างไร นั้น เพราะหลักการสำคัญแห่งการบริโภคตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงจึงอยู่ที่การรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค (โภชนา มตตณฺณุตตา) ซึ่งหมายถึงการรู้จักประมาณ รู้จักพอดี เป็นตัวกำหนดการบริโภคนั่นเอง

บทสรุป

เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งความพึงพอใจแก่ความจำเป็นและความเหมาะสมกับการรักษาและการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและพึ่งพาตนเองได้ บริโภคแต่พอเพียง ลดและบรรเทาการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ หันมาใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเทคโนโลยีที่ไม่เป็นการทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม เป็นต้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ด้วยการอาศัยวัตถุดิบปัจจัยที่มีประมานน้อย แต่นำไปสู่ผลอันน่าพอใจเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักพุทธธรรมจะเน้นการกระทำเพื่อให้เกิดการอยู่ดีกินดีด้วยการบริโภคให้น้อยที่สุด โดยจุดมุ่งหมายของการบริโภค การผลิต และการแลกเปลี่ยนซื้อขาย ตลอดจนการจัดสรรผลผลิต มุ่งให้มนุษย์มีความพอใจสูงสุดด้วยการมีรูปแบบการบริโภคที่ดีที่สุด และเป็นปัจจัยให้สังคมพัฒนาไปอย่างยั่งยืน โดยนำเอาคุณค่าทางศีลธรรมมาเป็นรากฐานของความคิดทางเศรษฐกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- พระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ. (2539). ที่พึ่งทางใจ. **พุทธจักร**, 50(5): 26.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2551). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยายความ**. (พิมพ์ครั้งที่ 7), กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2540). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2541). **ธรรมบุญชีวิต**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2544). **ธุรกิจ-ฝ่าวิกฤติ ตอบปัญหา-สนทนาธรรมกับคุณอานันท์ ปันยารชุน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มนูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2551). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิชัยพัฒนา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (ม.ป.ป.). **เศรษฐกิจพอเพียง**. สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2566, จาก <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>.
- วิทยากร เชียงกุล. (2543). **ธรรมะแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประชาชนได้อย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บุญปัญญา.
- เสน่ห์ จามริก. (2541). **เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุทธศาสตร์ประเทศไทย 1999–2000**. กรุงเทพมหานคร: โครงการวิถีสัน.

ศึกษาหลักสัมพันธ์ในคัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี

Study Relationship in the Mangalatthadhipani

พระครูสิริประชาณุกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

Pharkhrusiriprachanukool

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Roi Et Buddhist College

E-mail: arthidys2019@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักสัมพันธ์ในคัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี พระสิริมังคลาจารย์แต่งขึ้นโดยนำเอาพุทธพจน์จากมงคลสูตรมาอธิบายขยายความ พร้อมยกอุทาหรณ์ขึ้นมาประกอบ มีทั้งหมด 38 มงคล การบำรุงมารดาบิดา หรือการเลี้ยงดูพ่อแม่ เป็นมงคลที่ 11 แห่งมงคลสูตร 38 ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร-ธิดา กับบิดามารดา หน้าที่ของบุตรโดยสรุปคือการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ปรากฏในสังคาลสูตร เช่น เลี้ยงดูพ่อแม่ เป็นต้น ในส่วนของพ่อแม่ท่านย่อมอนุเคราะห์บุตร-ธิดา โดยการสอนให้เป็นคนดี เป็นต้น การสงเคราะห์ภรรยา เป็นมงคลที่ 13 แห่งมงคลสูตร หน้าที่ของสามีตามนัยสังคาลสูตร เช่น ยกย่องให้เกียรติสมฐานะภรรยาไม่ดูหมิ่น เป็นต้น เมื่อภรรยาได้รับการสงเคราะห์อย่างนี้แล้วย่อมปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยจัดการงาน ดูแลงานบ้านให้เรียบร้อย เป็นต้น การสงเคราะห์ญาติเป็นมงคลที่ 17 แห่งมงคลสูตร ญาติคือคนที่เกี่ยวข้องกันทั้งฝ่ายบิดาและมารดา หากนับแบบสายโลหิต ได้แก่ ทวดลงมาจนถึงเหลน ญาติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ญาติทางโลก คือญาติพี่น้องสายโลหิต 2) ญาติทางธรรม คือผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยการประพาศธรรม เกื้อกูลกันทางธรรม ส่วนความเคารพเป็นมงคลที่ 22 แห่งมงคลสูตร คนที่ควรเคารพ เช่น พระพุทธเจ้า พระสาวก พ่อแม่ ครูอาจารย์ เป็นต้น อาณิสสของคนมีความเคารพ เช่น เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดู คนอื่นชอบช่วยเหลือ เป็นต้น

คำสำคัญ: ศึกษา, หลักสัมพันธ์, คัมภีร์มั่งคลัตถทีปนี

Abstract

This academic article aims to study the relationship principles in Mangalatthadeepani. The results of the study found that Mangalatthadeepani was composed by Phra Sirimangkalachariya by explaining and expanding on the Buddha's words from Mangalatthadhipani with examples. It consists of 38 auspicious things. Supporting parents or taking care of parents is the 11th auspicious thing of Mangalatthadhipani. Relationship between

sons and daughters and parents. The duties of sons and daughters are summarized as performing their duties as stated in Singhalaka Sutta, such as taking care of parents. As for parents, they should support their sons and daughters by teaching them to be good people. Supporting their wives is the 13th auspicious thing of Mangalatthadhipani. The duties of husbands according to the meaning of Singhalaka Sutta, such as honoring their wives and not looking down on them. When their wives have received such support, they should perform their duties by managing their work and taking care of the house neatly. Supporting relatives is the 17th auspicious thing of Mangalatthadhipani. Relatives are people related to both father and mother. If counting by bloodline, from great-grandfather down to great-grandchildren, relatives are divided into 2 types: 1) worldly relatives, which are blood relatives; 2) spiritual relatives, which are those who are related by practicing Dhamma and supporting each other in Dhamma. As for respect, it is the 22nd auspiciousness of the Mangala Sutta. People who should be respected include the Lord Buddha, disciples, parents, teachers, etc. The benefits of people who are respected include being lovable and adorable, and others like to help them, etc.

Keywords: Study, Relationship, Mangalatthadhipanī

บทนำ

ความสัมพันธ์มีความสำคัญและจำเป็นในการดำเนินชีวิตทุกระดับของสังคม จนถึงในระดับเวทีโลก เช่น ในเวทีการประชุมของสมาชิกรองการสหประชาชาติ เป็นต้น มนุษย์สัมพันธ์มีความสำคัญต่อ บุคคลมาก เพราะเราไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลก เราต้องการให้คนอื่นยอมรับเรา เริ่มตั้งแต่เกิดมาเราก็ จะต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับบุคคลในครอบครัวเราต้องสัมพันธ์กับคนในครอบครัว พ่อโตหน่อยเราก็ต้องมีกลุ่ม มีเพื่อนทั้งเป็น เพื่อนเรียน เพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนต่างสถาบัน เพื่อนร่วมอาชีพ การเข้าสู่ระบบสังคมเรา ต้องสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ทำอย่างไรให้เข้ากับคนอื่นได้ ทำอย่างไรให้คนอื่นเข้าใจเรา ทำอย่างไรให้มีผู้อื่นเข้ามาช่วยงาน และเราก็เต็มใจที่จะช่วยงานคนอื่นเช่นกัน หลายคนมีกลุ่ม มีเพื่อนมากหลายคนไม่มี กลุ่มไม่มีพวกไม่มีใคร คนเหล่านั้นทำงานมีความสุขหรือไม่ ทำอย่างไรให้คนทำงานสามารถช่วยเหลือ ในงานของกันและกัน รู้หน้าที่ในการทำงาน เพราะงานนั้นเป็นงานของเรา เราต้องรับผิดชอบในงาน เมื่อมีงานใดๆ ก็ร่วมมือกันทำงาน ไม่หนีงานแต่เข้ามา ร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันงานนั้นๆ บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นความสัมพันธ์จึงสำคัญมากเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการกลุ่มต้องการสมาคมและทำกิจกรรมร่วมกัน ความสัมพันธ์ช่วยให้มนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมไม่ว่าสังคมขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ แต่ละคนที่มาอยู่ร่วมกันนั้นต่างก็มี

ความแตกต่างกัน (Individual) ความแตกต่างกันในเรื่องความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เจตคติ รสนิยม ความคิดเห็น เชาวนปัญญา เป็นต้น แต่ถ้าทุกคนสามารถร่วมใจกันระดมความแตกต่างเหล่านี้แล้วนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งที่ดีใหม่ๆ ขึ้นในสังคมก็จะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะการคิดของคนหลายคนย่อมจะรอบคอบกว่าและมีโอกาสผิดพลาดมีน้อยกว่าการคิดคนเดียว ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอย่างไรบุคคลหลายๆ คนจึงจะสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความเต็มใจ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำอย่างเต็มความรู้ความสามารถของตนเอง และจะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน มีความรักใคร่ สัมผัสกันสามัคคีต่อกัน มีความเคารพ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน จริ่งใจต่อกัน มีเจตคติที่ดีต่อกัน มีเป้าหมายร่วมกัน (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560: 122)

มังคลัตถทีปนี เป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถา ซึ่งแต่งอธิบายมงคลสูตรที่มาจากขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ และขุททกนิกายสุตตนิบาต พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 25 (ขุ.ข. (ไทย) 25/5/3; ขุ.สุ. (ไทย) 25/317/376) มงคลสูตรนั้นเป็นสูตรที่มีหัวข้อธรรมตั้งแต่ระดับพื้นฐาน มือเสวนา จ พาลาน์ การไม่คบคนพาล เป็นเบื้องต้น จนถึงระดับสูงสุด มี จิตต ยสส น กมปติ อโสภ์ วิรชั เขมั จิตไม่หวั่นไหว จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากกิเลส จิตเกษม เป็นที่สุด ซึ่งสามารถเลือกปฏิบัติได้ตามแต่จะสะดวกหรือเหมาะสมแก่ตนมังคลัตถทีปนีนี้เป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่ขยายความแห่งมงคลสูตรได้อย่างลึกซึ้งกินใจ ตามแนวทางแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเสส ซึ่งเมื่อรวมตำราที่ท่านนำมาอ้างอิงแล้วไม่ต่ำกว่า 100 เล่มเลยทีเดียว ซึ่งล้วนแต่เป็นภาษาบาลีอักษรพม่าและอักษรไทยเหนือทั้งสิ้น แต่ละเล่มจารไว้ในใบลานบ้างสมุดข่อยบ้าง (ขุ.ข. (ไทย) 25/5/3; ขุ.สุ. (ไทย) 25/317/376)

คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักความสัมพันธ์ที่น่าสนใจเล่มหนึ่งคือ มังคลัตถทีปนี ซึ่งเป็นผลงานของพระสิริมังคลาจารย์ ปราชญ์ชาวล้านนา แห่งวัดสวนดอก ปัจจุบันตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ จากการสำรวจเนื้อหาพบว่าคำสอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ เช่น การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การเลี้ยงดู บิดามารดา การสงเคราะห์ญาติ ทาน เป็นต้น ซึ่งคำสอนเหล่านี้สามารถอธิบายได้ในมิติของความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี เนื้อหาในคัมภีร์มังคลัตถทีปนีแม้จะเป็นกระบวนการที่ค้นเมื่อเกือบ 500 ปีที่แล้ว แต่มีสาระเป็นสัจธรรม ยังสามารถใช้ได้ดีผลดีในปัจจุบัน เพราะสัจธรรมเป็นอภิปรัชญา ไม่มีตกยุคสมัย คำสอนในมังคลัตถทีปนีมีครอบคลุมมิติการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ตั้งแต่การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เช่น การไม่คบคนพาล เป็นต้น จนถึงการทำตนให้พ้นทุกข์หรือภาวะที่จิตมีความสุขเพราะปราศจากทุกข์คือจิตเกษม เฉพาะคำสอนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั้งในระดับบุคคล คนในครอบครัว และสังคมมีความสำคัญและจำเป็นในการอยู่ร่วมกันของในสังคม ยิ่งสังคมทุกวันนี้คนทั้งหลายละเลยหลักการอยู่ร่วมกันตามหลักคุณธรรม ซึ่งคำสอนพระพุทธศาสนาตอบโจทยในเรื่องนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักความสัมพันธ์ในคัมภีร์มังคลัตถทีปนี เพื่อความเข้าใจและการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันของผู้ศึกษาและปฏิบัติ

ความเป็นมาของคัมภีร์มังคลัตถทีปนี

คัมภีร์มังคลัตถที่ปณี ท่านรจนาขึ้นโดยนำเอาพุทธพจน์จากมงคลสูตรมาเป็นตัวแบบเพื่อแต่งอธิบายขยายความ คล้ายสำนวนเทศนาโวหาร โดยได้อธิบายศัพท์หรือคาถาจากมงคลสูตรทีละบาท แล้วจึงยกอุทาหรณ์ขึ้นมาประกอบ พุทธพจน์ที่ยกมาแต่งอธิบายในมังคลัตถที่ปณีนี้นี้ทั้งหมด 11 คาถา แบ่งเป็น 2 ภาค คือ (1) ภาค 1 มี 4 คาถา คือ คาถาที่ 1 – 4 (ถ้ารวมกับคาถาที่เทวดากล่าวเป็น 5 คาถา) (2) ภาค 2 มี 7 คาถา คือคาถาที่ 5 – 11 คาถา ทั้ง 10 คาถานั้น รวมกันแล้วมีมงคลทั้งสิ้น 38 ประการ ส่วนคาถาที่ 11 นั้นเป็นการตรัสสรุปชมเชยมงคลทั้ง 38 ประการ (พระมหาภิกขุชัวร์ เขมทสสี, 2559: 1-2)

เนื้อหาอธิบายธรรมที่เป็นมงคล 38 ประการ อธิบายแต่ละประการจนแจ่มแจ้งแล้วยกนิทานมาประกอบเพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้ไม่ปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะได้รับโทษแบบนั้น ผู้ปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะได้รับอานิสงส์ (ประโยชน์) อย่างนี้ บุคคลอาจอาจเลือกปฏิบัติตามมงคลข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ตามอุปนิสัยเหตุการณ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มงคลแต่ละข้อต่างเป็นทางปฏิบัติดำเนินไปสู่มงคลที่เป็นเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน พระผู้มีพระภาคตรัสว่ามงคลทั้ง 38 ข้อนี้ เป็นมงคลอย่างสูงสุดเสมอกันหมด เพราะทุกข้อต่างก็เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน (พระมหาอดุลย์ คนแรง, 2541: 142) ทำให้เห็นชัดเจนว่าพระพุทธเจ้าปฏิเสธมงคลภายนอก พระพุทธเจ้าตรัสสอนว่ามงคลที่แท้จริงคือมงคลที่ได้จากการปฏิบัติที่ตนไม่ใช่งานพึ่งพาจากมงคลภายนอก ศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาของกรรมนิยมเป็นศาสนาของเหตุและผล เป็นศาสนาแห่งการพึ่งตนที่แท้จริง แสดงว่าวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการรจนาคือต้องการให้สัมมาทิฐิที่เป็นหัวใจหลักของศาสนาพุทธ คือ ความเข้าใจ เชื้อชาติเรื่องกรรมและผลของกรรม คืออริยสัจ 4 ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นอย่างยิ่งที่สุดในการปฏิบัติธรรมสู่ความพ้นทุกข์ ผ่านการเล่านิทาน (ผ่องไพโรธรรม กล้าจน และพระครูธรรมธัชชัยวิชิต ขยาภินนโท, 2566: 69)

การเลี้ยงดูบิดามารดา

การบำรุงมารดาบิดา หรือการเลี้ยงดูพ่อแม่ (มาตาศิลปอุปัฏฐาก) เป็นมงคลที่ 11 แห่งมงคลสูตร 38 ในเบื้องต้นท่านนิยามความหมายของมารดาว่าคือสตรีผู้ยังบุตรให้เกิด ส่วนบิดาคือบุรุษผู้ยังบุตรให้เกิด (จุ.จุ. (ไทย) 25/6/7; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 296) มารดาเท่านั้นทำกิจได้ยาก ซึ่งหมายถึงมารดาเป็นผู้อุ้มท้อง และเลี้ยงดูบุตร-ธิดาด้วยความยากลำบาก

ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร-ธิดา กับบิดามารดาหน้าที่ของบุตรโดยสรุปคือ เลี้ยงดูพ่อแม่ ประพฤติตนเป็นคนดีตามคำสอนของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล และเมื่อท่านเสียชีวิตไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ในส่วนของพ่อแม่ท่านย่อมอนุเคราะห์บุตร-ธิดา โดยการสอนให้เป็นคนดี ให้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้มีวิชาความรู้ สามารถที่จะทำมาหากินเลี้ยงชีพได้ เมื่อเห็นว่าลูกสามารถที่จะเมื่อเห็นว่าลูกสามารถที่จะเลี้ยงตน และครอบครัวได้แล้วก็ให้แต่งงาน และมอบทรัพย์ให้เพื่อเป็นทุนในการทำมาหากินและสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต พระคุณอันยิ่งใหญ่ของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้นเริ่มต้นตั้งแต่การให้อันยิ่งใหญ่ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของทุกอย่างในชีวิตนั่นคือการให้ชีวิต เพราะฉะนั้นลูกควรคำนึงอยู่เสมอว่าลมหายใจที่ตนมีทุกวันนี้พ่อแม่เป็นคนให้มา ลูกที่กล้าทำลายชีวิตของผู้ให้กำเนิดตนจึงเป็นบาปอย่างมหันต์ ไม่เพียงแต่ให้ชีวิตเท่านั้น ท่านต้องดูแล เลี้ยงดูผู้ให้กำเนิดมาด้วยความ

รักความปรารถนาดีอย่างไม่มีความรักของผู้ใดเสมอเหมือน ซึ่งแม้บางครั้ง ลูกจะไม่เคยมองเห็นความรักของท่านก็ตาม พ่อแม่จะหมดหวังก็ต่อเมื่อลูกนั้นมีหน้าที่การงานมั่นคง สามารถเลี้ยงตนและครอบครัวได้ แม้ลูกหลายคนจะไม่สามารถเลี้ยงดูพ่อแม่ตนให้มีความสุขเหมือนกับที่ท่านเลี้ยงตนมา ท่านก็ไม่เคยทวงบุญคุณ ด้วยจิตเสียสละอันบริสุทธิ์ที่มีต่อบุตรนี้พ่อแม่จึงได้ชื่อว่า “เป็นพระอรหันต์ ของลูก” ลูกที่ตอบแทนบุญคุณท่านด้วยการประพฤติตนเป็นคนดีและเลี้ยงดูท่านให้มีความสุขจึงได้ชื่อว่าเป็นลูกที่สมบูรณ์ ควรแก่การยกย่องว่าเป็นคนดี หน้าที่ที่พ่อแม่และลูกพึงทำต่อกันนี้ไม่ต้องให้ใครมาบังคับให้ทำ แต่เป็นการทำตามจิตสำนึกที่ดี ทำดีเพราะเห็นค่าของความดี และครอบครัวที่ดีนี้ย่อมเป็นฐานที่ดีของสังคม ผู้ใดไม่อาจทำหน้าที่ของพ่อแม่ได้ เช่น นำลูกไปทิ้งเพราะไม่อาจเลี้ยงดูได้ ผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้กำเนิด ส่วนผู้ให้กำเนิดบุตรและเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนบุตรด้วยจิตใจที่เสียสละบริสุทธิ์ มีสุขในเวลาที่เห็นลูกสุขสบาย และเป็น ทุกข์ในเวลาที่เห็นลูกลำบากเดือดร้อน ผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นพ่อแม่ (พระครูวินัยธรวรารุณ มหาวโร, 2560: 316-317)

การเลี้ยงดูบุตร

การสงเคราะห์หรือเลี้ยงดูบุตร (ช.ช. (ไทย) 25/6/7; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 311) (ปุตตทวารสส สงคโห) เป็นมงคลที่ 12 แห่งมงคลสูตร เป็นหน้าที่ที่พ่อแม่พึงปฏิบัติต่อบุตร-ธิดา

หน้าที่ของมารดาบิดาพึงปฏิบัติต่อบุตรธิดา พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ในสังคาลกสูตร 5 ประการด้วยกัน คือ 1) ห้ามไม่ให้กระทำความชั่ว 2) ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี 3) ให้ศึกษาสรรพศาสตร์และศิลปวิทยา 4) ทากรรม (สามี) ที่ดีให้ 5) พึงมอบทรัพย์สมบัติไว้ในเวลาอันควร และในส่วนหน้าที่ของบุตรธิดาที่จะพึงปฏิบัติต่อมารดาบิดา พระพุทธองค์ก็ได้ทรงแสดงไว้ในสังคาลกสูตร 5 ประการ ด้วยเช่นกัน คือ 1) พึงต้องเลี้ยงดูตอบแทนบุญคุณของท่าน 2) พึงช่วยทำกิจการงานของท่าน 3) พึงดำรงวงศ์ตระกูล 4) พึงประพฤติตนให้เหมาะสมที่จะเป็นทายาทสืบสกุล 5) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วพึงทำบุญกรวดน้ำอุทิศให้ท่าน (ที.ปา. (ไทย) 11/199/203)

มารดาบิดา คือผู้ที่มีอุปการคุณต่อบุตรเป็นอย่างมาก เพราะท่านเป็นผู้ให้ทั้งชีวิตและให้การอบรมสั่งสอน มุ่งหวังให้บุตรธิดาเป็นคนดี รู้จักรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเองและสังคม การจะกระทำหน้าที่เหล่านี้ได้ดี มารดาบิดาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี เพราะผู้ที่สั่งสอนผู้อื่นได้ดี จะต้องอบรมตนเองให้เป็นแบบอย่างเสียก่อนจึงจะได้รับการยอมรับ เพราะบุตรธิดาหรือสมาชิกในครอบครัวจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับต้นแบบคือมารดาบิดา หากมารดาบิดาเป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นในศีล ไตร่ตรองด้วยปัญญา ก่อนลงมือกระทำย่อมซึมซับแก่บุตรไปโดยปริยาย อนึ่งมารดาบิดาเป็นผู้นำครอบครัวจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมคือ พรหมวิหาร 4 และการเว้นจากอกติ 4 ในส่วนของคุณธรรมพื้นฐานของบุตร ธิดาที่พึงมีต่อมารดาบิดาคือ ความกตัญญูกตเวที เพราะท่านได้ชื่อว่าเป็นบุพการีหมายถึง ผู้มีอุปการคุณมาก่อน บุตรที่เป็นผู้กตัญญูกตเวที ต้องระลึกนึกถึงอุปการคุณของมารดาบิดาต้องยอมเลี้ยงดูท่านทั้งสอง ทำกิจธุระการงานของท่าน ตั้งอยู่ในโอวาท ดำรงคงไว้ในชื่อเสียง แห่งวงศ์ตระกูล เป็นผู้มีศรัทธาถึงพร้อมด้วยศีลาจารวัตรอันงดงาม จึงจัดว่าเป็น

ผู้ที่สมควรได้รับการยกย่องและสรรเสริญในทางพุทธศาสนาเรียกบุตรผู้ประพฤติตนเช่นนี้ว่า “สัตบุรุษ” อันหมายถึงคนดีนั่นเอง (วิจิต บัวปรอท, 2564: 211-212)

ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว (สามีกับภรรยา)

การสงเคราะห์ภรรยา (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/6/7; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 316) (ปุตตทวารสส สงคโท) เป็นมงคลที่ 13 แห่งมงคลสูตร

การปฏิบัติของสามีภรณานั้นถือเป็นการให้เกียรติยกย่องและเห็นความสำคัญของภรรยาอีก ทั้งเป็นการสร้างความพึงพอใจให้กับภรรยาของตนด้วยเมื่อภรรยาได้รับสิ่งเหล่านั้นและปฏิบัติสิ่งต่างๆตอบ แก่สามี เช่น จัดการดูแลกิจการต่างๆ ภายในบ้านด้วยความขยันหมั่นเพียร จีบจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ซื่อสัตย์ต่อสามีและมีน้ำใจไมตรีต่อญาติสนิทมิตรสหายของสามีซึ่งเหมือนกับเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระเรื่องงานและเรื่องคนให้กับสามีไม่ต้องวิตกกังวลหรือเสียเวลาโดยใช้เหตุการปฏิบัติของภรรยาต่อสามีก็ย่อมสร้างความพึงพอใจให้กับสามีเช่นกัน เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายเกิดความพึงพอใจซึ่งกันและกันก็ย่อมมีโอกาสที่จะก่อ ให้เกิดความรักและความผูกพันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นซึ่งถือได้ว่าเป็นประโยชน์ที่สามีภรรยาพึงปฏิบัติต่อกัน

นอกจากนี้เพื่อให้ได้รับประโยชน์ที่สูงขึ้นสามีภรรยาต้องรู้จักการเอาใจใส่ดูแลถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน โดยปฏิบัติในระดับที่เหมาะสมไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป รู้ว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร อีกทั้งไม่ก้าวล่วงเรื่องส่วนตัว รวมทั้งการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลระหว่างกัน เคารพความคิดเห็น ยอมรับฟังอย่างมีเหตุผลไม่ถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่การมีความรับผิดชอบในบทบาทของตน ในชีวิตการครองเรือนย่อมทำให้บทบาทและหน้าที่แตกต่างจากที่เคยเป็นอยู่ เพราะจะต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น ดังนั้นการมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ตนเองจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ การปฏิบัติตามนี้แล้วย่อมทำให้เกิดประโยชน์ในการช่วยจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นและทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสุขตลอดไป เพราะลักษณะของครอบครัวไทยสมัยโบราณนั้น ถือได้ว่าเป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างดีสืบเนื่องมาจากขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้อบรมสั่งสอนสืบทอดต่อกัน ก่อให้เกิดเด็กจะต้องเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ บุตรหลานจะต้องมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ เพราะเดิมทีมีครอบครัวไทย สมัยโบราณนั้น เป็นสังคมเกษตรกรรม แต่ถ้าเมื่อกาลเวลาผ่านไป สังคมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมโลกอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด ทำให้จากที่เคยเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมได้เปลี่ยนมาเป็น สังคมอุตสาหกรรมทำให้โครงสร้างทางสังคมของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปด้วยคือจากที่เคยเป็นครอบครัว ขยายมีสมาชิกในครอบครัวหลายคนกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีสมาชิกลดน้อยลงทำให้สถาบันครอบครัว ไม่มีความมั่นคงทำให้ได้รับความกระทบกระเทือนอันเนื่องมาจากภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาเป็นต้น เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความสงบสุขและความไม่สงบสุขของสังคม ถ้าครอบครัวมีปัญหา สังคมก็ย่อมมีปัญหา แต่ถ้าครอบครัวปราศจากปัญหาก็จะทำให้มีแต่ความสงบสุข

ภรรยา คือ หญิงผู้ที่มีต้องเลี้ยงดูในพระพุทธศาสนาแบ่งภรรยาได้ 7 ประเภท คือ 1) วรรกาภริยา ภรรยาเยี่ยงเพชฌฆาต 2) โจรีภริยา ภรรยาเยี่ยงโจร 3) ออภริยา ภรรยาเยี่ยงนาย 4) มาตาภริยา ภรรยาเยี่ยงมารดา 5) ภคินีภริยา ภรรยาเยี่ยงน้องสาว 6) สหิภริยา ภรรยาเยี่ยงสหาย 7) ทาสีภริยา ภรรยาเยี่ยงทาสี ในทางกลับกันสามีก็มีลักษณะเดียวกันกับภรรยา คือ วรรกามีเยี่ยงเพชฌฆาตและสามีเยี่ยงโจร เป็นต้น และได้แบ่งหญิงที่จะเป็นภรรยาอีก 20 ประการ คือ 1) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของมารดา 2) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของบิดา 3) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของมารดาและบิดา 4) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของพี่ชาย น้องชาย 5) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของพี่สาวน้องสาว 6) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของญาติ 7) หญิงที่ยังอยู่ในปกครองของตระกูล 8) หญิงที่มีธรรมคุ้มครอง 9) หญิงที่มีคู่หมั้น 10) หญิงที่มีกฎหมายคุ้มครอง 11) ภรรยาสินไถ่ 12) ภรรยาที่อยู่ด้วยความพอใจ 13) ภรรยาที่อยู่เพราะสมบัติ 14) ภรรยาที่อยู่เพราะแผ่นผ้า 15) ภรรยาที่เข้าพิธีสมรส 16) ภรรยาที่ถูกประทุรโทษ 17) ภรรยาที่เป็นทั้งคนรับใช้และทั้ง ภรรยา 18) ภรรยาที่เป็นทั้งลูกจ้าง เป็นทั้งภรรยา 19) ภรรยาที่เป็นหญิงชเล และ 20) ภรรยาชั่วครา

การที่สามียกย่องให้เกียรติสมฐานะภรรยาไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน ให้เครื่องแต่งตัวเป็นของขวัญตามโอกาส ให้ความไว้วางใจ มีความเกรงใจ มีความรักความผูกใจกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจกันไว้ย่อมสามารถประคับประคองใจให้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก เมื่อภรรยาได้รับการสงเคราะห์ดูแลดีก็ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยจัดการงาน ดูแลงานบ้านให้เรียบร้อยสงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีเช่น หม่อมญาติและข้าทาสบริวาร ไม่ประพฤตินอกใจสามีประหยัลดูแลรักษาทรัพย์ที่ สามีหามาได้ขยันเอาใจใส่ไม่เกียจคร้าน การสงเคราะห์ภรรยาถือว่าเป็นความดีและเป็นสิริมงคลในครอบครัว เช่น นกุลบิดาและธรรมิกอุบาสก

ธรรมเครื่องสงเคราะห์บุตรและภรรยา เพื่อให้เป็นผู้นำครอบครัว คือสามีรู้จักวางท่าทีปฏิบัติต่อบุตรภรรยาอย่างเหมาะสม เช่นหลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุ และความกตัญญูตเวที เป็นต้น ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวจะทำให้ครอบครัวประสบความสำเร็จรุ่งเรือง มีความสุข บิดามารดา สงเคราะห์บุตรอย่างถูกต้องย่อมได้รับประโยชน์หลายประการกล่าวคือได้รับความสุขใจและความสบายใจ ในเมื่อลูกเป็นคนดีมีงานทำ ได้ฝากผีฝากไข้ช่วยบำรุงเลี้ยงดูในยามเจ็บป่วยและวัยชรา ครอบครัวมีความสุข ร่มเย็น เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคงและ เจริญก้าวหน้าและเมื่อสามีสงเคราะห์บุตรอย่างถูกต้องย่อมได้รับประโยชน์หลายประการครอบครัวมั่นคง ไม่แตกแยกครอบครัวสงบสุขลดปัญหาสังคมเกี่ยวกับการหย่าร้าง เด็กจรจัดเด็กเร่ร่อน เป็นต้น เป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคม ที่สำคัญทำให้สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพจิตที่ดี

เมื่อคนทุกฝ่ายในครอบครัวคือบิดามารดา และบุตรได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ นอกจากได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฐฐธรรมิกัตถประโยชน์) และประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถประโยชน์) คือ สวรรค์โลกสวรรค์ก็ยังได้รับประโยชน์สูงสุด(ปรมาตถประโยชน์) หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้ ซึ่งเป็นจุดหมายขั้นสุดท้ายของชีวิตคือ มรรคผล นิพพาน คือรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมตา

ของสังฆารธรรมไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต ไม่ถูกบีบคั้นด้วยอำนาจความยึดติด ถ้อยมน สามารถทำจิตให้เป็นอิสระ ปลอดโปร่งผ่องใสสะอาดสว่างและสงบมีความสุขประณีตภายในเป็น เครื่องประดับกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวงได้

การสงเคราะห์บุตรและภรรยา พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นอุดมมงคล และด้วยบันไดแห่งความดีนี้ย่อมก้าวไปสู่บันไดขั้นสูงตามลำดับจนถึงเป้าหมายสุดท้ายคือนิพพาน แต่ถ้าบุคคลยังไม่สามารถสงเคราะห์ บุตรและภรรยาอันเป็นพื้นฐาน จะก้าวไปสู่บันไดขั้นสูง ย่อมเป็นไปได้ดั่งนั้น ผู้ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จึงชื่อว่ากำลังก้าวไปสู่การสั่งสมประโยชน์สูงสุดในอนาคตด้วยความไม่ประมาท

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร คนในสังคมส่วนใหญ่เป็นวัตถุนิยม ขอบวัตถุและบริโภคนิยม ชอบเสพบริโภคเรื่องกิน กามและเกียรติเป็นใหญ่ให้ความสำคัญต่อวัตถุอย่างมากละเลยไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนา ทั้งยังถือว่าหลักคำสอนทางศาสนานั้นไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ และทำให้เกิดจรรยาบรรณ ทั้งนี้เนื่องจากมีความเข้าใจผิด (มิจฉาทิฐิ) ในเรื่องชีวิตเกิดหนเดียวตายหนเดียว ไม่มีชาติหน้าด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนในสังคมโลก มีความพัฒนาแต่เรื่องวัตถุ ให้ความสำคัญแก่วัตถุเป็นอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้คนในสังคมส่วนย่อยทำตามเมื่อต่างคนต่างต้องการวัตถุมาเสพบริโภคและวัตถุเหล่านั้นมีจำนวนจำกัดจำเป็นต้องมีการแย่งชิงแข่งขันซึ่งกันและกัน อันเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งของปัญหาครอบครัว ที่ทำให้สามีภรรยาจะต้องดิ้นรนชวนขวายรีบออกไปทำงานตั้งแต่กลับเย็น ไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลบุตรอย่างใกล้ชิด ทำให้เขาเหล่านั้นขาดความรัก ความอบอุ่น ซึ่งเป็นสาเหตุให้บุตรไม่มีความเคารพเชื่อฟัง เป็นบุตรอกตัญญู เนรคุณบิดามารดา ขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อการที่การศึกษาเล่าเรียน และเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ตาม เช่น ปัญหาเด็กจรจัด ปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่น ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาการข่มขืนชำเราเด็ก และปัญหาการทำแท้ง เป็นต้น (พระคัมภีร์ ลูคัส 16: 1-13 (ครีหาวาด), 2558: 28-31)

ความสัมพันธ์ระหว่างญาติ

การสงเคราะห์ญาติ (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/7/7; มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 107) (ญาติกานณจสงคโ) เป็นมงคลที่ 17 แห่งมงคลสูตร เนื้อหาเกี่ยวกับการสงเคราะห์ญาติในคัมภีร์มั่งคัลลทีปนี ดังนี้

1. ความหมายของญาติ

มั่งคัลลทีปนี อธิบายว่า ญาติ คือคนที่เกี่ยวข้องกันทั้งฝ่ายบิดาและมารดา หากนับแบบสายโลหิตได้แก่ คนที่นับตั้งแต่ทวดลงมาจนถึงเหลน (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 107-109) ญาติ แปลว่า คนคุ้นเคย คนใกล้ชิด หมายถึง บุคคลที่คุ้นเคยและวางใจกันได้ มี 2 ประเภท ได้แก่

1) ญาติทางโลก แบ่งได้เป็น 2 พวก คือ (1) ญาติโดยสายโลหิต เช่น ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา พี่ น้อง หลาน เหลน ฯลฯ (สำหรับพ่อแม่ ลูก ภรรยา สามี ถือว่าเป็นคนใกล้ชิดเรามากที่สุด ขอให้ยกไว้ต่างหาก เพราะเรามีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านั้นต่างกันไป... (2) ญาติโดยความใกล้ชิดคุ้นเคย เช่น เป็นเพื่อนสนิทสนมกับเราโดยตรงหรือสนิทสนมกับญาติทางสายโลหิตของเรา

2) ญาติทางธรรม หมายถึง ผู้เป็นญาติเพราะเหตุ 4 ประการ คือ (1) เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นภิกษุ เป็นญาติเพราะบวชให้เป็นสามเณร (2) เป็นญาติเพราะให้นิสสัย (พิธีกรรมของสงฆ์ที่พระอุปัชฌาย์ให้แก่ศิษย์) (3) เป็นญาติเพราะสอนธรรมะให้...

2. ลักษณะญาติที่ควรสงเคราะห์

1) เป็นคนที่พยายามช่วยเหลือตนเองก่อนแล้วอย่างเต็มที่ ไม่ใช่เอะอะ มีอะไรก็วิ่งมาหาทำเดี๋ยวงอมืองอเท้า ไม่ยอมช่วยเหลือตนเอง 2) รู้จักทำตัวให้น่าช่วย มีความประพฤติดี ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข มีสัมมาคารวะ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีน้ำใจโอบอ้อมอารี

3. เวลาที่ควรสงเคราะห์ญาติ

1) เมื่อยากจนหาที่พึ่งไม่ได้ 2) เมื่อขาดทุนทรัพย์ค้าขาย 3) เมื่อขาดยานพาหนะ 4) เมื่อขาดอุปกรณ์ทำกิน 5) เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย 6) เมื่อคราวมีธุระการงาน 7) เมื่อคราวถูกใส่ความ มีคดี

เรื่องการสงเคราะห์ญาติ จะว่าง่ายก็เหมือนยาก ครั้นจะว่ายากก็เหมือนง่าย คนที่ญาติพี่น้องจนตัวเองเสียผู้เสียคนไปก็มี คนที่สังเคราะห์ญาติพี่น้องจนตัวเองแทบตายทั้งเป็นก็มี เรื่องนี้จึงต้องมีขอบเขต มีวิธีการที่เหมาะสม ไม่ใช่ใครทำอะไรให้ญาติแล้วจะดีเสมอไป

4) วิธีสงเคราะห์ญาติทางโลก

ความมุ่งหมายของการสงเคราะห์ญาติ อยู่ที่ว่าผู้ถูกสงเคราะห์น้ำใจญาติให้เป็นปึกแผ่น โดยใช้หลัก สังคหัตถ์ 4 ดังนี้

1. ทาน หมายถึง การเอื้อเฟื้อแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ ให้ของฝากยาม เยี่ยมเยียน ให้ของขวัญยามมงคล ให้ของกินของใช้ยามตรุษยามสารท ตลอดจน ให้ทุนรอนทำมาหากิน โดยควรจะต้องบอกกล่าวไว้สำหรับสงเคราะห์ญาติโดยเฉพาะ และเมื่อแบ่งปันให้ญาติไปแล้ว ก็ไม่คิดจะทวงคืน แต่ถ้าเขานำมาคืนเองก็ควรเก็บสำรองไว้ในบงกลางนี้อีก สำหรับสงเคราะห์ญาติคนอื่นๆ ที่เดือดร้อนต่อไป

2. ปิยวาจา พูดจาต่อกันด้วยคำสุภาพอ่อนโยน เรียกสรรพนามตามศักดิ์ เช่น เรียกลุง ป้า น้า อา อันเป็นภาษาของคนรักใคร่เคารพนับถือกัน ถึงจะโกรธเคืองขัดใจก็ไม่แข่งขันหักกระดูกหรือินินทาว่าร้าย

3. อตถจริยา ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ญาติ คือช่วยเหลือเมื่อมีธุระการงาน เช่น แต่งงาน บวช นาค เจ็บป่วย เป็นความ งานศพ และอื่นๆ อย่างน้อยก็ให้กำลังใจ

4. สมานัตตตา วางตัวกับญาติให้เหมาะสมกับฐานะ ตำแหน่ง เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม เคารพญาติผู้ใหญ่ เอ็นดูญาติผู้น้อย เสมอต้นเสมอปลาย ร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่ทอดทิ้งกัน

5) วิธีสงเคราะห์ญาติทางธรรม

คือชักชวนญาติให้รู้จักประกอบการบุญการกุศล ชักนำให้ได้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนา ให้ตั้งอยู่ในศรัทธา สอนธรรมะให้ ชักนำให้บวช ชักนำไปปฏิบัติธรรม (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2547: 148-151)

ความเคารพ

ความเคารพ (คารโว) (ช.ช. (ไทย) 25/9/8) เป็นมงคลที่ 22 แห่งมงคลสูตร เนื้อหาเกี่ยวกับความเคารพในคัมภีร์มั่งคั่งถกทีปนี ดังนี้

บิดามารดาเป็นต้นเป็นผู้ควรเคารพ ท่านเหล่านั้นเรียกว่า ครู เพราะเป็นผู้หนักดังฉัตรหิน ความเป็นผู้หนัก ชื่อว่า คารวะ หมายถึงการทำให้หนักในคนที่ควรเคารพมีบิดามารดาเป็นต้นเหล่านั้น คารวบุคคลมีมารดาและ บิดาเป็นต้นเหล่านั้น ความเคารพนั้นเป็นมงคล เพราะเป็นเหตุแห่งผลที่น่าปรารถนามีไปสุดดีเป็นต้นส่วน ความไม่เคารพเป็นอมงคล เพราะเป็นเหตุแห่งผลที่ไม่น่าปรารถนามีไปทุกดีเป็นต้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2540: 2) ในมิติของกรรมและผลแห่งกรรม ความเคารพเป็นปฏิบัติให้เกิดในตระกูลสูง ดังพระพุทธพจน์ว่า

มาณพ การที่บุคคลเป็นผู้ไม่กระด้าง ไม่เย่อหยิ่ง ย่อมกราบไหว้ผู้ที่ควรกราบไหว้ ลูกรับผู้ที่ควรลูกรับ ให้อาสนะแก่ผู้ที่ควรให้อาสนะ ให้ทางแก่ผู้ที่ควรให้ทาง สักการะผู้ที่ควรสักการะ เคารพผู้ที่ควรเคารพ นับถือผู้ที่ควรนับถือ บูชาผู้ที่ควรบูชา นี่เป็นปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อความเป็นผู้เกิดในตระกูลสูง (ม.อ. (ไทย) 14/295/354)

แนวคิดเกี่ยวกับความเคารพตามคำสอนพระพุทธศาสนา ดังนี้ (พระมหาหวมวด สุกกธมโม (โณมศรี), 2546: 45-47)

คารวธรรม หรือ ธรรมคือความเคารพ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ ความเคารพนี้ “นับเป็นสมบัติของอารยชน ด้วยอารยชนคือคนที่มีอารยธรรมย่อมมีความเคารพกันเป็นระเบียบ” การที่บุคคลจะนับถือ กราบไหว้ บูชา หรือลงมือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป หากมีความเคารพเป็นเบื้องต้นแล้ว สิ่งนั้นก็ย่อมส่งผลทำให้สำเร็จประโยชน์แก่ผู้กระทำอย่างเต็มที่ ความเจริญรุ่งเรือง และการได้รับสรรเสริญ ยกย่องมูทิตายินดีเป็นต้น ล้วนแล้วแต่อาศัยความเคารพเป็นที่ตั้งเช่นกัน พระพุทธองค์จึงทรงสรรเสริญความเคารพว่าเป็นมงคลแก่ชีวิต “เพราะเป็นปัจจัยส่งเสริมการพัฒนาชีวิต ช่วยให้ชีวิตมีความเจริญ ช่วยยกระดับชีวิตให้สูงขึ้น และช่วยให้มีจิตใจสูงขึ้นด้วยคุณธรรมประจำใจ” (บุญมา จิตจรัส, 2533: 215)

พระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้ ก็เนื่องจากพุทธบริษัทต่างช่วยกัน ทำนุบำรุงรักษา และเผยแผ่ให้สืบเนื่องยาวนานต่อไป การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าด้วยความเคารพ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะแม้แต่พระพุทธองค์ ซึ่งเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในโลก ก็ทรงให้ความสำคัญต่อพระธรรม ทรงเคารพพระธรรม (อง.ติก. (บาลี) 20/14/104., อง.ติก. (ไทย) 20/14/155) ด้วยทรงมองเห็นว่าพระธรรมนี้แหละที่จะเป็นที่พึ่งที่อาศัยได้ จะเห็นได้ว่าในสมัยที่พระองค์ตรัสรู้ใหม่ๆ นั้น เกิดความรำพึงว่าบุคคลผู้ไม่เคารพ ไม่ยำเกรง ย่อมอยู่เป็นทุกข์ เราพึงสักการะ เคารพ อาศัยสมณะหรือคนไหนหนอแลอยู่ และได้มีพระดำริว่า

เราพึงสักการะ เคารพอาศัยสมณะหรือพราหมณ์อื่นอยู่ เพื่อความบริบูรณ์แห่งศีลชั้นที่ยัง
ไม่บริบูรณ์ ... สมาธิชั้น ... ปัญญาชั้น ... วิมุตติชั้น ... แห่งวิมุตติญาณทัสสนชั้นที่ยัง ไม่
บริบูรณ์ แต่เราไม่เห็นสมณะหรือพราหมณ์อื่นในโลก พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และ
หมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณะพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ที่มีศีลสมบูรณ์กว่าเรา ... มีสมาธิ... มีปัญญา
... มีวิมุตติ ... มีวิมุตติญาณทัสสนะสมบูรณ์กว่าเรา ที่เราพึงสักการะ เคารพ อาศัยอยู่ ทางที่ดีเรา
พึงสักการะ เคารพธรรมที่เราตรัสรู้แล้วนั้นแลอยู่ (ส.ส. (บาลี) 15/173/167-169., ส.ส. (ไทย)
15/173/233-234)

และพระพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระอานนท์ ปรากฏในมหาปริณิพพานสูตรว่า “อานนท์ บางทีพวกเธอ
อาจจะคิดว่า ‘ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ข้อนี้นั้นพวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น
ธรรมและพระวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอ
ทั้งหลาย (ท.ม. (บาลี) 10/216/134., ท.ม. (ไทย) 10/216/164)

พระพุทธพจน์นี้ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงมอบพระธรรมวินัยอันเป็นหลักคำสอนและ
หลักการทางพระพุทธศาสนาให้ผู้แทนพระองค์ แสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความเคารพพระธรรมวินัย
ซึ่งพระธรรมวินัยนี้ หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พระธรรม
ปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543: 183) ให้ถือเป็นเหมือนตัวแทนพระพุทธเจ้านั่นเอง และให้พุทธบริษัททั้งหมดอยู่
กันตามหลักการของพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎก ถือเอาพระไตรปิฎกเป็นที่พึ่งพิง และอ้างอิงเป็นมาตรฐาน
สุดท้ายในการตัดสินใจ (พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), 2543: 149) สังคมจำเป็นต้องมีธรรมและ
วินัยเป็นเครื่องกำกับ เช่น สังคมสงฆ์ต้องมีธรรมและวินัยของสงฆ์ สังคมฆราวาสต้องมีธรรมและวินัยของ
ฆราวาส กล่าวได้ว่าธรรมและวินัยเป็นเครื่องมือในการประกอบคุณงามความดี

ความเคารพ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่การจะมี
ความเคารพที่ดีได้นั้น “ต้องเป็นความเคารพที่มีปัญญาเป็นมูลฐาน จึง จะชอบด้วยพุทธประสงค์” (พ.อ. ปิ่น
มุกกันต์, 2535: 51) หมายความว่า การที่เราจะเคารพสิ่งใดลงไป ควรตระหนักให้มาก เรียกว่า “ตระหนักใน
ความดี ความตระหนักในความดีนี้แหละที่เป็นเนื้อแท้ของคารวะธรรมหรือความเคารพ ” (พ.อ. ปิ่น มุกกันต์,
2535: 51) และควรสร้างเป็นนิสัยติดตัว การที่เหล่าพุทธศาสนิกชนต่างยึดถือ และปฏิบัติตามหลักธรรมด้วย
ความเคารพ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจหลักการของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และยังจะเป็นการ
สืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยาวนานต่อไปได้ นอกจากนี้แล้วไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือสิ่งของที่มีคุณประโยชน์
ต่อสังคม พระพุทธองค์ก็ทรงให้ความเคารพและให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านั้นเช่นกัน การเคารพจึงเป็น
หลักธรรมสำคัญที่บุคคลควรตระหนักในจิตใจให้มาก รวมทั้งเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นๆ ว่ามีความสำคัญและมี
ประโยชน์

1. สิ่งที่เราควรเคารพอย่างยิ่ง

ในโลกนี้มีคน สัตว์ สิ่งของ เหตุการณ์ การงาน และอื่นๆ อีกมากมายจนนับไม่ถ้วนที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแนะนำให้เรามีความเคารพ ไม่ดูเบา ตระหนักในสิ่งมีคุณค่าที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) ให้มีความเคารพในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า 2) ให้มีความเคารพในพระธรรม 3) ให้มีความเคารพในพระสงฆ์ 4) ให้มีความเคารพในการศึกษา 5) ให้มีความเคารพในสมาธิ 6) ให้มีความเคารพในความไม่ประมาท 7) ให้มีความเคารพในการต้อนรับแขก

ความเคารพในการศึกษา คือตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพ โดยตั้งใจศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ทั้งทางโลกและทางธรรม จะศึกษาเรื่องใดก็ศึกษาให้ถึงแก่น ให้เข้าใจจริงๆ ไม่ทำเหวี่ยงเหว้ บำรุงการศึกษา สนับสนุนการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม ความเคารพในสมาธิ คือตระหนักถึงคุณประโยชน์อันมหาศาลของการทำสมาธิ แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพ โดยตั้งใจฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะสมาธิเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการสร้างสติทั้งหลาย เป็นการฝึกฝนตนเองอย่างยิ่งยวด ทำให้รู้และเข้าใจธรรมอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากในไตรสิกขา ซึ่งถือเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสไว้ว่า “ศีลจะเป็นพื้นฐานทำให้เกิดสมาธิได้ง่าย แล้วสมาธิจะทำให้เกิดปัญญาซึ่งเป็นเครื่องพาเราให้บรรลุนิพพาน” จะเห็นว่าเรารักษาศีลก็เพื่อไม่ให้ไปทำความชั่ว ทำให้ใจไม่เศร้าหมอง เป็นสมาธิได้ง่าย และปัญญาก็เกิดจากสมาธิ สมาธิจึงเป็นหัวใจหลักในการทำ ความดีทุกชนิด แม้การกำจัดกิเลสเข้าสู่นิพพาน (ส.ช. (ไทย) 17/27/18)

มีบางคนพยายามจะเข้าถึงธรรม โดยอ่านและฟังธรรม โดยไม่ยอมทำสมาธิ ซึ่งแม้เขาจะอ่านจะท่องธรรมะได้มากเพียงใด ก็ย่อมไม่มีโอกาสเข้าถึงธรรมได้เลย เพราะความรู้ธรรมจากการอ่านการท่องนั้น เป็นเพียงพื้นฐานความรู้เท่านั้น จะบังเกิดผลเป็นดวงปัญญาที่แจ่ม สว่างใส ต่อเมื่อได้นำไปปฏิบัติด้วยการทำสมาธิอย่างจริงจังแล้วเท่านั้น ยังมีบางคนกล่าวว่า การทำสมาธิเป็นส่วนเกินบ้าง เป็นการเสียเวลาเปล่าบ้าง ถ้าพบใครที่กล่าวเช่นนี้ ก็พึงทราบทันทีว่าเขากล่าวตู่พุทธพจน์เสียแล้ว เป็นคนที่ใช้ไม่ได้ ไม่ควรคบ เพราะเขายกตัวของเขาเอง เขาผยองคิดว่าตนเก่งกว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสียแล้ว ใช้ไม่ได้ ความเคารพในความไม่ประมาท คือตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการมีสติกำกับตัวในการทำงานต่างๆ แล้วแสดงออกซึ่งความเคารพโดยหมั่นฝึกสติเพื่อให้ไม่ประมาท ด้วยการเจริญสมาธิภาวนาอยู่เนืองๆ มิได้ขาด

ความเคารพในการต้อนรับแขก คือตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการต้อนรับแขก ว่าทำให้ไม่ก่อศัตรู ปกติคนเราจะให้ดีพร้อม ทำอะไรถูกใจคนทุกอย่างย่อมเป็นไปไม่ได้ อาจมีช่องว่างรอยโหว่ มีข้อบกพร่องบ้าง การต้อนรับแขกนี้จะเป็นการปิดช่องว่างรอยโหว่ในตัว ทำให้ได้มิตรเพิ่ม เราจึงต้องให้ความสำคัญแก่ผู้มาเยือน ด้วยการต้อนรับ 2 ประการ ดังนี้

1. อามิสปฏิสันถาร ต้อนรับด้วยสิ่งของ เช่น อาหารน้ำดื่ม เลี้ยงดูอย่างดี ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ฯลฯ

2. ธรรมปฏิสันถาร ต้อนรับด้วยธรรม เช่น สนทนาธรรมกัน แนะนำธรรมะให้แก่กัน ฯลฯ

นอกจากตัวเราจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการต้อนรับแขกแล้ว แม้คนในบ้านก็ต้องฝึกให้ต้อนรับแขกเป็นด้วย ไม่เช่นนั้นจะพลาดไป เช่น ข้าราชการผู้ใหญ่บางคนตนเองต้อนรับแขกได้อย่างดีเยี่ยม แต่ไม่ได้ฝึกคนในบ้านไว้ เวลาตนเองไม่อยู่มีแขกมาหาที่บ้าน เด็กและคนรับใช้พูดจากับเขาไม่ดี ทำให้เขาผูกใจเจ็บ คิดว่าเจ้าของบ้านยุ่งส่งเสริม จึงหาทางโจมตีเอาจนต้องเสียผู้เสียคนมากี่มากต่อมากแล้ว โดยที่ตนเองก็ 모르สาเหตุว่าเขาเป็นศัตรูเพราะอะไร เมื่อเราสังเกตให้ดีจะเห็นว่า คนในโลกนี้มีหลายพันล้านคน สิ่งของเหตุการณ์ การงาน ในโลกนี้มีหลายแสนหลายล้านอย่าง แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนให้เราสนใจอย่างจริงจัง 7 อย่าง ดังนั้น พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ การศึกษา สมาธิ ความไม่ประมาท และการต้อนรับ ทั้ง 7 ประการนี้มีความสำคัญเพียงใดโปรดคิดดู สิ่งที่เราควรเคารพทั้ง 7 ประการนี้ เป็นแกนหลักของความเคารพทุกอย่าง เมื่อเราสามารถตรองจนตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งที่ควรเคารพอย่างยิ่ง ทั้ง 7 ประการนี้แล้ว ต่อไปเราก็จะสามารถตรองถึงความดีของสิ่งอื่นๆ ได้ชัดเจนและละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น กลายเป็นผู้รู้จริงและทำได้จริงผู้หนึ่ง เมื่อฝึกตนเองให้มากด้วยความเคารพแล้ว ในไม่ช้านิสัยชอบจับผิดผู้อื่นก็จะค่อยๆ หายไป เจอใครก็จะคอยมองแต่คุณความดีของเขา ต่อไปความชั่วทั้งหลายเราก็จะนึกไม่ออก นึกออกแต่ความดีและวิธีทำความดีเท่านั้น ตัวเราก็จะกลายเป็นที่รวมแห่งความดีเหมือนทะเลเป็นที่รวมของน้ำฉะนั้น...

2. อานิสงส์การมีความเคารพ

1) ทำให้เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดู น่าเกรงใจ 2) ทำให้ได้รับความสุขกาย สบายใจ 3) ทำให้ไม่มีความเดือดร้อน ไม่มีเวร ไม่มีภัย 4) ทำให้สามารถถ่ายทอดความดีจากผู้อื่นได้ง่าย 5) ทำให้ผู้อื่นอยากช่วยเหลือเพิ่มเติมคุณความดีให้ 6) ทำให้สติดีขึ้น เป็นคนไม่ประมาท 7) ทำให้เป็นคนมีปัญญาละเอียดอ่อน รู้จริง และทำได้จริง 8) ทำให้เกิดในตระกูลสูงไปทุกภพทุกชาติ 9) ทำให้บรรลุมรรคผลนิพพานโดยง่าย¹ (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2547:195-201)

บทสรุป

คัมภีร์มังคลัตถที่ปนี ท่านรจนาขึ้นโดยนำเอาพุทธพจน์จากมงคลสูตรมาเป็นตัวแบบเพื่อแต่งอธิบายขยายความ คล้ายสำนวนเทศนาโวหาร โดยได้อธิบายศัพท์หรือคาถาจากมงคลสูตรทีละบาท แล้วจึงยกอุทาหรณ์ขึ้นมาประกอบ เนื้อหาอธิบายธรรมที่เป็นมงคล 38 ประการ อธิบายแต่ละประการจนแจ่มแจ้งแล้วยกนิทานมาประกอบเพื่อชี้ให้เห็นว่าผู้ไม่ปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะได้รับโทษแบบนี้ ผู้ปฏิบัติตามมงคลข้อนี้จะได้รับอานิสงส์ (ประโยชน์) อย่างนี้ บุคคลอาจอาจเลือกปฏิบัติตามมงคลข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ตามอุปนิสัยเหตุการณ์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มงคลแต่ละข้อต่างเป็นทางปฏิบัติดำเนินไปสู่มงคลที่เป็นเป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน

การบำรุงมารดาบิดา หรือการเลี้ยงดูพ่อแม่ (มาตาปิตุอุปัฏฐาน) เป็นมงคลที่ 11 แห่งมงคลสูตร 38 ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร-ธิดา กับบิดามารดาหน้าที่ของบุตรโดยสรุปคือ เลี้ยงดูพ่อแม่ ประพฤติตนเป็นคนดีตามคำสอนของท่าน ดำรงวงศ์ตระกูล และเมื่อท่านเสียชีวิตไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ในส่วนของพ่อแม่ท่าน

¹ พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, มงคลชีวิต ฉบับ “ก้าวหน้า”, หน้า 195-201.

ยอมอนุเคราะห์บุตร-ธิดา โดยการสอนให้เป็นคนดี ให้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้มีวิชาความรู้ สามารถที่จะทำมาหากินเลี้ยงชีพได้ เมื่อเห็นว่าลูกสามารถที่จะเมื่อเห็นว่าลูกสามารถที่จะเลี้ยงตน และครอบครัวได้แล้วก็ให้แต่งงานและมอบทรัพย์ให้เพื่อเป็นทุนในการทำมาหากินและสร้างความมั่นคงแก่ชีวิต การสงเคราะห์ภรรยา เป็นมงคลที่ 13 แห่งมงคลสูตร หน้าที่ของสามีคือยกย่องให้เกียรติสมฐานะภรรยาไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน ให้เครื่องแต่งตัวเป็นของขวัญตามโอกาส ให้ความไว้วางใจ มีความเกรงใจ มีความรักความผูกใจกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจกันไว้ย่อมสามารถประคับประคองใจให้อยู่ร่วมกันด้วยความรัก เมื่อภรรยาได้รับการสงเคราะห์ดูแลดีก็ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยจัดการงาน ดูแลงานบ้านให้เรียบร้อยสงเคราะห์คนข้างเคียงของสามีเช่น หมู่อายุติและข้าทาสบริวาร ไม่ประพฤตินอกใจสามีประหยัตุแลกรักษาทรัพย์ที่ สามีหามาได้ขยันเอาใจใส่ไม่เกียจคร้าน การสงเคราะห์ญาติเป็นมงคลที่ 17 แห่งมงคลสูตร ญาติ คือคนที่เกี่ยวข้องกันทั้งฝ่ายบิดาและมารดา หากนับแบบสายโลหิต ได้แก่ คนที่นับตั้งแต่ทวดลงมาจนถึงเหลน ญาติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) ญาติทางโลก หมายถึง ญาติพี่น้องสายโลหิต 2) ญาติทางธรรม หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยการประพฤติดุธรรม เกื้อกูลกันทางธรรม ส่วนความเคารพเป็นมงคลที่ 22 แห่งมงคลสูตร คนที่ควรเคารพ เช่น พระพุทธเจ้า พระสาวก พ่อแม่ ครูอาจารย์ เป็นต้น อาณิสสของคนที่มีความเคารพ เช่น เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดู คนอื่นชอบช่วยเหลือ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- บุญมา จิตจรัส. (2533). มงคล 38 ประการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ผ่องไพรธรรม กล้าจน และพระครูธรรมธัชชัยวิชิต ชยาภินนโท. (2566). พระสิริมังคลาจารย์จอมปราชญ์แห่งล้านนาผู้รณามังคลัตถิปปนิ. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 28(1): 69.
- พระครูวินัยธรรวราวุฒิ มหาวโร. (2560). ทิศ 6 : อารยะแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5 (ฉบับพิเศษ): 316-317.
- พระคำมา ฐิตสัทโธ (ศรีหาวาด). (2558). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประโยชน์ของคำสอนเรื่องปัจฉิมทิศในพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(2): 28-31.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). (2543). พระธรรมวินัย กฎหมาย ทัณฐิและผลประโยชน์กรณี ความเห็นขัดแย้งกันในเรื่อง พ.ร.บ. สงฆ์ฉบับใหม่, ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 47. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พ.อ. ปิ่น มุทุกันต์. (2559). มงคลชีวิต ภาค 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาภักขวัชร เขมทสสี. (2559). มังคลัตถิปปนิ : “ศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิต. วารสารนันทองแหวกพุทธศาสตรปริทรรศน์, 3(1): 1-2.

- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2547). **มงคลชีวิต ฉบับ “ก้าวหน้า”**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการศึกษาศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา.
- พระมหาหวมวด สุกกธมโม (โถมศรี). (2546). การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องความเคารพในพระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอดุลย์ คนแรง. (2541). การศึกษาเชิงวิเคราะห์มั่งคั่งถกที่ปณี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2540). **มั่งคั่งถกที่ปณีแปล เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2560). **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2560**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิฑิต บัวปรอท. (2564). ทิศ 6 ในพระพุทธศาสนากับการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในยุควิถีปกติใหม่. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 8(6): 211-212.

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร
Public opinion on the decision to elect the mayor of Yasothon Provincial
Administrative Organization

สุกานดา จันทวารีย์

Sukanda Chanthawaree

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Public Administration Program, Roi Et Buddhist College,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sukanda.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ต้องยอมรับว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง และกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขต อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร แล้วทำการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับระดับเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการทำหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านนโยบายของผู้สมัคร ต่อมาคือด้านกระแสความนิยมของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง และด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจ เลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ได้แก่ การนำเสนอนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงของผู้สมัคร ควรจะคำนึงถึงความเป็นไปได้ของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นนโยบายในฝัน และจะต้องเป็นนโยบาย ที่สำคัญสามารถแก้ไขปัญหาและตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ความคิดเห็นของประชาชน, การเลือกตั้ง, องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

Abstract

It must be admitted that politics is a matter that is related to and inevitably affects the lives and livelihoods of all people. This research aims to 1) study the opinions of the people on the factors that affect the behavior of choosing the president of Yasothon Provincial Administrative Organization and 2) study the suggestions on the factors that affect the people's decision-making behavior in choosing the president of Yasothon Provincial Administrative Organization. The sample group is the people who have the right to vote in Kham Khuen Kaeo District, Yasothon Province. Then, a systematic random sampling was used using Taro Yamane's formula to obtain a sample of 400 people. The data collection tool was a questionnaire. The level of decision-making behavior in choosing the president of Yasothon Provincial Administrative Organization was analyzed using the mean and standard deviation. The results of the research found that the average level of reasons for deciding to choose the president of Yasothon Provincial Administrative Organization was at a high level overall. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect. Considering from most to least, the aspect of performing one's duties according to the law was at a high level, followed by the policy of the candidate, then the popularity of the political party or political group, and the personal qualifications of the candidate, respectively. As for the people's suggestions on the decision-making Election of the President of Yasothon Provincial Administrative Organization, including the presentation of policies used in the candidate's campaign, should take into account the possibility of implementing the policy, not a dream policy, and must be a policy that is important, can solve problems and truly meet the needs of the people.

Keywords: Public Opinion, Election, Yasothon Administrative Organization

บทนำ

นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชปกครอง เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ถือเป็นปฐมฤกษ์ในการ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประเทศเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศ สามารถกำหนดอนาคตของตัวเองได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศนั้นเป็น

ของประชาชนโดยประชาชนจะใช้อำนาจในการออกกฎหมายผ่านรัฐสภาใช้อำนาจบริหารผ่านคณะรัฐบาลและใช้อำนาจตุลาการผ่านระบบศาลต่าง ๆ จนทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองในอุดมคติของหลาย ๆ ประเทศจนทำให้สะท้อนลักษณะที่เห็นได้อย่างชัดเจนของประชาธิปไตยที่ว่า รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชน หรือโดยความยินยอมพร้อมใจจากประชาชน ดังนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลาผ่านระบบกลไกต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ หรือการให้สิทธิประชาชนที่จะแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยตรง และการกระทำของรัฐบาลทุกอย่าง ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน (สุจิต บุญบงการ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. 2527 : 33)

ถึงอย่างไรก็ตาม กว่า 80 ปี ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศมาแล้วนั้น แม้อำนาจอธิปไตยจะเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนก็ตาม แต่ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้วการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนก็ยังมีน้อยอยู่มาก การตื่นตัวทางการเมืองน้อย และประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้รับมากกว่าผู้กระทำ ดังนั้นอำนาจส่วนใหญ่ในการปกครองประเทศจึงไปตกอยู่กับชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองของประเทศ ที่เรียกกันว่า “อมาตยาธิปไตย” ซึ่งมากจากชนชั้นเจ้าขุนมูลนาย ชนชั้นข้าราชการ ทหาร ตำรวจ รวมถึงนักธุรกิจ พ่อค้า คหบดีชั้นสูง เป็นต้น ไม่เป็นไปตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั่นก็คือการมีรัฐธรรมนูญไว้เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญมาแล้วหลายฉบับที่ประกาศใช้แล้วก็เลิกใช้โดยส่วนมากสาเหตุหลักที่ต้องเปลี่ยนเนื่องมาจากผลพวงของการปฏิวัติรัฐประหาร จนกระทั่งการตื่นตัวของนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชน ในการเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 แล้วได้ขยายตัวออกไปยังประชาชนโดยทั่วไทย จนเกิดมีกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับ ปี พ.ศ. 2540 ประกาศใช้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ต้องการให้คนไทยทุกคนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างความเข้มแข็งให้นักการเมืองและพรรคการเมือง เพื่อให้พรรคการเมืองสามารถดำเนินนโยบายสาธารณะเพื่อคนทุกคนในสังคมและทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เกิดความเสมอภาคในทุกมิติ นักการเมือง พรรคการเมืองเข้มแข็งไม่ถูกชี้นำจากภาคราชการ เมื่อเป็นเช่นนี้หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับ ปี พ.ศ. 2540 จึงทำให้กระแสประชาธิปไตยกลับมาเฟื่องฟูในสังคมไทยอีกครั้ง นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนชาวไทยตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ในที่สุดกระแสประชาธิปไตยของโลกได้มีอิทธิพลเข้ามาขับเคลื่อนให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้พัฒนาไปสู่การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาชนจากระดับชาติลงไปสู่ระดับท้องถิ่น จนมีความรู้สึกประหนึ่งว่า “การเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนต้องรับผิดชอบร่วมกัน การใช้อำนาจทางการเมืองล้วนมีผลต่อวิถีชีวิตของประชาชนทั้งสิ้น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีอิสระในการปกครองตนเองตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 7 ในจังหวัดหนึ่งให้มีองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น ซึ่งถือว่าองค์การบริหารส่วน

จังหวัดเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตครอบคลุมทั้งจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในจังหวัดโดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงดังบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ให้้องการบริหารส่วนจังหวัดมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่งซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นมีบัญญัติไว้ในมาตรา 45/1 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด จะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากอดีตที่ผ่านมา นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องได้รับเลือกจากหัวหน้ากลุ่ม หรือคหบดี ผู้มีอิทธิพล นักการเมืองทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น พ่อค้านักธุรกิจหรือคนที่มาจากพรรคการเมืองที่มีความนิยมในพื้นที่จังหวัดนั้นๆเป็นหลัก ซึ่งส่งผลทำให้ประชาชนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอย่างจริงจังเท่าที่ควร และทำให้กลุ่มผู้คุมอำนาจทางการเมืองในจังหวัดถือโอกาสหาประโยชน์จากการรวมกลุ่มกัน แสวงหาผลประโยชน์จากการเมืองระดับจังหวัดอยู่ในเฉพาะกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดผู้สมัคร และเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็ไม่ได้ใส่ใจความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นเท่าใดนัก แต่ปัจจุบันพบว่า ได้มีกลุ่มการเมืองระดับชาติได้หันมาให้ความสนใจมาเล่นการเมืองในระดับท้องถิ่นมากขึ้น โดยอาศัยคะแนนความนิยมของนักการเมืองในระดับชาติหรือพรรคการเมืองในระดับชาติลงมาสร้างความนิยมในระดับท้องถิ่นกันมากขึ้น

การเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยวิธีที่จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2568 ที่ผ่านมานั้นได้มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองในระดับชาติได้หันมาส่งผู้สมัครในนามพรรคหรือกลุ่มการเมืองซึ่งมาจากการเลือกตั้งกันมากขึ้นเพื่อหวังแย่งชิงความนิยมจากประชาชนโดยตรง ทุกวันนี้ต้องยอมรับว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง และกระทบต่อชีวิต และความเป็นอยู่ของประชาชนทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การที่ประชาชนทำหน้าที่โดยไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของประชาชน ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือในระดับท้องถิ่นย่อมมีความหมายและความสัมพันธ์ซึ่งเชื่อมโยงไปถึงทิศทางของการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ หากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกๆระดับ โดยเลือกคนดี มีคุณภาพ มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมือง ก็จะได้คนดีไปบริหารบ้านเมืองช่วยกันพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์ แต่ในทางกลับกัน หากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไปใช้สิทธิเลือกตั้งในทุกๆระดับ แต่เลือกผู้แทนโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง หรือผลประโยชน์ไม่ได้พิจารณาถึง ความรู้ ความสามารถของผู้สมัครเลือกตั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมส่งผลกระทบเสียหายต่อการบริหารของประเทศ หรือการบริหารในระดับท้องถิ่น เนื่องจากผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งขาดความรู้ ความสามารถ อดมการณ์ของการเสียสละ มุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดยโสธรโดยตรงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ที่ถือว่ามี ความตื่นตัวทางด้านการเมืองมากพอสมควรในช่วงที่ผ่านมาว่ามีความคิดเห็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อเสนอแนะ ใดๆ เพราะผู้วิจัยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นต่าง ๆ นั้นเป็นเป้าหมายที่สำคัญ ของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวชี้วัดถึงระบอบการพัฒนาการเมืองการ ปกครองได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมในการเลือกนายกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการตัดสินใจของประชาชนในการเลือก นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง โดยที่เป็นการแสดงออกถึงการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อ ไปทำหน้าที่ในสภาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภากลางหรือสภาท้องถิ่นหรือสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนรัฐสภา การเลือกตั้งเป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกว่า ร้อย และสนับสนุนให้มีการกระทำ หรือละ เว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อ ประชาชน การที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์หรือนโยบายที่สอดคล้องกับ ความต้องการของตนเพราะประชาชนเชื่อว่าผู้แทนที่ตนเลือก จะใช้อุดมการณ์หรือนโยบายที่ประกาศเป็นแนวทางใน การนำนโยบายไปปฏิบัติ และบริหารประเทศหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทำนองเดียวกัน เพื่อเป็นการ พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองการเลือกตั้งนอกจากจะเป็นกิจกรรมทางการเมืองแล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับการ เลือกตั้งยังถือว่าการเลือกตั้งเป็นเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของประชาชนทุกคนด้วย การเลือกตั้งเป็นสิทธิ หมายความว่า ทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างถ้วนหน้า สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิในตัวเองไม่ต้องให้มีผู้ใดมา มอบหมายและไม่มีผู้ใดจะมาเพิกถอนได้ ในเมื่อเป็นสิทธิส่วนตัวของทุกคนเช่นนี้แล้ว การไปใช้สิทธิ หรือไป ลงคะแนนเลือกตั้งก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลไปด้วย กล่าวคือไม่มีผู้ใดสามารถไปบีบบังคับให้ประชาชนคนหนึ่ง คนใดไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้หากว่าประชาชนผู้นั้นไม่ต้องการ สำหรับความหมายของการเลือกตั้งเป็น หน้าที่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีพื้นฐานอยู่บนหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ เพราะฉะนั้น

ผู้ที่จะมีส่วนใช้อำนาจอธิปไตยจึงไม่จำเป็นต้องเป็นประชาชนทุกคนแต่เป็นเพียงประชาชนบางคนที่มีความสมบัติเหมาะสมไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาติ ผู้ที่ได้รับหน้าที่ดังกล่าวจึงอาจถูกบังคับให้ไปลงคะแนนเสียงได้

การให้ราษฎรออกเสียงเลือกตั้งบุคคลที่จะไปทำหน้าที่ปกครองประเทศเป็นวิธีที่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยมากกว่าการแต่งตั้งหรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้เพราะวิธีการเลือกตั้งนั้นเป็นวิธีการที่ทำให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีอำนาจควบคุมผู้แทนของตนได้อย่างใกล้ชิด และทำให้ผู้แทนราษฎรต้องตระหนกอยู่เสมอว่า อำนาจที่ตนได้รับมานั้นเป็นอำนาจที่ผู้เป็นเจ้าของเรียกคืนได้เสมอ ถ้าหากว่าตนอยากจะได้รับมอบอำนาจนั้นต่อไป ตนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบและคำนึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2561 : 70)

การเลือกตั้ง หมายถึง การตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สังกัดในกลุ่มของการเมือง หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนให้ผู้เลือกตั้ง และให้ความชอบธรรมแก่ผู้เลือกตั้งไปใช้อำนาจการปกครองได้ในเวลาที่กำหนดไว้ (สมบุญ สุขสำราญ, 2531 : 5)

การเลือกตั้ง หมายถึง การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากหลาย ๆ คน หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรืออีกบัญชีหนึ่ง จำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลาย ๆ บัญชี เอาให้ไปกระทำการอันใดอันหนึ่งแทนตน (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2542 : 63)

การเลือกตั้ง หมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา และรัฐบาล (กระทรวงมหาดไทย, 2539 : 5)

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น อาจจะสรุปค่านิยมของการเลือกตั้งได้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเองโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมด มีสิทธิตามที่ได้รับการมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครอง

บทบาทสำคัญของการเลือกตั้งเมื่อพิจารณาจากความหมายของการเลือกตั้งแล้ว จะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ

1. บทบาทของประชาชน คือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจการของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการกำหนดผู้บริหาร
2. บทบาทการบริหารกิจการของประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาธรรม และการสนับสนุนของประชาชนซึ่งจะทำให้ระบบการเมืองและคณะผู้บริหารได้รับการยอมรับอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

การเลือกตั้ง เป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนของกระบวนการทางการเมืองและเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2543 : 80) อธิบายว่า การเลือกตั้งที่ใช้อยู่ทุกวันนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ได้แก่ การให้สิทธิพลเมืองทุกคนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนในรัฐสภา และมติหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐสภา ถือว่าเป็นความต้องการหรือสอดคล้องกับเจตจำนงของประชาชน

สุชุม นวลสกุล (2539 : 8) อธิบายว่า การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้น ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ให้สิทธิกับพลเมืองทุกคนโดยเสมอภาคกัน หมายถึง บุคคลทุกคนเมื่อมีคุณสมบัติครบถ้วนเป็นผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งแล้วต่างก็มีสิทธิคนละ 1 เสียงเท่ากัน ความสำคัญของการเลือกตั้งมีผลในทางการเมืองที่สำคัญคือ สามารถกำหนดผู้ที่เข้าหรือออกจากการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง

นอกจากนี้การเลือกตั้งยังก่อให้เกิดความสำคัญทางการเมือง ดังนี้

1. สร้างความชอบธรรมให้แก่การปกครอง เปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองเป็นไปโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลในนามประชาชน เพราะได้รับความยินยอมให้เข้าปฏิบัติหน้าที่จากประชาชน

2. ทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ตนเลือกขึ้นไป และทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนในการปฏิบัติตามนโยบายนั้น อีกทั้งรัฐบาลพอที่จะเรียกร้องให้ประชาชนและเพื่อประชาชนได้ ลักษณะนี้เสริมความชอบธรรมแก่รัฐบาลมากกว่าเพื่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล แต่เงื่อนไขที่ทำให้เกิดลักษณะทั้งสองมีอยู่ที่การเลือกตั้งโดยอิสระ

3. เป็นกลไกเชื่อมโยงสะท้อนทัศนคติของสาธารณะชนต่อนโยบายของรัฐบาลและกำหนดแนวทางของนโยบายการบริหาร

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของการเลือกตั้งไม่ใช่เพียงเพื่อเลือกให้ได้ตัวแทนของราษฎรเท่านั้น แต่อยู่ที่การเลือกเพื่อให้ได้ผู้แทนที่ดีเข้าไปใช้สิทธิใช้เสียงแทนราษฎรอันจะเกิดผลกระจายความสุขไปยังคนในสังคมอย่างทั่วหน้า

วิทยา สุจริตธนารักษ์ (2536 : 55) อธิบายว่า การเลือกตั้ง มีความหมายและความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย และความสำคัญของการเลือกตั้งไว้หลายประการพอสรุปได้ ดังนี้

1. การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอธิปไตย โดยการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของตน เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา และคณะรัฐบาลเป็นการระดมประชาชนเข้าสู่ระบอบการปกครอง เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรูปแบบการปกครอง

2. การเลือกตั้งเป็นการเชื่อมโยงเจตจำนงของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะเป็นกระบวนการกลุ่มเกลียวทางการเมืองที่สำคัญ เปิดโอกาสให้องค์กรทางการเมืองต่าง ๆ ได้เข้าไปกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกแนวนโยบายและทางออกให้กับสังคม

3. การเลือกตั้งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการเลือกสรรผู้ปกครอง เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองประเทศ เป็นการสืบทอดอำนาจทางการเมืองโดยสันติวิธี เป็นการลดความตึงเครียดทางการเมือง และสังคม ก่อให้เกิดบูรณาการของชาติ

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งจะมีคุณค่าสมควรแก่การยกย่องว่าได้ดำเนินไปตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย และถือว่าเป็นฐานที่มาของความชอบธรรมในอำนาจของรัฐบาลและผู้ปกครอง จะต้องดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ดังนี้

1. หลักความเป็นอิสระแห่งการเลือกตั้ง หมายความว่า การเลือกตั้งต้องกระทำโดยเสรีไม่มีการบังคับ กดขี่ จ้างวานหรือใช้อิทธิพลใด ๆ ซึ่งหมายความว่า เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคอยเฝ้าดู และดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างเสรี ปราศจากการบีบบังคับข่มขู่ด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจเงินหรือใช้อิทธิพลบีบบังคับ รัฐเองก็ต้องไม่กดขี่ จ้างวาน หรือใช้อิทธิพลบังคับให้ราษฎรไปเลือกตั้ง การเลือกตั้งที่ปราศจากอิสระผู้ปกครองจะอ้างตนมีอำนาจโดยชอบธรรมไม่ได้

2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (Periodic Election) หมายความว่า เมื่อเลือกตั้งไปแล้วต้องเลือกตั้งใหม่ โดยกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน เช่น 4 ปี 6 ปี เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้แทนว่าปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของประชาชนหรือไม่ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเปลี่ยนแปลงตัวผู้แทนราษฎรคนเดิม หรือเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใหม่ และเพื่อให้ประชาชนสามารถควบคุมผู้แทนของตนได้

3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (Genuine Election) หมายถึง การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์เป็นไปตามตัวบทกฎหมาย ปราศจากการครอบงำและเล่ห์กลทางการเมือง ปราศจากการใช้อิทธิพลทางการเมืองทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางสังคม วิธีที่จะทำให้การเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งอย่างแท้จริง คือ

3.1 จัดให้ราษฎรจัดการเลือกตั้งของตัวเองให้มากที่สุด โดยการให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เช่น เป็นกรรมการตรวจนับคะแนน เป็นต้น

3.2 จัดให้มีวิธีการคัดค้านการเลือกตั้ง

4. หลักการออกเสียงทั่วไป (Universal Suffrage) หมายถึง การให้สิทธิเลือกตั้งแก่ประชาชนทั่วไป โดยไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นพิเศษ เนื่องจาก เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ทุราบใดที่ประชาชนผู้นั้นไม่ขาดคุณสมบัติการมีคุณสมบัติเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มักจะคำนึงถึงคุณสมบัติที่สำคัญ 7 ประการ คือ

4.1 อายุ ประเทศต่าง ๆ มักจะกำหนดอายุขั้นต่ำของการมีสิทธิเลือกตั้งไว้ 18 ปี หรือ 20 ปี

4.2 ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นสมาชิกรัฐหนึ่ง ๆ และเป็นสมาชิคนั้นนำมา ซึ่งสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง

4.3 การมีถิ่นที่อยู่ หมายถึง การกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการมีถิ่นที่อยู่ในเขตเลือกตั้ง

4.4 การรู้หนังสือ เงื่อนไขนี้ไม่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

4.5 คุณสมบัติเกี่ยวกับความประพฤติ หมายถึง การจำกัดสิทธิบุคคลบางประเภทที่มีความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงจนถูกศาลตัดสินลงโทษ หรือตัดสิทธิในการเลือกตั้ง

4.6 คุณสมบัติเกี่ยวกับสภาพความสมบูรณ์ของจิตใจ ประเทศต่าง ๆ มักจะไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่บุคคลที่มีความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจ เช่น คนวิกลจริตไม่สมประกอบ

4.7 คุณสมบัติเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมบางประการ เช่น นักพรต นักบวช ซึ่งสังคมถือว่าไม่ควรมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะจะไม่เป็นผลดีต่อสถานภาพของตัวเอง

5. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (Equal Suffrage) หมายถึง การมีสิทธิในการเลือกตั้งของประชาชน มีความสำคัญและได้รับการยอมรับโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าผู้เลือกตั้งจะมีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร หลักการที่ใช้เป็นมาตรการในการให้ความเสมอภาค คือ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งคนหนึ่ง ๆ มีคะแนนเสียงเพียงหนึ่งคะแนน (One Man One Vote) และคะแนนเสียงทุกคะแนนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

6. หลักการลงคะแนนเสียงลับ (Secret Vote) หมายถึง ในการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนเป็นเอกสิทธิ์ของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด เอกสิทธิ์นี้จะได้รับการพิทักษ์ปกป้องโดยการออกเสียงลับ โดยผู้ออกเสียงไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าตนเลือกใคร ซึ่งจะกระทำโดยวิธีให้เอาบัตรลงคะแนนผนึกในซองแล้วมอบให้กรรมการตรวจคะแนน หรือใส่ในหีบบัตรเลือกตั้งเอง

7. หลักการวิธีการลงคะแนนเสียงอิสระอย่างอื่น (Free Voting Procedure) หมายถึง การที่จะไม่ใช้วิธีการลงคะแนนเสียงโดยลับดังกล่าว แล้วก็ต้องใช้วิธีการลงคะแนนเสียงอย่างอิสระอย่างอื่น ๆ หยุด แสงอุทัย (2531 : 10-16)

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (2537 : 17) อธิบายว่า ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ประชาชนจะตัดสินใจในการเลือกตั้งไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งในแต่ละครั้งนั้น พิจารณาจาก 1. คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัคร 2. ความรู้ความสามารถ 3. นโยบายของผู้สมัคร นอกจากนี้ ระบบการเลือกตั้งยังต้องสร้างให้มีหลักประกันในการใช้สิทธินั้นด้วยว่า สามารถใช้ได้อย่างเสรีเต็มที่ และมีโอกาสเลือกสรรตัวบุคคลจริง ๆ โดยกลไกหนึ่งในการสร้างหลักประกันดังกล่าว ได้แก่ วิธีการลงคะแนนลับ (Secret Ballot) เพื่อเป็นการป้องกันและมีหลักประกันไม่ให้อื่นล่วงรู้ว่าคุณลงคะแนนลงเสียงผู้สมัครคนใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันการใช้อิทธิพลข่มขู่ให้ลงคะแนนตามความประสงค์ผู้อื่น นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิลงคะแนนรวมทั้งการวางมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการหน่วงเหนี่ยวกีดกันไม่ให้บุคคลไปใช้สิทธิลงคะแนนปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมานับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอยู่ไม่น้อยต่อการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น

ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงได้มีการพิจารณาถึงสาระสำคัญต่าง ๆ เพื่อกำหนดมาตรการที่จะให้เกิดระบบที่ดีพอที่จะเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้การคัดสรรคนที่จะเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นที่ดี การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนกระบวนการควบคุมการเลือกตั้งที่ดี

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2534 : 15-25) อธิบายไว้ว่า ก่อนที่เราจะพูดถึงการปกครองท้องถิ่น เราควรทำความเข้าใจการบริหารประเทศของเราในภาพรวมเสียก่อนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แบ่งการบริหารประเทศออกเป็น 3 ส่วน เราเรียกการแบ่งนี้ว่า การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ส่วนกลาง ประกอบด้วย รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายการจัดการให้บริการสาธารณะ (ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม คือ การจัดสร้างทางหลวงแผ่นดินทั่วประเทศเป็นบริการสาธารณะซึ่งประชาชนทุกจังหวัดสามารถใช้ร่วมกันได้ การจัดสร้างทางหลวงแผ่นดินที่ตัดผ่านพื้นที่หลาย ๆ จังหวัดต้องอาศัยการตัดสินใจของส่วนกลาง คือ รัฐบาล) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ คือ กระทรวง ทบวง กรม ตั้งแต่รัฐบาลจนถึง กระทรวง ทบวง กรม รวมเรียกว่า ส่วนกลาง

การบริหารของส่วนกลางเป็นการรวมอำนาจ (Centralization) นั่นคือ รวมการตัดสินใจไว้ที่ศูนย์กลาง ในที่นี้ คือ คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารประเทศ

ส่วนภูมิภาค คือ ราชการที่ส่วนกลาง (กระทรวง ทบวง กรม) แบ่งแยกออกไปดำเนินการในพื้นที่ต่าง ๆ ตามการแบ่งเขตการปกครองประเทศ (จังหวัด อำเภอ) ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน ส่วนกลางจึงแต่งตั้งข้าราชการไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ

ในส่วนภูมิภาคมีหน่วยงานบริหารเล็กกว่าอำเภอ เรียกว่า ตำบลและหมู่บ้าน เป็นการจัดระเบียบบริหารงานตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2535 ขึ้นตรงต่ออำเภอแต่ละจังหวัดจะมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครองข้าราชการในจังหวัด แต่ละอำเภอก็จะมีนายอำเภอทำหน้าที่เช่นเดียวกัน ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ คือ ผู้ที่ส่วนกลางแบ่งอำนาจหรือหน้าที่รับผิดชอบบางส่วนให้ตัดสินใจแทนส่วนกลาง (ตัวอย่างเป็นรูปธรรม คือ การจัดสร้างถนนภายในจังหวัดซึ่งเป็นทางแยกสาขาของทางหลวงแผ่นดินถนนภายในจังหวัดเป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งต้องตัดสินใจแทนส่วนกลาง)

ส่วนท้องถิ่น คือ การให้ราษฎรมีอำนาจในการปกครองตนเอง ตัดสินใจเลือกผู้บริหารส่วนท้องถิ่นของตนและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง

ดังนั้น โดยหลักการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งก็จะดำเนินงานตามนโยบายที่แถลงไว้ขณะรณรงค์หาเสียง ประชาชนจึงเป็นผู้กำหนดนโยบายของการบริหารส่วนท้องถิ่น (ต่างจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดนโยบาย)

การบริหารของส่วนท้องถิ่นถือหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้กับประชาชน โดยตรงความแตกต่างระหว่างการแบ่งอำนาจ (Deco Centralization) กับการกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ ในการแบ่งอำนาจผู้แบ่งอำนาจยังคงไว้ซึ่งความรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ ส่วนการกระจายอำนาจผู้รับมอบอำนาจต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินการและการตัดสินใจของตนเอง

โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สภาท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนซึ่งมีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นนั้น ๆ และผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่น เช่น ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม กล่าวคือ ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แล้วสมาชิกสภาท้องถิ่นเลือกสมาชิกด้วยกันเองให้เป็นคณะผู้บริหาร หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง มาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นนั้น ๆ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน มีอยู่ 5 แบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรุงเทพมหานคร และพัทยา (เป็นรูปแบบปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ) เดิมรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของเรามี 6 รูปแบบ คือ มีรูปแบบสุขาภิบาล ซึ่งเป็นรูปแบบเก่าที่สุด ปัจจุบันสุขาภิบาลเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลทุกแห่ง จึงไม่เหลือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบสุขาภิบาลอีกต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองนั้นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งประชาชนสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การทำหน้าที่ของประชาชนในฐานะพลเมืองของรัฐ การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการทำหน้าที่ของพลเมือง

การทำหน้าที่ของเมืองตามหน้าที่ของพลเมืองในรัฐหนึ่งรัฐใดซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามกฎหมาย ข้องบังคับหรือหน้าที่พลเมืองนั้น ได้มีนักวิชาการได้กล่าวให้ความหมายไว้ สรุปได้ว่า การทำหน้าที่ของพลเมือง หมายถึง การทำหน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึก รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และมีจิตสาธารณะเป็นคุณธรรมประจำใจ โดยพื้นฐานของการเป็นรัฐและสังคมการเลือกผู้แทนเป็นอีกหน้าที่หนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนเพราะการเลือกตั้งเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายและนโยบาย ส่วนองค์ประกอบให้เกิดการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นได้แก่ การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การเคารพสิทธิเสรีภาพ กติกา และกฎหมายที่เป็นธรรม ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม การปลูกฝังค่านิยมและการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยมีสื่อซึ่งมาจากผู้ผลิตที่มีความเป็นพลเมืองได้ถ่ายทอดและเผยแพร่ กระตุ้นจิตใต้สำนึก และให้มีการแสดงออกด้วยพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นพลเมือง

2. คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร

ได้มีนักวิชาการอธิบายไว้ สรุปได้ว่า คุณสมบัติผู้สมัคร หมายถึง หมายถึงคุณสมบัติเกี่ยวกับสถานภาพทางสังคมบางประการของผู้สมัคร เป็นลักษณะที่ดีในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจ ทั้งด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงานและด้านจิตใจ เช่น คุณงามความดี คุณลักษณะประจำตัวของบุคคล เช่น คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในที่นี้หมายความถึงคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้สมัครในการเลือกผู้สมัครที่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่โกงกินเข้าถึงได้ง่ายขอความช่วยเหลือและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน ทางด้านนโยบายพรรคและภาพลักษณ์ของพรรคที่สังกัด เป็นพรรคมีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป มีชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ในทางที่ดี นอกจากนั้นอาจรวมถึงความประพฤติเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงจนถูกศาลตัดสินลงโทษหรือตัดสิทธิในการเลือกตั้ง เช่น การถูกลงโทษให้เป็นบุคคลล้มละลาย หรือการถูกลงโทษในความผิดคดีอาญาเสพติด เป็นต้น

3. ด้านกระแสนิยมของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง

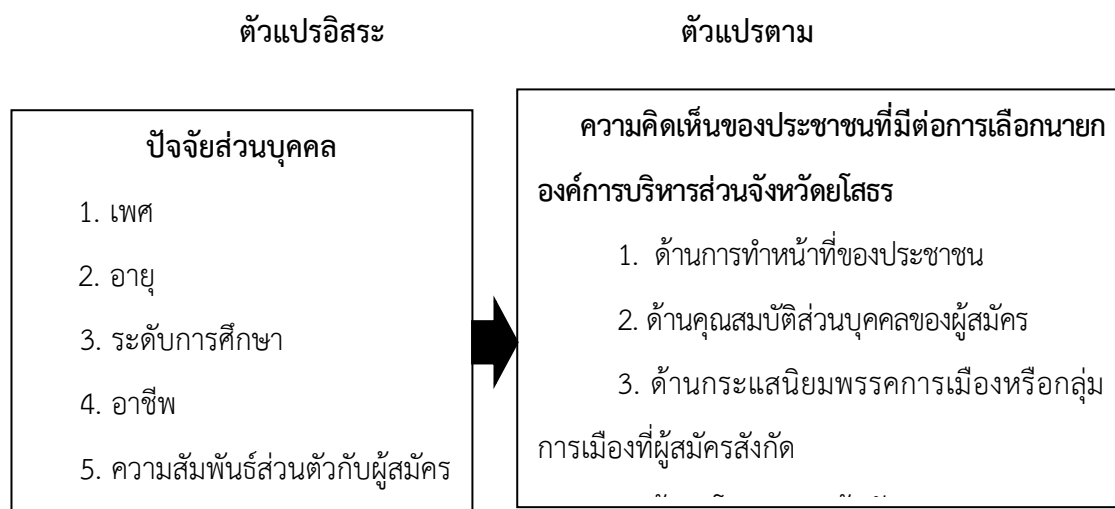
ได้มีนักวิชาการอธิบายไว้ สรุปได้ว่า กระแสนิยมของพรรคการเมือง หมายถึง พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการกระจายค่านิยม (Socialization Function) พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการสื่อสารอุดมการณ์หรือแนวคิดดังกล่าวให้กับประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้ง ให้ได้รับความนิยมทุกคนทุกภาคให้ความสำคัญ และสนใจที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนข้อความคิดที่ว่าพรรคการเมืองทำให้เกิดกระแสนิยมของพรรคการเมือง เลือกผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียงโด่งดังหรือเป็นพรรคที่มีทุนจำนวนมาก

4. การนำเสนอนโยบายของผู้สมัคร

ในเรื่องการนำเสนอ นโยบายของผู้สมัครนั้นนักวิชาการได้อธิบายไว้ จึงสรุปได้ว่า นโยบายการหาเสียงของผู้สมัคร หมายถึง กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะมิได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามความต้องการและปัญหาของพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อผลประโยชน์ของนักการเมืองเป็นหลัก นโยบายที่พรรคการเมืองกำหนดออกมาแข่งขันกันในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนั้นจะมีข้อสังเกตว่านโยบายจะมี 2 ส่วนได้แก่ 1) นโยบายพื้นฐาน เช่น เรื่องของสังคม การศึกษา สาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งในประเด็นนี้คาดว่าทุกพรรคการเมืองจะมีออกมาไม่ต่างกันและ 2) ส่วนที่เป็นนโยบายประชานิยม

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยบูรณาการมาจาก แนวคิดของ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ที่กล่าวไว้ในบทความ “กรอบการเมืองพฤติกรรมการเมือง”ในวารสารสังคมศาสตร์ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชน จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาในเขต อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร จำนวน 68,009 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขต อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร แล้วทำการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (Yamane, Taro, 1973: 580-581)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือมาจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเครื่องมือที่นำมาปรับข้อความเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการวิจัยในครั้งนี้ ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ตลอดจนหลักการของพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดที่ครอบคลุมกับปัญหาการวิจัย

2) ร่างแบบสอบถามในการวิจัยโดยพิจารณาถึงแนวคิดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check List) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบจำนวน 5 ระดับ ตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3) นำร่างแบบสอบถามไปเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม

5) นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือ

1) การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาและทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence หรือ IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์การวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

-1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์

0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์การวิจัย

+1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์การวิจัย

จากนั้นก็นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการให้คำแนะนำเพื่อประเมินเครื่องมือ

2) การนำไปทดลองใช้ (Try Out) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตจังหวัดอื่น ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนก

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

รายข้อ (Discrimination) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Item Total Correlation) ได้ค่าอำนาจจำแนก และมีค่าอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำแบบสอบถามวิเคราะห์ค่า IOC ปรากฏว่าได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ทั้งฉบับโดยใช้การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbrach's Alpha Coefficient)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือรายงานตัวจากหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ถึงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การวิจัย แล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการออกกลุ่มสัมภาษณ์/สอบถามกลุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในหมู่บ้านเป้าหมาย

4.2 ทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนว่ามีความสมบูรณ์ กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตอบข้อคำถามครบถ้วนหรือไม่ โดยหากแบบสอบถามฉบับใดไม่สมบูรณ์ก็จะนำฉบับใหม่ไปแจกเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบให้สมบูรณ์ครบทุกข้อจนได้แบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 400 ฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่ามีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกฉบับ

5.2 บันทึกข้อมูลจากแบบสอบถามลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

5.3 การจัดกระทำข้อมูลเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ ดังนี้

1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามประเภทสำรวจรายการ (Check List) ทำการลงรหัสข้อมูลตามคุณลักษณะของข้อมูล

2) แบบสอบถาม ประเภทความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดระดับความคิดเห็น/พฤติกรรมตามมาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) แบ่งค่าของคำตอบเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 5 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยมากที่สุด/เป็นจริงมากที่สุด, 4 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยมาก/เป็นจริงมาก, 3 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยปานกลาง/เป็นจริงปานกลาง, 2 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยน้อย/เป็นจริงน้อย และ 1 คะแนน เท่ากับ เห็นด้วยน้อยที่สุด/เป็นจริงน้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้และการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) โดยแสดงเป็นจำนวน และร้อยละ (Percentage)

6.2 วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

6.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ในแต่ละด้าน ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Discription)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร : กรณีศึกษาอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับระดับเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการทำหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D.= 0.48) รองลงมาคือด้านนโยบายของผู้สมัคร ($\bar{X} = 4.07$, S.D.= 0.45) ต่อมาคือด้านกระแสความนิยมของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.48) และด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= 0.51) ตามลำดับ

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ที่ได้จากข้อเสนอแนะเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร : กรณีศึกษา อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับด้านคุณลักษณะประจำผู้สมัคร สรุปได้ว่า นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ได้รับเลือกตั้งจะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนมีภาวะความเป็นผู้นำ รับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2.2 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายของผู้สมัคร สรุปได้ว่า นโยบายของผู้สมัครจะต้องเป็นนโยบายที่สามารถนำมาปฏิบัติได้จริงให้เห็นผล เป็นนโยบายที่เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วประชาชนในอำเภอได้รับประโยชน์ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ ทำให้ประชาชนอยู่ดี กินดี มีความสุข

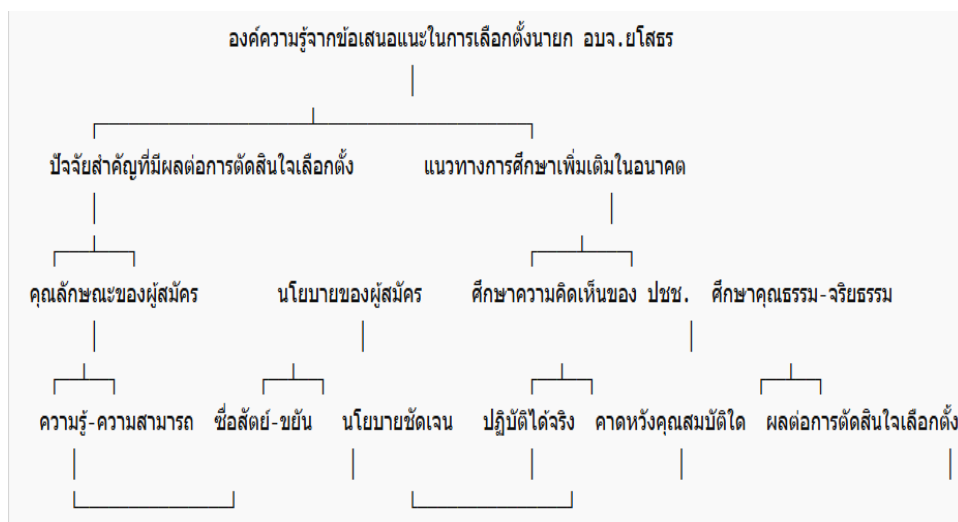
2.3 ข้อเสนอแนะด้านวิธีการหาเสียงของผู้สมัคร สรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ใบปลิว โปสเตอร์ ป้ายขนาดใหญ่ รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ วิทยุกระจายเสียงในท้องถิ่น เป็นต้น รวมทั้งให้มีการปราศรัยเสียงของกลุ่มผู้สมัคร เพื่อแสดงวิสัยทัศน์ให้ประชาชน ทราบและสามารถเลือกใช้สิทธิได้อย่างถูกต้อง และมีอิสระ ปราศจากอิทธิพลใดๆ ครอบงำ

อภิปรายผล

ความคิดเห็นของประชาชนต่อปัจจัยที่ส่งผลถึงพฤติกรรมการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับระดับเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน พิจารณาจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการทำหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านนโยบายของผู้สมัคร ต่อมาคือด้านกระแสความนิยมของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง และด้านคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ตามลำดับแสดงให้เห็นว่า ระดับพฤติกรรมการเมืองของประชาชนในจังหวัดยโสธร ประชาชนยังคงให้ความสนใจในการตัดสินใจเข้ามาเลือกตั้งในทุกๆระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2553 : 330) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้าน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับเท่านั้นได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง และด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ส่วนรายด้านที่อยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมนุมทางการเมือง ด้านการติดต่อกับนักการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือประชาชนเลือกที่จะเฝ้าดูสถานการณ์หรือคอยสังเกตดูสถานการณ์ทางการเมืองและเลือกที่จะไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ หรือเข้าไปเป็นหุ้นส่วนพัวพันกับทางการเมืองมากนัก หากกิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่ได้มีการบังคับโดยกฎหมาย แต่จากผลของสถิติที่ไม่แตกต่างกันมาแสดงให้เห็นว่าหากมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือมีกิจกรรมประชาชนชาวจังหวัดยโสธรก็พร้อมที่จะเข้าร่วมแสดงพฤติกรรมการเมืองได้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา ประคองศิลป์และคณะ (2554 : 214) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้บริหารสถานศึกษา / คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา/คณะกรรมการสถานศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในเชิงนโยบายของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ครูจัดให้นักเรียนโดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมากการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการตัดสินใจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร สามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับเหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1.1 คุณลักษณะเฉพาะของผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะต้องมีความสมบูรณ์ดีนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันและความจริงใจเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความจริงใจในการ แก้ปัญหาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

1.1.2 นโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำมาหาเสียงนั้นต้องเป็นนโยบายที่ชัดเจน สามารถนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลและสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ ประชาชนในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้วได้อย่างแท้จริง

1.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจ เลือกนายก องค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรมี ข้อเสนอแนะดังนี้ การนำเสนอ นโยบายที่ใช้ในการหาเสียงของผู้สมัคร ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นนโยบายในฝัน และจะต้องเป็นนโยบายที่สำคัญสามารถแก้ไขปัญหาและตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารั้งต่อไป

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

2.1 ควรศึกษาวิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อคุณลักษณะประจำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

2.2 ควรศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.(2535). คู่มือการเรียนรู้ร่วมกันขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาธิตาติณแดน.

กรมล ทงธรรมาชาติ และคณะ. (2531). การเลือกตั้งพรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัย คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรคดี ผ่องแผ้ว. (2541). การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์.

วิทยา สุจริตธนาธิกร.(2536). รวมกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : สุตรไพศาล.

วิสุทธิ โพธิ์แทน.(2542). แนวความคิดและตัวแบบประชาธิปไตยในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภูสิทธิ์ ชันติกุล. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : สวนสนันทา.

เยาวภา ประครองศิลป์และคณะฯ. (2554). ศึกษาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมบูรณ์ สุขสำราญ.(มปท.). การเมืองและการเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท..

สุขุม นวลสกุล.(2539). การเมืองการปกครองของไทย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุจิต บุญบงการ และพรรคดี ผ่องแผ้ว. (2527). พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

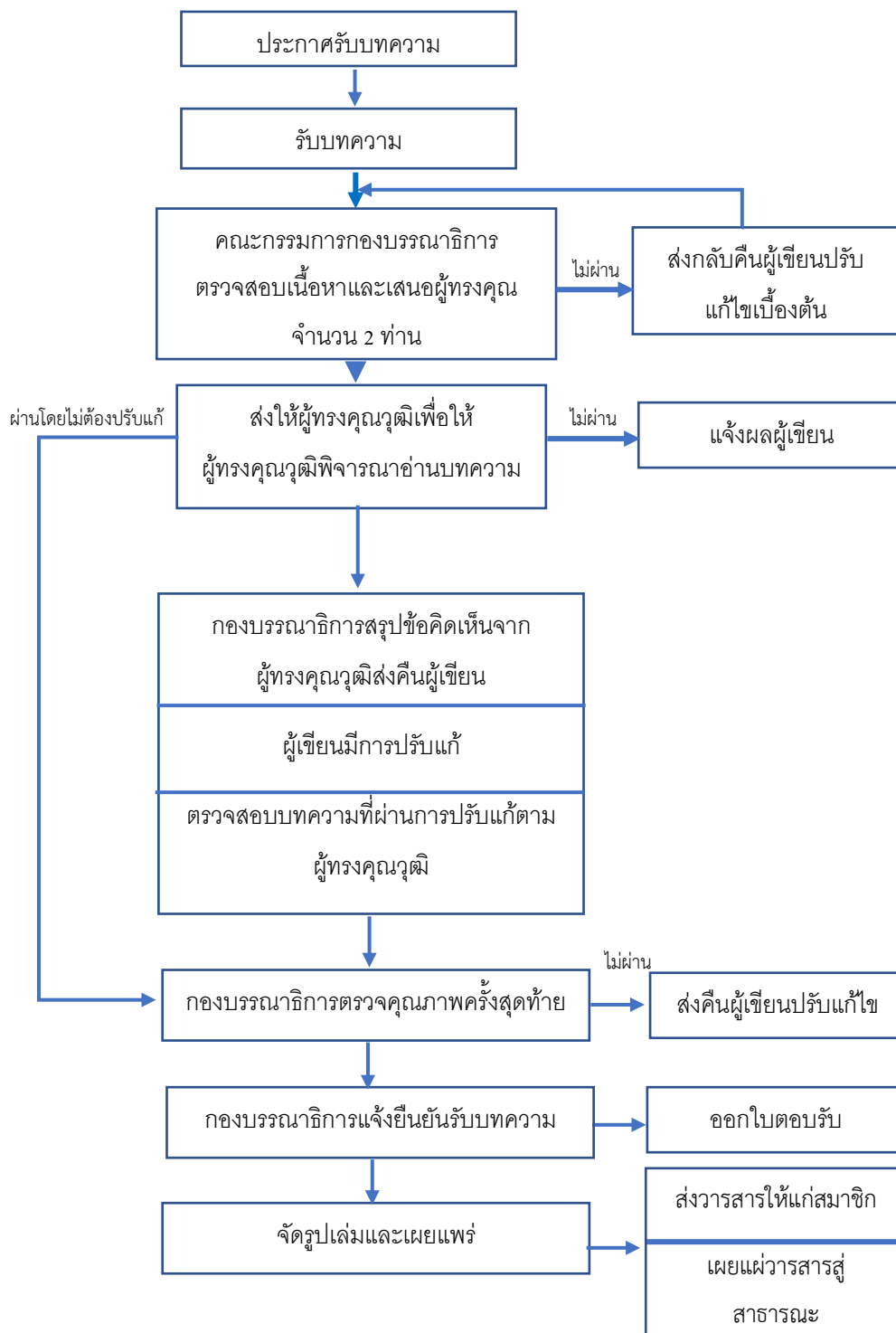
หยุด แสงอุทัย.(2531). หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้งทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภาคผนวก

ขั้นตอนดำเนินงานวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์(Journal of Educational Development Reviews)

เอกสารฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนต้นฉบับผลงานทางวิชาการสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์ลงวารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ โดยจะกำหนดทั้งรูปแบบและแนวทางในการพิมพ์บทความ ซึ่งจะใช้ในการจัดทำวารสารฯ ในแบบรูปเล่ม ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปด้วยความถูกต้อง รวดเร็ว ผู้ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบและแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยด้านครุศาสตร์และสังคมศาสตร์และเพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและนำเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

1.2 **ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์** ประกอบด้วยบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยอยู่ในรูปแบบของบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือและบทความปริทัศน์ และการใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการของราชบัณฑิตยสถาน

1.3 **ขอบเขตเนื้อหา** ประกอบด้วย ด้านครุศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.4 **กำหนดพิมพ์เผยแพร่** ปีละ 4 ฉบับ (มกราคม-มีนาคม, เมษายน-มิถุนายน, กรกฎาคม-กันยายน และตุลาคม-ธันวาคม) ของทุกปี

2. นโยบายการพิจารณากลับกรองบทความ

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer

วารสารครุพัฒนาปริทรรศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม – ธันวาคม 2567

Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่าน ขึ้นไปตอบทศความและเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์

2.5 การยอมรับเรื่องที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหา หรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

3. รูปแบบการเขียนบทความผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full Paper)

3.1 การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1) ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 ($8\frac{1}{4} \times 11\frac{1}{4}$ นิ้ว = 21×29.7 ซม.) เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.8 เซนติเมตร ด้านล่าง ขวามือและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร

2) ตำแหน่งของแท็บหยุด ตั้งค่าเริ่มต้นที่ 1.25 เซนติเมตร และตั้งเพิ่มขึ้นทีละ 0.5 เซนติเมตร

3.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single Space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ

3) ชื่อผู้เขียน เว้น 1 บรรทัด ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา ตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ ได้ชื่อเรื่อง

4) ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วม/ผู้ร่วมประพันธ์ ขนาด 12 ชนิดตัวอักษรธรรมดา กลางหน้ากระดาษ ต่อจากชื่อผู้เขียน/ผู้วิจัยคนที่ 1 ตามลำดับ

5) หัวข้อใหญ่ในบทความ ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย

6) หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 ชนิดตัวอักษรหนา

7) รายการอ้างอิง (ดูในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง)

3.3 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า แต่ไม่ควรเกิน 15 หน้า

4. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหา ภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) **ชื่อผู้เขียน** เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) **คำสำคัญ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) **บทนำ** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยและควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

6) **วัตถุประสงค์** ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7) **วิธีการดำเนินงานวิจัย** ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อ ดังนี้

7.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างกล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล

7.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

7.4) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

8) **สรุปผล** สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางกราฟ แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบ ตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางแบบธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) **อภิปรายผล** การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

10) **ข้อเสนอแนะ**

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

10.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

11) **ตาราง รูปภาพหรือแผนภูมิ** ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็นและต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตารางคำอธิบายต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

12) **รายการอ้างอิง** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA. citation Styls ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย “และคณะหรือ and others”

4.2 บทความวิชาการ

1) **ชื่อเรื่อง** ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) **ชื่อผู้เขียน** เป็นภาษาไทยและระบุตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

3) **บทคัดย่อ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (ABSTRACT) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะคำศัพท์วิทยาศาสตร์

4) **คำสำคัญ** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย

5) **เนื้อหา** มีองค์ประกอบดังนี้

5.1) **บทนำ** ความน่าสนใจของเรื่องที่นำเสนอ ก่อนเข้าสู่เนื้อหา

5.2) **เนื้อความ** ควรนำเสนอพัฒนาการของเรื่องได้อย่างน่าสนใจและเนื้อเรื่องมีเนื้อหาใหม่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

5.4) **บทสรุป** ควรย่อเฉพาะข้อมูลในเนื้อความให้สั้น ได้เนื้อหาสาระของเนื้อความครบถ้วน

5.3) เอกสารอ้างอิง ให้ระบุเฉพาะเอกสารที่ผู้เขียนบทความได้นำมาอ้างอิงในบทความวิชาการอย่างครบถ้วน โดยใช้ระบบการอ้างอิง APA citation styles ทุกรายละเอียดและตัวอย่างการอ้างอิงในเนื้อความ และการอ้างอิงท้ายเล่มในตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

- 1) ข้อมูลทางบรรณานุกรม/อ้างอิง
- 2) ชื่อผู้วิจารณ์
- 3) บทวิจารณ์

ตัวอย่างการเขียนรายการอ้างอิง (การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย)

1. การอ้างอิงในเนื้อความ เป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์และเลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างถึง ซึ่งมีรูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ดังนี้

(ผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2549, : 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006: 498-499)

(Murphy, 1999, p. 85)

กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้าให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน

(สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2549)

2. เอกสารอ้างอิง

● หนังสือ

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. ครั้งที่พิมพ์, เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

มนตรี แย้มกสิกร.(2549). การวิจัยและทฤษฎีเทคโนโลยีการศึกษา. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Norman, D, A. (2002). *The design of everyday things*. New York, NY: Basic books.

● วารสาร

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่), หน้า.

มนตรี แย้มกสิกร. (2551). เกณฑ์ประสิทธิภาพในงานวิจัยและพัฒนาสื่อการสอน: ความแตกต่าง 90/90 Standard และ E1/E2. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 19(1), 1-16.

Rinke, C. R. (2011). Career trajectories of urban teachers: A continuum of perspectives, participation, and plans shaping retention in the educational system. *Urban Education*, 46(4), 639-662.

- หนังสือพิมพ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปี เดือน วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้าซึ่งปรากฏบทความ.

ไตรรัตน์ สุนทรประภัสสร. (2540, 8 พฤศจิกายน). อนาคตจีน-อเมริกา. เดลินิวส์, น. 6.

Schwartz, J. (1993, September 30). Obesity affects economic, social status. *The Washington Post*, pp. A1, A4.

- วิทยานิพนธ์

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันศึกษา.

ดร.อนนา นาชัยฤทธิ. (2550). ผลการเรียนรู้จากบทเรียนมัลติมีเดียบนระบบเครือข่ายที่พัฒนาตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการศึกษาในห้องเรียน ของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Darling, C. W. (1976). *Giver of due regard: The poetry of Richard Wilbur*.

Unpublished doctoral dissertation, University of Connecticut, USA.

- รายงานการประชุม

ชื่อ//นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วันเดือนปีที่จัด. สถานที่จัด. สำนักพิมพ์. หน้า.

กรมวิชาการ. (2538). การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน. 25-29 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 7-8.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). *A motivational approach to self: Integration in personality*. In R. Densifier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38. Perspectives on Motivation*. Lincoln: University of Nebraska Press. 237-288.

- สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง. (ปี เดือน วันที่เผยแพร่สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. วันที่สืบค้น : URL:<http://>

อานวย สุขเวชช์. (2542, 3 พฤษภาคม). เพื่อคิดประกันชีวิต : ตัวแทนประกันมีบทบาทสำคัญอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2542 จาก: <http://www.thainews.th.com>.

Wollman, N. (1999). *Influencing attitudes and behaviors for social change*. Retrieved from <http://www.radpsynet.org/docs/wollman-attitude.html>.

5. การส่งบทความ

5.1 กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

5.2 วิธีการส่งบทความ ผู้เขียนลงทะเบียนเพื่อใช้งานระบบ Thaijo 2.0 และส่งบทความทางออนไลน์ผ่านระบบ ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/index>

6. ติดต่อสอบถามข้อมูล

ติดตามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ เบอร์โทรศัพท์ บรรณาธิการ 080-1696593, ผู้ช่วยบรรณาธิการ 095-6694692

สมาคมนักวิชาการและนักวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อพัฒนาท้องถิ่น

Association of area-based Academics and Researchers for Local Development

202/1 หมู่ที่ 4 ตำบลอุ้มง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร 35000